

Nr 211.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående den kemiska analys- och kontrollverksamheten för jordbrukets behov; given Stockholms slott den 3 mars 1938.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

A. Pehrsson-Bramstorp.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 3 mars 1938.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, ENGBERG, NILSSON, QUENSEL, FORSLUND.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Pehrsson-Bramstorp, anför:

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t på min hemställan under nionde huvudtiteln, punkterna 103—106, föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1938/1939 beräkna

dels till Statens lantbrukskemiska kontrollanstalt: Avlöningar ett förslagsanslag av 7,100 kronor,

dels till Statens lantbrukskemiska kontrollanstalt: Omkostnader ett förslagsanslag av 1,200 kronor,

dels till Statens lantbrukskemiska kontrollanstalt: Utrustning ett reservationsanslag av 40,000 kronor,

dels ock till Kemiska stationer m. m.: Understöd åt kemiska stationer ett anslag av 49,000 kronor.

Vidare har å kapitalbudgeten under fonden för låneunderstöd, i avbidan på ifrågavarande proposition, till Lån för utrustning av lokala kemiska stationer för budgetåret 1938/1939 beräknats ett reservationsanslag av 30,000 kronor.

Sedan ärendets beredning nu avslutats, torde jag få underställa detsamma Kungl. Maj:ts prövning.

Inledning.

Sedan kemistsamfundet i skrivelse till Kungl. Maj:t den 16 maj 1928 med framhållande av vissa önskemål rörande den kemiska undersökningsverksamheten i landet hemställt om föranstaltande av en allsidig utredning rörande organisationen av nämnda verksamhet, blev skrivelsen jämte däröver infortrade yttranden den 10 december 1932 av Kungl. Maj:t överlämnad till lantbruksstyrelsen för att tagas i övervägande vid en av styrelsen påbörjad utredning angående omorganisationen av de statsunderstödda kemiska stationerna. Lantbruksstyrelsen framlade sedermera i skrivelse till Kungl. Maj:t den 21 december 1933 förslag till sådan omorganisation.

Lantbruksstyrelsens förslag innebar i huvudsak, att verksamheten skulle koncentreras till fyra stationer, benämnda kemiska kontrollanstalter, med förläggning till Stockholm, Malmö, Skara och Härnösand. I stället för Skara kunde eventuellt Göteborg ifrågakomma som förläggningsort. Såsom villkor för statsbidrag skulle gälla, att de hushållningssällskap eller landsting, inom vilkas områden kontrollanstalt skulle hava sin verksamhet, vart för sig eller i förening, förbunde sig att upprätthålla verksamheten. En statlig lånefond skulle bildas, från vilken lån till utrustning av högst fyra kontrollanstalter finge utlämnas till hushållningssällskap eller landsting. Kompetensfordringarna för befattningshavare vid anstalterna skulle skärpas.

Över förslaget avgåvos efter remiss åtskilliga yttranden. Olika meningar beträffande frågans lösning kommo därvid till uttryck. Sålunda uttalade kommerskollegium, att, om den planerade reformen ansåges påkallad av hänsyn till jordbruksnäringens behov, de kemiska stationernas uppgift borde inskränkas till sådana undersökningar, som vore av betydelse för jordbruket och dess binäringar. Styrelsen för statens provningsanstalt framhöll, att de ifrågasatta kontrollanstalternas uppgifter borde begränsas till agrikulturkemiska undersökningar, eventuellt livsmedelsanalyser jämte analyser av dricksvatten samt arsenikprov och andra kemiskt-hygieniska undersökningar. I ett flertal yttranden från hushållningssällskapens och landstingens förvaltningsutskott gjordes gällande, att staten borde bestrida samtliga kostnader för de föreslagna kontrollanstalterna. Mot förslaget i vad det av-

såg verksamhetens förläggande till fyra kontrollanstalter framfördes vissa invändningar dels i fråga om antalet dylika anstalter, dels ock beträffande förläggningssorterna. I flera yttranden föreslogs — i stället för den av lantbruksstyrelsen förordade anordningen — inrättande av en central kemisk kontrollanstalt med därtill anknutna lokala kemiska stationer.

Då detta förslag anmälades inför Kungl. Maj:t i samband med fråga om anslag till understöd åt kemiska stationer för budgetåret 1934/1935 (propositionen nr 96/1934), anförde chefen för jordbruksdepartementet, att, då ett flertal av hushållningssällskapens förvaltningsutskott ställt sig avvisande mot att på ifrågasatt sätt understödja den kemiska analys- och kontrollverksamheten, förutsättningarna för ett genomförande av förslaget åtminstone för det dåvarande saknades.

Ärendet anmälades ånyo för Kungl. Maj:t den 15 juni 1934. Föredragande departementschefen anförde därvid, med hänvisning till vad i ärendet förekommit, att ifrågasatt organisationsspörsmål syntes böra upptagas till förnyad utredning. Departementschefen yttrade vidare:

Vid utredningen borde de synpunkter, vilka kommit till uttryck i de över lantbruksstyrelsens förslag avgivna yttrandena, bliva föremål för närmare övervägande. I anslutning till vad i vissa yttranden framhållits borde sålunda bland annat tagas under omprövning, huruvida de kemiska stationernas uppgifter borde bibehållas vid nuvarande omfattning eller begränsas att avse frågor rörande jordbruket och dess binärningar. I samband med övervägandet av det i yttrandena framkomna förslaget om inrättande av en central kontrollanstalt borde undersökas möjligheten och lämpligheten av att låta allenast sistnämnda anstalt åtnjuta understöd av statsmedel, medan de kemiska stationer, som i övrigt kunde finnas erforderliga, finge finansieras i annan ordning. Angående den närmare ledningen och förvaltningen av verksamheten borde utarbetas detaljerat förslag, angivande jämväl de kompetensfordringar, som borde ställas å vid verksamheten knutna befattningshavare, antalet sådana befattningshavare ävensom löneförmånerna för dessa. I den mån utredningen gäve vid handen, att för verksamhetens ändamålsenliga bedrivande fordrades nyanskaffning eller komplettering av de kemiska stationernas utrustning, borde beräkning företagas av kostnaderna härför samt avgivas förslag rörande sättet för täckande av sagda kostnader. Vid utarbetande av de av utredningen föranledda förslagen borde iakttagas, att statens kostnader för verksamheten i görligaste mån begränsades.

Departementschefen hemställde slutligen om Kungl. Maj:ts bemyndigande att tillkalla högst tre utredningsmän för att verkställa utredning rörande frågan om omorganisation av den med statsmedel understödda kemiska analys- och kontrollverksamheten.

Sedan Kungl. Maj:t samma dag lämnat departementschefen det begärda bemyndigandet, tillkallade denne enligt beslut den 20 juni 1934 såsom utredningsmän rektorn vid lantbrukshögskolan professorn J. G. C. Barthel, tillika ordförande, ledamoten av riksdagens andra kammare hemmansägaren J. M. Skoglund, Doverstorp, och dåvarande sekreteraren i statskontoret nuvarande statskommisarien S. T. Örtengren. Ytterligare har departementschefen enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 27 september 1935 såsom utredningsman tillkallat professorn A. K. O. Svanberg.

Utredningsmännen avgåvo den 18 september 1936 *betänkande med förslag till omorganisation av den med statsmedel understödda kemiska analys- och kontrollverksamheten* (stat. off. utr. 1936: 40).

Förslaget åsyftar i huvudsak inrättandet av en statlig central analys- och kontrollanstalt samt bibehållande av ett begränsat antal lokala statsunderstödda kemiska stationer med förbättrad utrustning. Arbetsuppgifterna för nämnda anstalt och stationer böra enligt förslaget omfatta för anstalten uteslutande och för stationerna i huvudsak analyser för jordbruket och dess binärningar. I betänkandet återgivas tillika detaljer av lantbruksstyrelsens berörda organisationsförslag. Jag torde beträffande dessa få hänvisa till betänkandet.

Över utredningsmännens förslag hava infordrade *yttranden* avgivits av statskontoret, allmänna civilförvaltningens lönenämnd, byggnadsstyrelsen, statens pensionsanstalt, lantbruksstyrelsen efter hörande av hushållningssällskapens förvaltningsutskott i samtliga län, kommerskollegium efter hörande av handelskamrarna, statens provningsanstalt, lantbruksakademien, landstingens förvaltningsutskott i Jönköpings län, Kalmar läns södra landstingsområde, Gotlands län, Hallands län, Örebro län, Västmanlands län samt Västernorrlands län, Kemistsamfundet, Sveriges kemiska industrikontor, svenska foderämnes- och spannmålsimportörernas förening, svenska lantmännens riksförbund, Sveriges allmänna lantbrukssällskap, Sveriges utsädesförening samt de sakkunniga för inrättande av ett statens socialhygieniska institut.

Ytterligare må anföras, att sedan i propositionen nr 249 till 1937 års riksdag framställtts förslag om en närmare utredning angående betingelserna för en uppdelning av kemisk-växtbiologiska anstaltens i Norrbottens län arbetsuppgifter samt detta förslag biträttts av riksdagen, Kungl. Maj:t genom beslut den 30 juni 1937 bemyndigat chefen för jordbruksdepartementet att tillkalla en utredningsman för utredningens verkställande samt att ställa erforderlig expertis och sakkunskap till utredningsmannens förfogande. I enlighet med bemyndigandet har jag dels den 9 oktober 1937 såsom utredningsman tillkallat länsassessorn S. E. Rolander, dels den 28 oktober 1937 uppdragit åt föreståndaren för statens försöksgård vid Offer agronomen G. Eriksson, föreståndaren för avdelningen för jordbruk och växtodling vid centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet professorn K. G. U. Sundelin, inspektören för de statsunderstödda kemiska stationerna professorn A. K. O. Svanberg samt ledamoten av riksdagens första kammare lantbrukaren O. L. Tjällgren att såsom särskilda sakkunniga biträda utredningsmannen.

Efter fullgjort uppdrag har utredningsmannen den 13 januari 1938 avgivit ett av utsedda sakkunniga jämväl underskrivet *betänkande med förslag angående uppdelning av kemisk-växtbiologiska anstaltens i Norrbottens län arbetsuppgifter*.

Betänkandet innehåller, så vitt angår den vid anstalten bedrivna kemiska

analysverksamheten, förslag om inrättande av en fristående statsunderstödd lokal lantbrukskemisk kontrollstation i Luleå.

Över detta betänkande hava infordrade *yttranden* avgivits av statskontoret, allmänna civilförvaltningens lönenämnd, statens pensionsanstalt, lantbruksstyrelsen, styrelsen för kemisk-växtbiologiska anstalten i Norrbottens län, Norrbottens läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott och samma läns landstings förvaltningsutskott. Därjämte hava infordrade *yttranden* över betänkandet avgivits av institutioner, som särskilt haft att taga hänsyn till andra grenar av nämnda anstalts verksamhet än den kemiska analysverksamheten.

Jag återkommer i det följande till de utredningar, som verkställt av såväl de år 1934 tillkallade utredningsmännen som av den år 1937 för förslag rörande uppdelning av kemisk-växtbiologiska anstaltens arbetsuppgifter tillkallade utredningsmannen ävensom till de i anledning av utredningarna avgivna *yttrandena*. Därvid benämnes vid behov för korthetens skull den av de förstnämnda utredningsmännen utförda utredningen *h u v u d u t r e d n i n g e n* samt den sistnämnda utredningen *n o r r b o t t e n s u t r e d n i n g e n*.

Då jag nu går att lämna en framställning rörande de frågor, som i samband med föreliggande utredningar framträtt, kommer jag att upptaga dem till skärskådande under följande huvudavdelningar:

1. Behovet av förbättrad organisation av den kemiska analys- och kontrollverksamheten.

2. Analys- och kontrollverksamhetens allmänna planläggning.

3. Befattningshavare och organisation.

4. Lokaler och utrustning.

5. Årliga driftkostnader.

6. Omorganisationens genomförande och därav föranledda ersättningsfrågor.

7. Understöd åt kemiska stationer för budgetåret 1938/1939.

1. Behovet av förbättrad organisation av den kemiska analys- och kontrollverksamheten.

Den kemiska analys- och kontrollverksamhet, vars omorganisation nu ifrågasättes, bedrivs av ett antal med statsmedel understödda *k e m i s k a s t a t i o n e r* å olika platser i landet. Enligt reglementet den 3 december 1926 (nr 516) hava sådana stationer till huvudsaklig *u p p g i f t* *a t t* på begäran verkställa undersökning (analys) av handelsvaror och andra ämnen, vilka äro av betydelse för jordbruk och övriga näringar, *a t t*, där omständigheterna därtill föranleda, självmant genom kontrollundersökning övervaka handeln med konstgödselämnen och fodermedel, *a t t* verkställa sådana till stations verksamhetsområde hörande undersökningar, som äro i särskilda författningar föreskrivna, samt *a t t* tillhandagå allmänheten med råd och upplysningar i de ämnen, som falla inom området för kemisk stations verksamhet.

*Nuvarande
anordning.*

I övrigt må återgivas följande reglementsbestämmelser:

Ledningen av stations verksamhet skall utövas av en styrelse, bestående av minst tre och högst fem ledamöter samt av stationens föreståndare såsom självskrivnen ledamot. Övriga ledamöter i styrelsen utses, då endast ett hushållningssällskap eller ett landsting lämnar bidrag till stationens verksamhet, av hushållningssällskapets förvaltningsutskott, respektive landstinget samt eljest efter av Kungl. Maj:t fastställda grunder. Styrelsen tillsättes för en tid av tre år. Styrelsen äger inom sig utse ordförande och vice ordförande. Styrelsen har till huvudsaklig uppgift att övervaka stationens verksamhet samt att på allt sätt befrämja densamma ävensom tillse, att verksamheten bedrivs i överensstämmelse med reglementet och i övrigt meddelade föreskrifter, att efter förslag av stationens föreståndare fastställa instruktion för stationens befattningshavare, att antaga och entlediga föreståndare och assistent samt, på förslag av föreståndaren, extra biträden, samt att årligen uppgöra förslag till inkomst- och utgiftsstat för nästföljande arbetsår.

Beträffande personalen vid kemisk station är stadgat att en föreståndare och minst en assistent skola vara fast anställda. Därjämte skola i mån av behov anställas extra biträden. Vissa dispenser hava i nu berörda avseende meddelats av Kungl. Maj:t.

Föreståndaren åligger att hava närmaste tillsynen däröver, att stationens verksamhet bedrivs i enlighet med reglementet och av lantbruksstyrelsen eller av stationens styrelse eller ock i övrigt meddelade föreskrifter samt att leda och övervaka samt själv deltaga i de arbeten, som utföras vid stationen, och ansvara för att dessa verkställas i full överensstämmelse med gällande föreskrifter.

Assistenten åligger att under föreståndarens ledning och tillsyn och i enlighet med gällande föreskrifter verkställa undersökning av till stationen inkommet, för analys avsett prov samt att bestrida de göromål i övrigt inom stationen, som åt honom uppdragas.

Om förefintliga kompetensföreskrifter må anföras följande.

Behörig att vinna anställning som föreståndare är endast den, som förvärvat *dels* vid universitet eller högskola grundlig kunskap och utbildning i kemi, *dels* genom studier vid lantbruksinstitutet eller på annat sätt fullgoda kunskaper i agrikulturkemi och närstående grenar av jordbruksläran, *dels ock* genom tjänstgöring vid kemisk station eller därmed jämförligt laboratorium vana vid utförande av agrikulturkemiska och tekniska analyser, varjämte sökande skall hava ådagalagt praktisk duglighet. För behörighet till anställning som assistent är föreskrivet, att sökande skall hava vid universitet eller högskola förvärvat eller eljest styrkt sig äga grundlig kunskap och utbildning i kemi samt äga vana vid utförande av agrikulturkemiska och tekniska analyser.

Till föreståndare och assistent utgå avlöningsförmåner som fastställas av styrelsen. Tantième å influtna analysavgifter må ej utgå. Ifrågavarande befattningshavare anställas tillsvidare med minst sex månaders uppsägning. De äro skyldiga att vara delägare i statens pensionsanstalt.

Beträffande förfarandet vid tillsättning av föreståndare- och assistentbefattningar är stadgat, att lantbruksstyrelsen äger pröva sökandes

kompetens samt bland de kompetenta uppsätta tre på förslag. Stationens styrelse antager någon av de å förslaget uppförda.

Tillsyn över de kemiska stationerna utövas av lantbruksstyrelsen, vilken det jämväl åligger att fastställa föreskrifter rörande analysmetoder m. m. samt taxa för utförda analyser.

Nu gällande kungörelse angående t a x a för de kemiska stationerna är utfärdad den 13 april 1927. Därefter hava vissa förändringar i taxan skett.

Lantbruksstyrelsen har vidare i kungörelse den 27 november 1929 utfärdat bestämmelser angående undersökning beträffande olika ämnen. Med anledning av förordningen den 30 juni 1932 angående kontroll å tillverkningen av samt handeln med margarin, margarinost, fettemulsion och konstister m. m. har lantbruksstyrelsen den 13 september 1932 utfärdat ändrade bestämmelser för undersökning av mjölk och mejeriprodukter samt margarin m. m. Slutligen har lantbruksstyrelsen utfärdat föreskrifter dels den 17 oktober 1932 rörande ny kvävebestämningsmetod, dels ock den 11 november 1935 rörande vissa jordanalyser.

De kemiska stationer, å vilka nu omnämnda bestämmelser omedelbart äga tillämpning, äro till antalet åtta, belägna å följande orter, nämligen i Jönköping, Kalmar, Visby, Halmstad, Skara, Örebro, Västerås och Härnösand. Till dessa utgå för innevarande år statsbidrag med tillhoppa 43,000 kronor, fördelat på det sätt att envar av stationerna i Kalmar, Halmstad, Västerås och Härnösand erhålla 5,375 kronor, stationen i Visby 4,000 kronor, stationerna i Jönköping och Skara vardera 5,875 kronor samt stationen i Örebro 5,750 kronor.

Såsom villkor för statsbidragens utgående är enligt kungörelsen den 18 juni 1927 föreskrivet, bland annat, att hushållningssällskap eller lands-ting, inom vars område kemisk station skall hava sin verksamhet, vart för sig eller i förening, förbinder sig att lämna stationen understöd med minst samma belopp som statsbidraget.

Ytterligare må anföras, att kemisk-växtbiologiska anstalten i Norrbottens län enligt det för anstalten den 24 januari 1895 av lantbruksstyrelsen utfärdade reglementet, jämte andra uppgifter, har att såsom kemisk station främja utvecklingen av jordbruk och näringar genom meddelande av upplysningar och råd samt medelst undersökning av handelsvaror och andra ämnen, för vilka dessa hanteringar äro av betydelse. Enligt reglementet åligger det hushållningssällskapet att bekosta och underhålla erforderligt kemiskt laboratorium jämte utrustning. Till anstalten utgår, frånsett visst belopp för en till anstalten ansluten försöksgård för innevarande år ett statsbidrag av 29,100 kronor, under förutsättning att från Norrbottens läns landsting och hushållningssällskap eller eljest bidrag lämnas under motsvarande tid med sammanlagt minst 17,460 kronor, enligt principen att statsbidraget skall förhålla sig till ortsbidraget som högst 5 till 3. Särskilt understödsbelopp beräknas sålunda ej för den kemiska analysverksamheten vid anstalten.

Utrednings-
männerna.
(Huvudutred-
ningen.)

Utredningsmännen ha erinrat, att kemistsamfundet i dess förut berörda skrivelse den 16 maj 1928 åberopat en av samfundets analytiska sektion avlåten skrivelse, däri framhållits, att enligt sektionens åsikt den kemiska undersökningsverksamheten inom landet i många avseenden ej stode på den höjd den borde och ej uppfyllde de krav, som kunde ställas på densamma. I fortsättningen hade sektionen framhållit, att de statsunderstödda kemiska stationernas organisation, undersökningsmetoder och analytaxor syntes hava varit i hög grad normgivande för den ifrågavarande verksamhetens allmänna nivå samt vidare anfört.

Allt ifrån sin tillkomst sorterade dessa anstalter under lantbruksstyrelsen, en anordning, om vars berättigande man under nuvarande förhållanden kunde hysa bestämda tvivel. Det vore nämligen tydligt, att stationernas verksamhet genom denna organisation alltför ensidigt inriktats åt det lantbrukskemiska hållet, och att de därigenom blivit mindre kvalificerade att fylla de krav, som industri, handel och den icke jordbruksidkande allmänheten i våra dagar med skäl kunde ställa på dem.

Utredningsmännen ha vidare erinrat, att lantbruksstyrelsen i dess förut berörda skrivelse den 21 december 1933 med förslag till omorganisation av de statsunderstödda kemiska stationerna påpekat, att den kemiska analysens användning i viss mån ändrat karaktär under den tid som gått, sedan ifrågavarande kemiska stationer trädde i verksamhet, men att deras betydelse ej minskats utan snarare ökats. Härmed följde också betydligt ökade krav såväl i fråga om vetenskapligt fullt kompetenta arbetskrafter som framför allt på instrumentell och maskinell utrustning. Ur lantbruksstyrelsens skrivelse återgives dessutom följande:

De nuvarande kemiska stationerna hade grundats med hänsyn till tidigare rådande förhållanden och förlagts efter mera lokalt betonade och begränsade synpunkter. Detta hade också gjort, att dessa stationer i allmänhet taget uti vetenskapligt och tekniskt hänseende knappast torde vara så rustade, att de kunde tillfredsställa ens ganska lågt ställda nutida, än mindre framtida krav på det kemiska analys- och kontrollarbetets område. Stationerna hade ej heller kunnat förvärva eller bibehålla den auktoritet, som utgjorde en nödvändig förutsättning för ett framgångsrikt arbete. Mera betydelsefullt analys- och kontrollarbete hade därför varit hänvisat till utländska anstalter av ifrågavarande natur eller till enskilda laboratorier. Detta förhållande återspeglades i viss mån av analysfrekvensen vid stationerna och ännu mera vid en närmare granskning av analysarbetets art.

För egen del ha utredningsmännen, efter att ha redogjort för de statsunderstödda kemiska stationernas tidigare betydelse, framhållit, att stationernas verksamhet alltmer tagits i anspråk för direkt kontrollverksamhet på det hygieniska området såsom för vattenanalyser och pastöriseringsprov och vidare för vissa av jordbrukets binärningar, främst mejerihanteringen. Den utveckling, som skett på hithörande områden, har enligt utredningsmännen medfört starkt ökade krav såväl på den vid stationerna anställda personalens kompetens som på stationernas instrumentella och maskinella utrustning. Dessa ökade fordringar synas enligt utredningsmännens mening de kemiska stationerna med nuvarande resurser samt med hänsyn till mångfalden av

olika analysuppgifter icke längre kunna motsvara, och i följd därav har det ej heller blivit möjligt för stationerna att bibehålla eller förvärva nödig auktoritet.

Behovet av en omorganisation av ifrågavarande kemiska analysväsende har icke blivit bestritt i något av de avgivna yttranden. Ur de yttranden, däri behovet av omorganisation uttryckligen upptages till granskning, må anföras följande.

Yttranden.

Lantbruksakademien har framhållit, att den utveckling, som skett inom den kemiska vetenskapens och analysmetodikens område, medfört alltmer ökade krav såväl på den till kontrollverksamheten knutna personalens kompetens som ock på laboratorieutrustning, och anför vidare, att det icke syntes vara antagligt att det nuvarande systemet, karakteriserat av ett relativt stort antal smärre kemiska stationer, var och en med ringa arbetskraft och föga omfattande instrumentell utrustning, skall kunna i fortsättningen visa sig vara ägnat att på ett tillfredsställande sätt tillgodose rimliga anspråk på den lantbrukskemiska kontrollverksamheten i vårt land.

Svenska lantmännens riksförbund har påpekat, att det kemiska undersökningsväsendets nuvarande organisation medfört vissa olägenheter för förbundet i dess egenskap av fodermedelsimportör, vilka olägenheter av förbundet beräknas avsevärt ökas vid genomförande av ifrågasatt lag om handel med fodermedel. Riksförbundet har vidare anfört.

Som exempel kunde nämnas, att när de svenska kemiska stationerna icke ansåges auktoritativa av utländska försäljare av fodervaror, kunde resultaten av deras undersökningar icke läggas till grund för regleringar, när det gällde påvisandet av eventuella brister i importerade fodervarors garanterade kvalitet. För att utfå ersättning vore importörerna därför hänvisade uteslutande till kemisk undersökningsanstalt i utlandet för företagandet av de erforderliga analyserna. Den tidsspillan, som dessa undersökningar vållade på grund av lång transporttid för prover etc., medförde den olägenheten, att importören måste dröja med att använda importerat kakparti, tills analysen från utlandet förelåge, vilket oftast medförde extra kostnader.

De nuvarande kemiska stationerna torde ej heller i allmänhet vara rustade för att verkställa de botaniska analyser av foderblandningar, som kunde ifrågakomma. Dylika undersökningar vore redan nu erforderliga, men torde bliva ännu mer behövlige, när den planerade fodermedelslagen trädde i kraft.

Svenska foderämnes- och spannmålsimportörernas förening har i huvudsak anfört liknande synpunkter som de av svenska lantmännens riksförbund angivna.

Det torde vara allmänt erkänt att den med allmänna medel understödda kemiska analysverksamheten i vårt land haft en för jordbruket viktig uppgift att fylla för vinnande av kunskap om sammansättningen av jord, gödselmedel, produkter av jordbruket och dess binäringar, vatten m. fl. ämnen. Verksamheten har därvid givetvis varit inriktad även på kontrollen av handeln med vissa för jordbruket viktiga varor, särskilt konstgödsel och foder-

*Departements-
chefen.*

medel. Den ifrågavarande kemiska analysverksamheten, som bedrivits genom smärre till skilda orter i landet förlagda stationer, har emellertid ej varit inskränkt till analyser för jordbrukets och dess binäringars behov. Analyser hava vid de kemiska stationerna verkställts även för industriens räkning samt för handeln med ämnen, som ej äro av direkt intresse för jordbruket och dess binäringar. Stationerna hava alltså haft till föremål för sin verksamhet ett analysmaterial av starkt växlande beskaffenhet. Dessa förhållanden och stationernas lokalbetonade karaktär få anses hava motverkat det behov av specialisering av analytisk verksamhet, som uppstått för fyllande av nutida anspråk på analysresultatens tillförlitlighet. En viss brist på förtroende för den nuvarande organisationens förmåga att motsvara dessa anspråk har gjort sig märkbar. Särskilt må framhållas att enligt uttalanden av representanter för fodermedelshandeln vid tvist om importerat foderämnes sammansättning inhemska stationers analysutlåtanden i anledning av dessa stationers bristande auktoritet ej plägat tillerkännas vitsord.

Behovet av omorganisation torde av den verkställda utredningen och däröver avgivna yttranden få anses ådagalagd redan med hänsyn till de kemiska stationernas allmänna uppgifter. Emellertid stegras behovet ytterligare i händelse av att lag om handel med fodermedel, vartill förslag är avsett att föreläggas årets riksdag, kommer i tillämpning. Enligt detta förslag skall den, som idkar handel med fodermedel för nötkreatur, hästar, får, getter, svin eller fjäderfä, med vissa undantag vara pliktig att, vare sig köparen påfordrat det eller icke, till denne avgiva skriftlig deklARATION rörande den sålda varans sammansättning. Det obligatoriska deklaraTionsförfarandet kommer otvivelaktigt att framkalla ökade kontrollanalyser på enskilda initiativ, men härtill kommer att enligt lagförslaget offentlig kontroll av lagens efterlevnad förutsättes, och att förslaget innehåller bestämmelse om straffrättsligt ansvar för säljare, som lämna oriktig uppgift i deklARATIONEN. Det torde vara uppenbart att ifrågavarande fodermedelskontroll ej kan genomföras utan tillgång till ett fullt vederhäftigt kemiskt analysväsende.

2. Analys- och kontrollverksamhetens allmänna planläggning.

*Utrednings-
männen.
(Huvudutred-
ningen.)*

Utredningsmännen ingå beträffande analys- och kontrollverksamhetens planläggning till en början på frågan om arbetsuppgifterna. De framhålla härvid, att den analysverksamhet, de statsunderstödda kemiska stationerna för närvarande bedriva, kan uppdelas på följande tre grupper nämligen a) jordanalyser, vari inbegripas analyser erforderliga för handeln med vissa industri- och importvaror, som förbrukas inom jordbruksnäringen, b) livsmedelsanalyser samt c) övriga handels- och industrianalyser. Om dessa gruppers ställning inom analysväsendet anföras utredningsmännen följande.

Jordbruksanalyserna vore den största och viktigaste gruppen, vilken torde komma att få än mer dominerande betydelse, därest en fodermedelslagstiftning genomfördes. Inom denna grupp hade för en del sta-

tioner analyser av mjölk- och mejeriprodukter spelat en mycket stor roll. Denna analysgrupp torde dock komma att minska i betydelse. Sålunda stode ett flertal mejerier och mjölkbedömningsföreningar i begrepp att övertaga de enklare analyserna. En utveckling i denna riktning vore redan för ett flertal stationer ett faktum. Vidare komme, enligt vad utredningsmännen inhämtat, svenska mejeriernas riksförening inom kort att inrätta egna laboratorier, vid vilka för de anslutna mejeriernas räkning erforderliga renskunnings- och renkärningsprover komme att verkställas.

Livsmedelsanalyserna vore för närvarande vid flertalet stationer relativt fåtaliga. Det kunde i samband härmed erinras, att chefen för socialdepartementet enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 5 juni 1936 tillkallat sakkunniga för att verkställa utredning, bland annat, rörande inrättandet av ett statens socialhygieniska institut. Härvid skulle upptagas frågan om skapandet av ett organ för vitaminkontroll. Därest ifrågasatt institut inrättades torde kunna förutsättas, att flertalet livsmedelsanalyser komme att undandragas de statsunderstödda kemiska stationernas verksamhet. Att därvid utrusta de blivande stationerna för en uppgift, som inom en snar framtid kunde komma att försvinna, torde icke vara lyckligt.

Utredningsmännen framhålla emellertid, att livsmedelsanalyser och vitaminkontroll skulle kunna utan svårighet vid behov anordnas vid av utredningsmännen föreslagen central analys- och kontrollanstalt.

Vad angår övriga handels- och industrianalyser hava dessa, såsom utredningsmännen framhålla, i åtskilliga fall tillfört de kemiska stationerna ett stort och ekonomiskt givande analysmaterial. Det har emellertid ej ansetts möjligt att för rimliga kostnader utbygga nuvarande verksamhet till sådan effektivitet, att den skall kunna motsvara berättigade fordringar på vederhäftiga analyser även för de ytterst mångskiftande industrianalyserna. I samband härmed erinras, att handels- och industriens behov av analyser i stor utsträckning är tillgodosett genom ett modernt helt statligt laboratorium, statens provningsanstalt.

Utredningsmännen förorda med hänsyn till det anförda, att de uppgifter, som efter omorganisation av nu ifrågavarande analys- och kontrollväsende må anförtros detta, begränsas till att avse analyser för jordbruket och dess binärningar eller sålunda analyser av jordarter, jordförbättringsmedel, gödselmedel, vegetation, fodermedel, mjölk, mejeriprodukter, vatten samt övriga föremål av omedelbar betydelse för nämnda näringar. Emellertid förutsätta utredningsmännen, att de lokala kontrollstationerna i undantagsfall må kunna emottaga analysmaterial, som ej avser jordbruket och dess binärningar.

I avseende å grunderna för anstaltsväsendets planläggning framhålla utredningsmännen till en början, att den föreslagna begränsningen i arbetsuppgifterna ansetts önskvärd för möjliggörande av erforderlig specialisering. De uttala i anslutning härtill, att en modern kemisk analysanstalt bör vara bättre utrustad än våra nuvarande kemiska stationer, och anföra i fortsättningen följande allmänna synpunkter.

Då samtliga nuvarande kemiska stationer, med hänsyn till beräknade kostnader och analysmateriallets alltför ringa omfattning, ej lämpligen

kunde i önskvärd utsträckning nyustrastas, torde en centralisation bliva ofrånkomlig.

I anslutning härtill uppställde sig närmast frågan, huruvida en eller flera större kemiska stationer borde inrättas. Utredningsmännen hade med den kännedom de förvärvat om analysfrekvensen vid de hittillsvarande kemiska stationerna fått den uppfattningen, att tre eller högst fyra mera specialiserade stationer kunde beräknas erhålla tillräcklig sysselsättning. Inrättandet av exempelvis tre större statliga stationer torde emellertid medföra, att samtliga hittillsvarande kemiska stationer bleve överflödiga.

Därest mer än en statlig kemisk kontrollanstalt inrättades, torde det vara nödvändigt att en av dessa erhöile en mera ledande ställning och bereddes möjlighet pröva nya analysmetoder, kontrollera marknaden genom utförande av egna analyser etc.

Då det vore synnerligen önskvärt, att en ledande central anstalt bleve i alla avseenden så förstklassigt och rikligt utrustad som möjligt, torde det vara mindre välbetänkt att föreslå ett samtidigt inrättande av ytterligare nya analysanstalter. För att tjäna i huvudsak samma syfte som den ledande anstalten skulle övriga laboratorier erfordra en i de flesta avseenden likartad utrustning, vilket enligt verkställda kostnadskalkyler skulle medföra större kostnadsanslag än som syntes väl motiverat.

Utredningsmännen, som ansåge behovet av en central lantbrukskemisk analysanstalt klart dokumenterat genom erfarenheterna från hittillsvarande kemiska undersökningsväsende, ville därför föreslå, att såsom väsentlig del av en omorganisation av det kemiska stationsväsendet borde ingå inrättandet av en central, helt statlig lantbrukskemisk analysanstalt. Denna anstalt borde förläggas till Stockholm.

Behovet av ytterligare analysanstalter syntes — åtminstone till att börja med — böra tillgodoses genom att erforderligt antal av de nuvarande stationerna bibehölles. Dessa stationer borde av staten erhålla lämpliga engångsanslag till komplettering av utrustningen, för att med sålunda ökade förutsättningar kunna fortsätta sin verksamhet såsom statsunderstödda kemiska analysanstalter med hjälp av bidrag från samma lokala myndigheter, som hittills visat stort intresse för deras vidmakthållande och fortsätta verksamhet. Ett bibehållande av vissa kemiska stationer, underställda lokala styrelser, och drivna med hjälp av lokala och statliga bidrag, torde av mången komma att betraktas såsom ett provisorium. Den hittillsvarande organisationsformen torde dock ej hava spelat ut sin roll, därför att systemet på alla platser ej lämnat lika uppmuntrande resultat och infriat de förväntningar man vid stationernas inrättande hyst angående deras framtida betydelse. Med hänsyn härtill syntes det önskvärt att såvitt möjligt utnyttja det starka intresse, som på sina håll visats från de lokala myndigheternas sida. Därest framtiden komme att utvisa, att det lokala intresset avtog, att de lokala anstalterna ej lyckades förvärva önskvärd auktoritet, eller att deras förläggning ur en eller annan synpunkt vore mindre lämplig, borde frågan om statens övertagande av en eller flera av dessa anstalter, deras nedläggande eller förflyttande, kunna upptagas till förnyad prövning.

Utredningsmännen ingå härefter på frågan om grunder för befintliga stationers bibehållande. De framhålla härvid att såsom fordringar i första hand för stations bibehållande böra uppställas, att dess verksamhet ej bör vara av för liten omfattning, att intresset i orten för stationens bibehållande bör hava tagit sig uttryck i anvisande av erforderliga an-

slag för stationens fortsatta verksamhet, samt att stationens uppgifter ej påverkas i högre grad av föreslagen central kontrollanstalts inrättande.

Från dessa utgångspunkter hava utredningsmännen föreslagit indragning av statsbidrag till de kemiska stationerna i Visby, Härnösand, Örebro och Västerås. Indragning har vidare förordats av statsbidrag till stationerna i Kalmar och Halmstad. Bibehållande av statsbidrag föreslås beträffande stationerna i Jönköping och Skara. Därjämte föreslås att den av Kristianstads läns hushållningssällskap understödda i enskild ägo varande kemiska stationen i Kristianstad skall erhålla understöd av statsmedel och jämsställas med stationerna i Jönköping och Skara.

Utredningsmännen motivera i huvudsak sina nu angivna förslag på följande sätt:

På grund av verksamhetens obetydliga omfattning syntes statsbidragen till de kemiska stationerna i Visby och Härnösand böra indragas. För södra och västra Sveriges vidkommande återstode därefter att taga ställning till frågan om vilka av de hittillsvarande statsunderstödda kemiska stationerna i Kalmar, Jönköping, Skara och Halmstad, som borde bibehållas. Av dessa hade stationerna i Halmstad och Kalmar under de sist förflutna åren haft den minst omfattande verksamheten, medan stationerna i Jönköping och Skara varit lyckligare lottade. Det framför allt från fodermedelshandlens representanter framförda önskemålet, att en för västra Sveriges behov avsedd kemisk station borde förläggas till Göteborg, skulle sannolikt komma att medföra högre kostnader för staten än ett bibehållande och utbyggande av den kemiska stationen i Skara. En förflyttning av Skarastationen till Göteborg torde nämligen medföra betydligt ökade utgifter för utrustning och lokalhyra. Vidare syntes en dylik förflyttning komma att medföra minskade lokala bidrag. Skaraborgs läns hushållningssällskap, som visat det största intresse för sin kemiska station, torde nämligen ej vara villigt lämna bidrag till en dylik anstalt i Göteborg och ett anslag av samma storlek från hushållningssällskap och landsting i Göteborgs och Bohus län torde ej kunna påräknas. Slutligen kunde framhållas, att i Göteborg funnes enskilda kemiska analysanstalter. Utredningsmännen ville därför föreslå, att stationen i Skara bibehölles. Frågan om förflyttande av Skarastationen till Göteborg borde dock framdeles upptagas till prövning, därest erfarenheten komme att utvisa, att förläggningen av den för västra Sveriges behov avsedda stationen till Skara ej vore den lämpligaste.

Då det syntes väl motiverat, att en kemisk station tillsvidare fortsatte sin verksamhet inom ett av smålandslänen, där intresset för den kemiska analys- och kontrollverksamheten hittills varit störst och verksamheten livligast, ville utredningsmännen föreslå, att jämväl stationen i Jönköping bibehölles tillsvidare.

Emellertid vore det påtagligt, att genom denna anordning södra Sveriges berättigade intressen skulle bli mycket illa tillgodosedda. Om till ett naturligt verksamhetsområde för en station i södra Sverige räknades Halland, Blekinge och de båda Skånelänen, skulle dessa med nu föreslagen anordning bli helt berövade varje form av statligt understödd kontrollverksamhet. Hittills hade statsunderstödd kemisk kontrollverksamhet för detta område bedrivits i Halmstad, i Kalmar, vars station haft visst årligt bidrag från Blekinge läns hushållningssällskap, samt i viss omfattning vid Alnarp, som visserligen ej haft någon direkt statsunderstödd kemisk station, men där en av Malmöhus läns hushållningssällskap understödd verksamhet bedrivits

med statligt understöd så till vida, att denna verksamhet kunnat bedrivas på staten tillhörig lokal vid det nu omorganiserade lantbruksinstitutets kemiska laboratorium. Sistnämnda verksamhet vore dock numera nedlagd.

Utredningsmännen ha funnit det påtagligt, att vid en omorganisation av det kemiska analysväsendet vederbörlig hänsyn måste tagas till södra Sveriges intressen. Detta kunde tänkas ske på flera sätt.

För denna landsändas vidkommande vore Malmö utan tvivel en ur många synpunkter synnerligen lämplig förläggningsort för en kemisk anstalt. Emellertid torde observeras, att i Skåne ej mindre än tre importhamnar av framträdande betydelse, bland annat för foderimport, förefunnes, nämligen utom Malmö även Hälsingborg och Åhus hamn. Vidare importerades ej obetydliga kvantiteter av jordbrukets förnödenheter över Hallands och Blekinge hamnar. Härtill komme, att för samtliga de analysobjekts vidkommande, som icke representerade någon import utan härstammade från jordbruket som sådant, alltså prover av jord, vegetation etc., vore det snarast till fördel, om en kemisk station vore mera centralt belägen.

En synnerligen betydelsefull omständighet i detta sammanhang vore vidare förefintligheten av en icke statsunderstödd kemisk station i Kristianstad, verksam sedan år 1885 och understödd av Kristianstads läns hushållningssällskap. Verksamheten vid denna station vore för närvarande av större omfattning än vid någon annan kemisk station i det övriga Sverige. Beträffande Kristianstadsstationen vore ytterligare att märka, att denna redan nu analyserade ett stort material även från Blekinge och Malmöhus län. Särskilt för kvalitetsundersökningar av potatis, för stärkelsefabrikation och bränneriindustri vore Kristianstads kemiska station av ledande betydelse.

Såvitt utredningsmännen kunnat utröna torde någon för en kemisk station fullt lämplig lokal icke kunna förhyras inom Malmö stad, utan skulle, därest en anstalt förlades dit, en nybyggnad bliva erforderlig för lösandet av lokalfrågan. Vid sammanträde med en av utredningsmännen hade representanter för bland annat Malmöhus läns hushållningssällskap för detta ändamåls vinnande föreslagit en påbyggnad av den till bland annat svenska smörprovningarna upplåtta byggnaden. Drätselkammaren i Malmö hade visserligen på förfrågan förklarat sig villig att hos stadsfullmäktige tillstyrka anvisande av ett belopp för uppförande av lokal för en kemisk station, men en nybyggnad torde under alla förhållanden bliva ett dyrbart alternativ. Härtill komme, att Malmöhus läns hushållningssällskap icke syntes vara villigt lämna bidrag till en station i länet. Vid förenämnda sammanträde förklarade nämligen representanter för hushållningssällskapet, att ordnandet av det kemiska analys- och kontrollväsendet vore en helt statlig angelägenhet. Slutligen finge i detta sammanhang beaktas, att inrättandet av en ny kemisk station i Malmöhus län säkerligen ej skulle medföra nedläggandet av stationen i Kristianstad.

Tydligt vore alltså, att ett inrättande av en statlig station i Malmöhus län skulle komma att medföra en icke önskvärd konkurrens mellan två stationer i Skåne, nämligen i Malmö och Kristianstad. Till här anförda skäl gentemot inrättandet av en helt statlig station i Malmö kunde dessutom anföras, att det under alla omständigheter syntes lämpligast att först avvakta, huru stor del av det föreliggande analysbehovet som med fördel kunde tillgodoses av Stockholmsanstalten, innan staten för betydande kostnader åtog sig ansvaret att utan lokala bidrag nyinrätta och bedriva en kemisk kontrollanstalt i södra Sverige.

På grund av vad sålunda framhållits hava utredningsmännen funnit, att Malmö ej ur alla synpunkter skulle utgöra den lämpligaste platsen för en kemisk station för södra Sveriges behov. Övervägande skäl syntes tala för att vid en omorganisation av det kemiska stationsväsendet Kristianstads station, därest denna genom hushållningssällskapets försorg erhöle årligt ordsbidrag i form av helt eller delvis fria lokaler och erforderliga kontanta medel, tilldelades statligt bidrag.

Betänkandet innehåller förutom i huvudsak återgivna allmänna synpunkter rörande anstaltsväsendets planläggning speciell motivering för omorganisationsförslaget.

Härvid ha utredningsmännen beträffande föreslagen central anstalt, som benämnes *statens lantbrukskemiska kontrollanstalt*, anfört, att vid inrättande av en sådan anstalt ställning måste tagas till frågan huruvida den lämpligaste förläggningsorten för anstalten är huvudstaden eller landsorten.

Det gjordes stundom gällande att en central kemisk stations belägenhet inom ett betydelsefullt jordbruksområde vore en väsentlig förutsättning för dess verksamhet. Häremot kunde emellertid anföras, att det från många andra synpunkter vore lika betydelsefullt, om en dylik anstalt hade sådan belägenhet, att dess föreståndare och övriga personal hade möjlighet till livlig förbindelse med andra kemiska institutioner och jordbruksinstitutioner. Vidare torde det vara av stor betydelse, att dessa befattningshavare hade möjlighet att besöka de större biblioteken och snabbt stifta bekantskap med de tekniska nyheter på analysväsendets område, som endast med svårighet kunde finna vägen till landsortsstationerna.

För en central lantbrukskemisk analysanstalt vore det vidare av den största betydelse, att förläggningen tillåte en snabb anställning av teknisk arbetskraft under de tider på året, då analysverksamheten visade säsongartad stegring. Detta vore fallet i Stockholm, där det vid centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet visat sig ej möta några svårigheter att för dylikt ändamål anlita studerande, som genomgått den kemiskt-analytiska utbildningen vid någon av huvudstadens högskolor. Därtill kunde man våga antaga, att en central anstalt i Stockholm lika väl som i landsorten kunde samarbeta med hushållningssällskapets tjänstemän, vilka nog oftare än jordbrukarna hade möjlighet att med anstaltens representanter komma till klarhet om, på vilka punkter det kemiska undersökningsväsendet hade förutsättningar att i högre grad än tidigare vara jordbruksnäringen till gagn. I anslutning härtill kunde framhållas, att ett givande samarbete mellan statens lantbrukskemiska kontrollanstalt och lantbruksstyrelsen, lantbruksakademien och lantbrukshögskolan kunde komma att utveckla sig, därest anstalten förlades till huvudstaden.

Slutligen torde med utnyttjande av redan förefintlig byggnad lokalfrågan för den föreslagna centrala anstaltens vidkommande kunna lösas för relativt låga kostnader vid en förläggning till Stockholm. Vid den i samband med det statliga försöksväsendets omorganisation beslutade överflyttningen av centralanstaltens för försöksväsendet på jordbruksområdet verksamhet till Ultuna bleve nämligen centralanstaltens nuvarande institutionsbyggnad för kemi m. m., vilken syntes vara mycket lämplig för detta ändamål, tillgänglig.

Beträffande utredningsmännens speciella motivering för framställt förslag rörande de lokala statsunderstödda stationernas förläggning torde jag få i huvudsak hänvisa till det tryckta betänkandet.

Här må emellertid i korthet omnämnas följande.

Då bibehållandet av en station för smålandslänen ansetts mycket berättigat, har stationen i Jönköping tillerkänts företräde framför stationen i Kalmar på grund av centralare läge och livligare verksamhet samt med hänsyn därtill att personalen vid stationen i Jönköping i motsats mot förhållandet vid stationen i Kalmar är fast anställd.

Beträffande stationen i Skara anföra utredningsmännen, att denna i många hänseenden intager en ledande ställning. Analysinkomsterna hava varit betydande och de lokala bidragen avsevärda.

Stationens i Kristianstad viktigaste lokala uppgifter för jordbruket i Kristianstads och Blekinge län hava enligt utredningsmännen bestått i kontrollen av potatis för bränneri- och stärkelsestillverkning, kontroll av rotfrukter samt arbeten i samband med fruktodlingen i Blekinge. I viss utsträckning har även mejerikontroll ägt rum för uppdragsgivare från Malmöhus län. Slutligen har stationens arbete ökat i hög grad genom en av hushållningssällskapet nyligen startad jordartsinventering, därvid jordbrukarna erhålla sina jordar analyserade med avseende på fosfatbehov för viss låg avgift. Omfattningen av stationens arbetsuppgifter samt det intresse, som visas stationen från hushållningssällskapets sida, synas ägnade att trygga dess existens för åtskilliga år framåt.

Även beträffande utredningsmännens specialmotivering för indragning av statsunderstöd till befintliga stationer torde jag få i huvudsak hänvisa till betänkandet. Här må dock i korthet återgivnas följande.

Frågan om statsunderstöd till kemiska stationen i Kalmar har berörts i samband med förslag rörande stationen i Jönköping.

Beträffande Visby station framhålla utredningsmännen analysverksamhetens ringa omfattning och därav följande små analysinkomster. Utredningsmännen anföra vidare:

Stationen i Visby hade tidigare haft att utföra ett mycket stort antal analyser å mjölk- och mejeriprodukter, som utgjort upp till 99.4 procent av hela antalet analysprover. Numera hade dock mjölkbedömningsföreningarna övertagit största delen av detta analysmaterial. Några andra analysobjekt av så stor lokal betydelse, att de motiverade bibehållandet av en kemisk station i Visby eller som ej med fördel kunde försändas till centralt laboratorium, förefunnes ej.

Att driva en statsunderstödd kemisk station — såsom den i Visby — med endast en tjänsteman, som utan hjälp av analytiskt utbildat biträde ensam hade att utföra alla förekommande analysarbeten å det mest mångskiftande material, torde vara mindre lämpligt. Det torde nämligen i längden icke bliva möjligt för föreståndaren att ensam nöjaktigt behärska samtliga nödvändiga analysmetoder.

Den kemiska stationen i Halmstad har vitsordats vara välordnad och föremål för omsorgsfull omvårdnad av styrelse och tjänstemän. Emellertid har

antalet undersökta analysobjekt under budgetåret 1934/1935 — om undantag göres för mjölkanalyser, vilka till följd av mjölkbedömningsföreningarnas verksamhet visat nedgång, samt gruppen tekniska råvaror och produkter, vilken representerats huvudsakligen av 194 prov för torrsubstansbestämning — utgjort allenast 332. Med denna omfattning av rörelsen har det synts mera ekonomiskt att anordna försändning av prov till annan analysanstalt än att bibehålla stationen i Halmstad.

Analysinkomsterna vid kemiska stationen i Örebro hava enligt utredningsmännen varit ganska avsevärda. Bland de statsunderstödda stationerna har denna station näst efter stationen i Skara intagit andra platsen beträffande inkomst av jordbruksanalyser. Då avståndet från platser i Örebro län till Stockholm, där den centrala statliga kontrollanstalten föreslagits skola förläggas, ej är större än att de lokalt viktiga proverna utan större svårighet ansetts kunna försändas till denna anstalt, har ett bibehållande av stationen ej synts vara oundgängligen erforderligt. Vidare framhålla utredningsmännen, att upprätthållandet av en statsunderstödd station i Örebro skulle kunna medföra ej önskvärd konkurrens med den statliga anstalten.

Den kemiska stationens i Västerås analysverksamhet har varit livlig och inkomsterna därav betydligt högre än vid någon annan av de statsunderstödda stationerna. Den utgjorde under budgetåret 1934/1935 i runt tal 21,000 kronor, därvid dock inkomsterna av analyser av jordbrukets produkter utgjort allenast omkring 40 procent, under det att större delen av analysmaterialet avsett industriprodukter m. m. Utredningsmännen finna även statsunderstödd station i Västerås överflödigt vid inrättande av statlig anstalt i Stockholm.

Om stationen i Härnösand anföra utredningsmännen, att analysverksamheten där nedgått till ett minimum. Analysinkomsterna för budgetåret 1934/1935 hava uppgått till endast 1,480 kronor. I lokala bidrag hava för samma tid beviljats 12,100 kronor.

Utredningsmännen erinra, att lantbruksstyrelsen i dess förut berörda organisationsförslag förordat stationens bibehållande för Norrlands behov samt anföra vidare:

Det syntes uppenbart, att en kemisk station för denna del av landet ännu så länge endast kunde påräkna ett minimum av arbetsuppgifter. Det norrländska jordbrukets produktionsriktning vore otvivelaktigt sådan, att det kemiska stationsväsendet här vore av vida mindre betydelse för dess vidmakthållande och förkovran än ökade möjligheter för konsulterande verksamhet från hushållningssällskapens tjänstemäns sida. Med hänsyn härtill syntes de för anstaltens upprätthållande erforderliga anslagsmedlen kunna komma till bättre nytta för andra åtgärder till höjandet av det norrländska jordbruket. Det syntes härigenom även vara för Norrland fördelaktigare att kunna anlita det nu föreslagna kemiska undersökningsväsendet än att med för de lokala myndigheterna betungande anslag underhålla en egen kemisk station. Stationens nedläggande torde icke medföra några svårigheter för verkställandet av erforderliga analyser, då dessa kunde utföras för övre

Norrlands vidkommande vid kemisk-växtbiologiska anstalten i Luleå och för nedre Norrland vid den föreslagna centrala anstalten i Stockholm, dit kommunikationerna numera vore synnerligen goda.

Jag kommer senare att lämna särskild redogörelse över ett av länsassessorn Rolander i samband med den av honom utförda utredningen rörande uppdelning av kemisk-växtbiologiska anstaltens arbetsuppgifter framfört förslag om anordnande av statsunderstödd kemisk station i Luleå.

Utredningsmännen framhålla beträffande den föreslagna organisationens varaktighet att förslaget ej får betraktas som en definitiv lösning. De yttra härom följande.

Innan ett antal års erfarenhet utvisat, huru det förordade analys- och kontrollväsendet komme att fungera, syntes det vara önskvärt att möjlighet förefunnnes för förändringar i den föreslagna organisationen. Det kunde nämligen komma att visa sig, att den centrala statliga anstalten helt fyllde föreliggande behov av lantbrukskemiska analyser, att för den ena eller andra stationens vidkommande det lokala intresset avtog i så hög grad, att stationens verksamhet i föreslagen form ej längre vore möjlig, att en förflyttning av någon av de lokala stationernas verksamhet till annan ort bleve önskvärd eller att vid sidan av statens lantbrukskemiska kontrollanstalt ett eller två liknande helt statliga laboratorier borde inrättas såsom ersättning för samtliga lokala anstalter.

Som gemensam benämning å lokala anstalter som ansetts böra erhålla statsbidrag föreslå utredningsmännen »lokala lantbrukskemiska kontrollstationer». De anföra vidare:

Trots att staten endast lämnat bidrag till och utövat viss kontroll av mindre omfattning över de nuvarande kemiska stationerna, medan hushållningssällskap eller landsting, eventuellt bådadera, utgjort dessas huvudmän, hade flertalet stationer använt beteckningen »statens kemiska station» i avsikt att därigenom skilja sig från icke statsunderstödda liknande laboratorier. Då det i framtiden syntes än mer önskvärt att de statsunderstödda och statskontrollerade laboratorier vore försedda med ett i deras namn ingående ord, som uteslöte förväxling med helt privata laboratorier, undandragna all kontroll, borde de föreslagna kontrollstationerna medgivas rätt att, där de så önskade, benämnas »statens lantbrukskemiska kontrollstationer». Detta syntes så mycket mera berättigat, som staten förutsattes att vid nu föreliggande omorganisation komma att lämna ett särskilt utrustningsanslag samt ett livligare samarbete vore avsett att komma till stånd mellan den centrala och de lokala anstalterna.

Utredningsmännen, som vid betänkandet fogat förslag till instruktion för statens lantbrukskemiska kontrollanstalt samt till reglemente för med statsmedel understödda lokala lantbrukskemiska kontrollstationer, hava angivit den statliga anstaltens ämbetsbefattning på följande sätt:

Statens lantbrukskemiska kontrollanstalt skulle hava till uppgift att på begäran och, där så erfordrades, efter provtagning verkställa undersökning (analys) av handelsvaror och andra ämnen, vilka vore av betydelse för jordbruket och dess binäringar, att, där omständigheterna därtill föranledde.

självmant genom kontrollundersökning övervaka handeln med konstgödselmedel och fodermedel, *att* verkställa sådana undersökningar, som vore i särskilda författningar föreskrivna, *att* tillhandagå allmänheten med råd och upplysningar i de ämnen, som fölle inom området för anstaltens verksamhet, *att* dels utarbета eller pröva för det lantbrukskemiska kontrollväsendet erforderliga analysmetoder, dels ock utöva inom anstaltens verksamhetsområde fallande vetenskaplig forskning, *att* verkställa jämförande undersökning å från de lokala lantbrukskemiska kontrollstationerna insända eller infordrade analysobjekt och s. k. normlösningar samt *att* i övrigt vägleda kontrollstationerna med råd och upplysningar.

De lokala stationernas uppgift har i reglementsförslaget uttryckts sålunda:

Lantbrukskemisk kontrollstation skulle hava till huvudsaklig uppgift *att* på begäran och, där så erfordrades, efter provtagning verkställa undersökning (analys) av handelsvaror och andra ämnen, vilka vore av betydelse för jordbruket och dess binärningar, *att*, där omständigheterna därtill föranledde, självmant genom kontrollundersökning övervaka handeln med konstgödselmedel och fodermedel, *att* verkställa sådana till kontrollstations verksamhetsområde hörande undersökningar, som vore i särskilda författningar föreskrivna, samt *att* tillhandagå allmänheten med råd och upplysningar i de ämnen, som fölle inom området för lantbrukskemisk kontrollstations verksamhet.

I förslag till kungörelse angående statsbidrag till lokala lantbrukskemiska kontrollstationer hava utredningsmännen föreslagit följande med nu gällande i huvudsak överensstämmande villkor för statsbidrag.

Såsom villkor skulle gälla, *att* hushållningssällskap eller landsting, inom vars område kontrollstation skulle hava sin verksamhet, var för sig eller i förening, förbunde sig att lämna stationen understöd med minst samma belopp som statsbidraget, *att* kontrollstationens verksamhet bedreves i enlighet med för dylik station gällande, av Kungl. Maj:t utfärdat reglemente, *att* kontrollstationen verkställde alla undersökningar i full överensstämmelse med gällande föreskrifter, *att* kontrollstationen tillämpade av lantbruksstyrelsen utfärdade taxor för analyser och provtagningar, *att* vederbörande styrelse anmälde vid kontrollstationen anställda föreståndare, förste kemist och assistent till delaktighet i statens pensionsanstalt och ställde sig till efterrättelse de i reglementet för sagda anstalt i fråga om huvudman meddelade föreskrifter, samt *att* kontrollstationen underkastade sig den kontroll och de föreskrifter rörande stationens skötsel, lantbruksstyrelsen i varje särskilt fall funne anledning meddela.

Ifrågasatt koncentrerings av analysverksamheten har enligt vad utredningsmännen anföra i flera fall medfört betänkligheter hos de nuvarande kemiska stationernas huvudmän. Sålunda har framhållits att ett nedläggande av lokal station sannolikt måste anses medföra ett kännbart avbräck för jordbruket inom stationens område genom att lantmännen förlorade direkt tillgång till kemisk analytisk sakkunskap. Utredningsmännen hava med hänsyn härtill funnit anledning föreslå särskilda ersättningsåtgärder, ägnade att minska behovet av ett större antal lokala stationer. Dessa åtgärder hava ansetts böra bestå dels i ordnad provtagning, dels i beviljande av rabattförmåner, allt genom föranstaltande och på bekostnad av nedlagd stations förutvarande huvudman.

Beträffande provtagnings anordning yttra utredningsmännen, att denna lämpligen synes kunna tillgå så, att varje härför intresserat hushållningssällskap, eventuellt med bidrag från vederbörande landsting, anställer en person med särskilt uppdrag att vid förefallande behov fungera som provtagare och med skyldighet att hålla sig noga underrättad om vilka undersökningar de kemiska stationerna utföra ävensom om gällande taxa å analyser. Utredningsmännen anföra vidare:

Sådan befattningshavare, som borde kunna anställas mot en avlöning understigande nu utgående lokala bidrag, torde ej bliva helt tagen i anspråk för provtagningar, vadan hushållningssällskap helt visst borde kunna draga stor fördel av sådan tjänsteman för andra trängande uppgifter.

Vidare yttra utredningsmännen, att, därest provtagare till kemisk anstalt insänder analysmaterial i tillräcklig omfattning, han bör räknas såsom större uppdragsgivare och till följd härav personer, som genom honom insänt prover, erhålla r a b a t t.

Utredningsmännen erinra, att de anordningar, som sålunda skulle stå de lokala myndigheterna till buds för underlättande av analysprovers insändande eller eljest för erhållande av rabattförmån, syntes vara rent lokala angelägenheter. Ytterligare anföra utredningsmännen följande:

Det stode klart för utredningsmännen, att de föreslagna anordningarna stundom kunde få svårare att vinna gehör än bibehållandet eller inrättandet av en lokal kemisk station, oaktat fördelarna av ett centraliserat stationsväsende låge i öppen dag. Svårigheterna härutinnan torde bland annat närmast vara att tillskriva det förhållandet, att analyserna i dessa fall skulle utföras vid en institution, som ej stode direkt under de lokala myndigheternas inflytande och kontroll och vars personal ej åtnjöte fördelen av den personliga kontakt, som den hittillsvarande organisationsformen medgivit. Dessa svårigheter syntes dock ej vara större, än att de borde kunna övervinnas, därest vederbörande stationsföreståndare ålades att tid efter annan, exempelvis årligen, för representanter för de hushållningssällskap, hans verksamhetsområde omfattade, redogöra för verksamhetens omfattning, inhämta de lokala representanternas önskemål och redogöra för framstegen inom det kemiska kontrollväsendet.

I särskilt sammanhang beröra utredningsmännen närmare frågan om r a b a t t e r å l a n t b r u k s k e m i s k a a n a l y s e r och anföra härom i huvudsak följande:

Rabatter borde vid det lantbrukskemiska kontrollväsendet utgå *dels* — under vissa i det följande angivna förutsättningar — till den, som utövade jordbruk, husdjursskötsel, skogsbruk, trädgårdsskötsel, mejerihantering, fiskodling eller jaktvård såsom huvudsaklig näring, *dels ock* till större uppdragsgivare.

Utövere av jordbruk eller nyssnämnd binäring därtill borde åtnjuta rabatt intill 50 procent av den enligt taxan fastställda analysavgiften, därest han vore bosatt inom området för landsting eller hushållningssällskap, som *antingen* vore huvudman för kontrollstation *eller* hade träffat uppgörelse med statlig eller lokal kontrollanstalt, genom vilken förenämnda näringsutövere vore tillförsäkrade rabattförmån.

Rabatt till större uppdragsgivare borde däremot avpassas efter uppdragens årliga omfattning.

Därest idkare av jordbruk eller dess binärningar, som *icke* enligt förenämnda grunder komme i åtnjutande av rabatt, eller representant för dylik näringsutövare (provtagare) insände prover till statlig eller lokal anstalt, borde dock — med hänsyn till önskvärdheten av att såvitt möjligt förbilliga för dessa näringar behövliga analyser — ej uppställas alltför stränga fordringar på uppdragens årliga omfattning. Till nu nämnd större uppdragsgivare syntes rabatt böra utgå med förslagsvis intill 25 procent å analyskostnader uppgående till minst 100 kronor för år samt med intill 50 procent, därest sagda kostnader uppginge till minst 500 kronor om året.

Vad därefter anginge övriga större uppdragsgivare syntes skäl ej föreligga att bevilja dessa större rabatter än som ansåges betingat ur affärssynpunkt. Ofta nog torde det härvid röra sig om prover från så stora varupartier, att analysavgiftens storlek knappast kunde nämnvärt inverka på varans pris. Rabatterna syntes i detta fall böra utgå enligt en skala, som en av utredningsmännen efter överläggning med de nuvarande kemiska stationernas föreståndare funnit skälig, nämligen med högst 10 procent för årliga analyskostnader av minst 100 kronor, med högst 15 procent för kostnader av minst 200 kronor och med högst 25 procent för kostnader av minst 500 kronor eller därutöver.

Beträffande ett i diskussionen om det kemiska analysväsendets omläggning upptaget spörsmål om auktorisering av analytiker för offentlig kemisk undersökningsverksamhet anföra utredningsmännen, att detta spörsmål icke synes beröra av dem verkställd utredning i vidare mån än i avseende å det lantbrukskemiska kontrollväsendet, samt att, därest av dem förordad organisation genomföres, det föreliggande problemet för den lantbrukskemiska kontrollverksamhetens vidkommande ansetts bliva löst på tillfredsställande sätt.

Av utredningsmännen framfört förslag om begränsning av arbetsuppgifterna till att avse analyser för jordbruket och dess binärningar biträdades i allmänhet i de avgivna yttrandena. Härvid framhålles att den specialisering nutiden medfört på skilda områden lett utvecklingen in på banor för tillgodoseende av industriens och handelns olikartade behov av analyser och att statens provningsanstalt inrättats särskilt för dessa behov. Vidare har erinrats om väntat inrättande av ett socialhygieniskt institut, till vars uppgifter skulle höra handhavande av erforderlig undersökning och kontroll på födoämneshygienens område.

Yttranden.

Ur inkomna yttranden må återgivas följande.

De sakkunniga för inrättande av ett statens socialhygieniska institut hava särskilt yttrat sig rörande utförandet av vitaminundersökningar och härom anført, bland annat, följande:

Frågan om vitaminkontrollens ändamålsenliga ordnande berörde såväl läkemedel, livsmedel som fodermedel. Med hänsyn härtill kunde denna fråga tänkas lösas sålunda, att vitaminkontrollen uppdelades å två eller flera av de institutioner, som handhade eller avsåges handhava kontrollen av respektive läkemedel, livsmedel och fodermedel. En dylik lösning funne de sakkunniga emellertid föga välbetänkt ur ekonomisk synpunkt i betraktande av den särskilda och relativt omfattande utrustning (djuruppsättning), som vitaminkontrollen krävde. Även ur arbetssynpunkt vore en dylik uppdelning ägnad att väcka starka betänkligheter, när arbetsmetoderna och forsk-

ningsmålen i samtliga fall vore gemensamma samt det för ett säkert bedömande av hithörande spörsmål krävdes omfattande undersökningar och stor erfarenhet. Vid en uppdelning av hithörande arbetsuppgifter inställde sig därför farhågor för bristande enhetlighet och konsekvens i de olika sidordnade instansernas bedömanden. Uppenbart vore ock, att om vitaminkontrollen koncentrerades till en anstalt, dennas utrustning kunde i olika hänseenden göras fullständigare och därmed större garanti vinnas för ett gott undersökningsresultat. De sakkunniga måste därför med styrka hävda nödvändigheten av en centralisering av den offentliga vitaminkontrollen till en anstalt, vare sig det gällde läkemedel, livsmedel eller fodermedel. I denna anstalts uppgifter borde ock ingå att verkställa sådana praktiskt vetenskapliga vitaminundersökningar, som påkallades av statliga myndigheter. Att till anstalten koncentrera all vetenskaplig forskning kring vitaminproblemet torde däremot ej böra eller kunna komma i fråga.

Beträffande frågan om det avsedda vitaminlaboratoriet borde organiseras som en självständig anstalt, såsom fallet vore i Norge och delvis även i Danmark, eller om det borde organisatoriskt anslutas till någon av ovan antydda institutioner, d. v. s. farmaceutiska laboratoriet, det socialhygieniska institutet eller den föreslagna lantbrukskemiska centralanstalten, hade de sakkunniga efter överbäggande funnit försiktigheten bjuda att icke föreslå inrättande av en självständig anstalt för ändamålet. Lämpligast och naturligt syntes de sakkunniga vara att infoga vitaminkontrollen som ett led i det socialhygieniska institutets verksamhet, i vad denna avsåge födoämneshygien och livsmedelskontroll. Med den organisation, som de sakkunniga avsett för detta institut, torde såväl jordbrukets som läkemedelskontrollens intressen komma att i förevarande hänseende bliva på ett tillfredsställande sätt bevakade och tillgodosedda.

På anförda skäl hava de sakkunniga för inrättande av ett statens socialhygieniska institut avstyrkt, att statens lantbrukskemiska kontrollanstalts verksamhet komme att omfatta vitaminundersökningar för lantbrukets behov.

Svenska lantmännens riksförbund åter har i avgivet yttrande velat framhålla behovet av att kontrollanstalten erhåller utrustning för möjliggörande av vitaminkontroll.

Från den i yttrandena eljest framförda meningen att de ifrågavarande analys- och kontrollinstitutionernas arbetsuppgifter böra avse allenast analyser för jordbruket och dess binärningar intaga lantbruksstyrelsen och Gotlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott en avvikande ståndpunkt.

Lantbruksstyrelsen framhåller, att en med statens medverkan ordnad lätt-tillgänglig kemisk analys- och kontrollverksamhet kan vara av ej ringa betydelse även för särskilt mindre näringsutövare och enskilda personer utanför lanthushållningens område, samt att den ifrågasatta begränsningen medför försämring av anstalternas ekonomi och därigenom föranleder större behov av allmänna anslag.

Gotlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott anför, att utvecklingen av stationernas verksamhet snarast synes innebära en förskjutning till allt större betydelse för andra näringar än jordbruket.

Utredningsmännens förslag i avseende å *lämpligheten av statlig central anstalt* har allmänt hälsats med tillfredsställelse. Däremot har

föreslagen anordning av lokala stationer mött invändningar i ett antal yttranden. I samband med frågor om analysanstaltens förläggning hava i vissa yttranden framställts yrkanden om bestämd fördelning av anstaltens verksamhetsområden, men ock önskemål om frihet för hushållningssällskap och enskilda att efter lämpligheten hänvända sig till central eller lokal anstalt för erhållande av analys.

Ur de avgivna yttrandena må återgivas följande.

Lantbruksstyrelsen erinrar, att den statliga anstalten enligt förslaget avses skola intaga en ledande ställning i förhållande till de lokala stationerna, men att på det betydelsefulla område av verksamheten, som avser övervakandet av handeln med fodermedel förslaget jämställer den centrala anstalten och de lokala stationerna. Lantbruksstyrelsen ifrågasätter i fortsättningen lämpligheten av en organisation med dels statlig, dels statsunderstödd verksamhet.

Det syntes lantbruksstyrelsen knappast som om utredningsmännens förslag kunde anses på ett tillfredsställande sätt lösa frågan om tillgodoseende av jordbrukets behov av kemisk analys- och kontrollverksamhet. Den blandning av statlig och statsunderstödd verksamhet, som här avsåges, innebure icke oväsentliga olägenheter. Erfarenheten från kontrollverksamheten på utsädesområdet visade, att så måste bliva förhållandet. Oaktat själva kontrollen över efterlevnaden av lagen om handeln med utsäde åvilade den statliga, centrala frökontrollanstalten, medan de lokala anstalterna vore selsatta med analysverksamhet och plombering av utsäde, uppstode lätt olägenheter till följd därav, att denna analys- och plomberingsverksamhet icke vore fullt enhetlig och att de lokala anstalterna, för vilka en vidgad verksamhet medförde ekonomiska fördelar, på olika — även mindre tilltalande — sätt sökte konkurrera, kanske mindre med varandra än med den statliga anstalten. De lokala anstaltens inbördes verksamhet vore nämligen ordnad distriktsvis, under det att den statliga anstalten stode hela landet till tjänst. Meningarna vore också mycket delade angående behovet av ett fortsatt upprätthållande utav de kvarvarande lokala frökontrollanstalterna. På frökontrollens område syntes det emellertid, som om starkare skäl förelåge för upprätthållande av lokal verksamhet än i fråga om det kemiska kontrollväsendet. Dels spelade den personliga förbindelsen mellan landets jordbrukare och kontrollanstalten här en större roll, dels vore snabba underrättelser här av större betydelse, särskilt för handeln med utsäde.

Därest lokala statsunderstödda kemiska stationer fortfarande skulle upprätthållas, borde tydligen anledningen härtill från det allmännas sida vara att i viss mån tillgodose landets olika delar med tillgång till lokal kemisk analysverksamhet på jordbrukets område. Betydelsen av att sådan lokal verksamhet tillgodosåge landets olika delar, bleve så mycket större, om, såsom det föreliggande förslaget syntes innebära, jordbrukarnas analyskostnader vid de lokala anstalterna skulle bliva lägre än vid den rent statliga anstalten. Det av utredningsmännen framlagda förslaget tillgodosåge enligt lantbruksstyrelsens förmenande icke denna synpunkt. Inom Norrland skulle överhuvud taget icke finnas någon kontrollanstalt av ifrågavarande slag. Såsom motiv härför åberopades de gynnsamma förbindelserna med Stockholm, dit den statliga anstalten skulle förläggas. Detta motiv torde emellertid leda till den uppfattningen, att för södra Sverige, som i kommunikationshänseende låge ännu gynnsammare till i förhållande till Stockholm än övre Norrland, behovet av lokala stationer borde vara ännu mindre.

Särskilt finner lantbruksstyrelsen den föreslagna förläggningen av tvenne statsunderstödda lokala anstalter så nära varandra som i Skara och Jönköping obefogad. Därest lokal kemisk kontrollverksamhet skall anordnas för denna del av landet, synes den enligt lantbruksstyrelsens förmenande böra förläggas till Skara eller Göteborg.

Ej heller förslaget till förläggning av ifrågavarande lokala verksamhet för södra Sverige till Kristianstad finner lantbruksstyrelsen fullt rationellt.

Lantbruksstyrelsen anför vidare, att vid planläggning för framtiden av det kemiska undersökningsväsendet det synes mest ändamålsenligt att helt bortse från de nuvarande lokala statsunderstödda kemiska stationerna och deras intressen.

Den bärande principen borde vara att den lantbrukskemiska kontrollen, så vitt möjligt, organiserades fullt enhetligt. Därest, såsom föreslagits, en rent statlig central kontrollstation skulle anordnas, för vilken anordning givetvis starka skäl kunde anföras, syntes denna böra få formen av en statens lantbrukskemiska kontrollanstalt. Eventuella behov av lokal analys- och kontrollverksamhet borde då tillgodoses genom anordnande av filialer till denna anstalt, filialer som dock kunde begränsas till sådan analysverksamhet, som vore av jämförelsevis enklare art och som krävde mindre utrustning. Ifråga om det verkliga föreliggande behovet av sådan lokal verksamhet vore det svårt att nu mera bestämt uttala sig.

En sådan lokal verksamhet syntes dock i första hand kunna antagas vara motiverad i södra Sverige dels med hänsyn till den där befintliga stora sockerbets- och potatisodlingen och dess omfattande behov av kontrollanalysverksamhet, dels med hänsyn därtill, att, huru än en blivande lag om handel med kraftfoder slutligen komme att utformas, nämnda, redan nu förefintliga behov av kontroll över importerade fodervaror och dessas sammanställande till foderblandningar otvivelaktigt komme att ökas. Härtill komme, att en betydande foderimport skedde särskilt till sydsvenska hamnar. Det syntes, som om södra Sveriges behov av lokal lantbrukskemisk verksamhet vore så stort, att det möjligen borde övervägas, huruvida icke redan från början — det vill säga vid en statlig kontrollanstalts eventuella anordnande — en filial till densamma borde förläggas till södra Sverige.

Lantbruksstyrelsen uppställer nu frågan, var en dylik förläggning bör ske och erinrar, att södra Sveriges — speciellt Skånes — behov av lantbrukskemisk analysverksamhet för närvarande tillgodoses, dels ifråga om potatisodlingen huvudsakligen utav den med stöd av Kristianstads läns hushållningssällskap anordnade enskilda kemiska stationen i Kristianstad, dels i fråga om kontrollanalys för sockerbetsodlingens räkning av Sveriges utsädesförening i Svalöv, dels i fråga om foderanalyser m. m. av förenämnda kemiska station i Kristianstad jämte vissa andra enskilda kemister samt av utländska kontrollanstalter.

Kemiska stationen i Kristianstad hade tillvunnit sig en stark ställning, särskilt i fråga om analys- och kontrollverksamhet på stärkelse- och alkoholproduktionens områden. Detta torde särskilt sammanhånga med dess nuvarande ledares personliga insats. Han hade emellertid redan nått sådan ålder, att man ej längre torde kunna påräkna hans medverkan. Det syntes ock, som om såväl utredningsmännen som Kristianstads läns hushållningssällskap tagit övervägande hänsyn till den inom länet starkt utvecklade

potatisodlingen och dess intressen, men mindre beaktat sockerbetsodlarnas behov och fodermedelshandelns intressen.

Det nuvarande samarbetet mellan sockerbetsodlingen och utsädesföreningen i Svalöv funne lantbruksstyrelsen knappast fullt lämpligt. En utvidgning av föreningens verksamhet till att jämväl omfatta allmän kontrollverksamhet syntes nämligen kunna innebära en viss risk för splittring av intresset för dess egentliga uppgift. Därest den kemiska analys- och kontrollverksamheten från statens sida ordnades genom inrättande av en särskild statlig anstalt, syntes det mest rationellt, att inga andra statliga eller statsunderstödda institutioner ingrepe splittrande på detta område. Vid bedömandet av frågan om den lämpliga förläggningen av en filial till statens kontrollanstalt syntes därför hänsyn böra tagas jämväl till sockerbetsodlingen. Då vidare Malmö utan tvivel torde få anses såsom Skånes förnämsta importhamn för kraftfoder och en central för tillverkare av kraftfoderblandningar, syntes övervägande skäl tala för en förläggning av en eventuell filial till nämnda stad.

I andra hand kunde det anses möjligt, att en lokal filial komme att visa sig önskvärd jämväl för västra Sverige, eventuellt i Göteborg. Frågan angående det verkliga behovet av en sådan filial syntes dock icke kunna bedömas, förrän erfarenhet vunnits rörande den centrala anstaltens möjlighet att direkt tillgodose detta behov. Huruvida ur militär synpunkt en till Gotland förlagd lantbrukskemisk verksamhet vore behöflig, undandroge sig lantbruksstyrelsens bedömande.

Skulle efter närmare utredning av frågan om inrättande i vissa delar av landet av filialer till den statliga centrala anstalten, sådana filialer — flera eller färre — överhuvud taget anses böra komma till stånd, ville lantbruksstyrelsen framlägga önskvärdheten av att då även behovet av en dylik filial på lämplig plats inom Norrland övervägdes.

Ur hushållningssällskapens och landstingens förvaltningsutskotts yttranden i frågan om anstalternas förläggning samt deras natur av statliga eller statsunderstödda må anföras följande.

Kronobergs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott framhåller, att den kemiska analysverksamheten med hänsyn till dess art bör bedrivas helt av staten och på lika villkor tillhandagå alla, oberoende av lokala bidrag.

Kalmar läns södra hushållningssällskaps förvaltningsutskott anför, att behovet av kemisk station för olika orter icke bör avgöras med hänsyn till anstaltens förmåga att under en viss tid förskaffa sig väsentliga inkomster av verksamheten. Behovet av en dylik anstalt för ett visst område bör enligt utskottets mening med lika stora om ej större skäl sökas i sådana omständigheter som områdets geografiska läge samt dess karaktär ur jordbrukssynpunkt och betydelse som importort. Ur sistnämnda synpunkter anses större skäl föreligga för bibehållande av en kemisk kontrollanstalt i Kalmar län än å föreslagna platser i Jönköpings och Skaraborgs län.

Utskottet understryker vidare önskvärdheten av att vederbörande hushållningssällskap bör lämnas frihet att för analysbehovets tillgodoseende hänvända sig till central anstalt eller till den lokala anstalt, som med hänsyn till förekommande omständigheter kunde finnas vara lämplig.

Gotlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott har med hänvisning till länets behov av kemisk station även för andra ändamål än jordbru-

kets, bland annat för militärt behov, avstyrkt förslaget om indragning av statsbidrag till kemisk station i Visby.

Malmöhus läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott uttalar, att inom Malmöhus län med dess livligt utvecklade import och handel med foder- och konstgödselmedel föreligger ett starkt behov av kemisk station. Utskottet anser, att Malmö är den enda lämpliga platsen för en lokal lantbrukskemisk kontrollstation i Skåne.

Hallands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott framhåller, att, därest fodermedelslagstifning genomföres, föreslagen placering av de lokala kontrollstationerna blir mindre tillfredsställande, enär därigenom hela västkusten komme att sakna kontrollstation trots den stora import av fodermedel, som där äger rum, icke minst över de halländska hamnarna. Med hänvisning härtill föreslår utskottet, att statsunderstödd station bibehålles i Halmstad.

Göteborgs och Bohus läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott finner det önskvärt, att en statsunderstödd kemisk station inrättas i Göteborg, men uttalar, att med hänsyn till de relativt höga kostnaderna för inrättande av sådan station i Göteborg, stationen i Skara bör åtminstone tillsvidare bibehållas.

Skaraborgs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott yttrar, att de lokala kontrollstationerna böra förläggas så, att de ej komma att alltför mycket konkurrera med varandra och ingripa i varandras verksamhetsområden. Ett bibehållande av kemiska stationen i Jönköping anses lätt kunna inverka menligt på verksamheten vid stationerna i Skara och Kristianstad.

Utskottet anser vidare, att stationernas verksamhetsområden såvitt möjligt böra bestämt avgränsas.

Detta torde lämpligen kunna ske på så sätt, att närliggande hushållningssällskap eller landsting förbunde sig att lämna vederbörande station visst årligt bidrag, mot det att utövare av lantbruk och dess binärningar inom respektive områden erhöle 50 procent rabatt å vid stationen utförda analyser. Rabattsystemet borde därjämte göras enhetligt vid samtliga kontrollstationer, den statliga anstalten inbegripen.

Den statliga kontrollanstalten och de tre lokala kontrollstationerna borde tillerkännas samma auktoritet. Av största vikt för det kemiska kontrollväsendet inom landet vore, att de analyser, som utfördes vid de svenska kontrollstationerna, komme att inför utlandet framstå såsom fullt likvärdiga med sådana, som verkställdes vid utländska laboratorier.

Värmlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott föreslår, att den ifrågasatta stationen i Jönköping måtte utgå och i stället de för denna station avsedda medlen komma kemisk-växtbiologiska anstalten i Luleå till godo för bättre tillgodoseende av de norrländska länens intressen i förevarande avseende.

Örebro läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott finner det föga välbetänkt att, innan tillräcklig erfarenhet vunnits beträffande statlig verksamhet på området, nedlägga i full gång varande kemiska stationer.

Västmanlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott ifrågasätter, om icke den ställning Malmö intager som handels- och hamnstad samt dess nära grannskap till universitet och andra vetenskapliga institutioner bör medföra, att stationen för södra Sverige placeras där. Utskottet finner det vidare antagligt, att behov med tiden uppstår att överflytta stationen i Skara till Göteborg.

Kopparbergs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott ifrågasätter lämpligheten av att till ett så begränsat område som det av utredningsmännen föreslagna förlägga de tre lokala kemiska stationerna, varigenom praktiskt taget hela Svealand och Norrland skulle bliva hänvisade till statens lantbrukskemiska kontrollanstalt.

Gävleborgs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott framhåller, att under förutsättning att ortsbidrag fortfarande kunde påräknas till kemisk station i Härnösand eller annan plats i Norrland statsbidrag borde lämnas för sådan station.

Västernorrlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott förklarar sig icke hava något att erinra mot förslaget om indragning av statsbidraget till den kemiska stationen i Härnösand.

Västerbottens läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott förordar inrättande av helt statliga kontrollanstalter i Stockholm, Göteborg och Malmö, men anför därjämte, att, därest av ekonomiska skäl statliga anstalter å dessa platser allenast successivt skulle kunna upprättas, ett par av de nuvarande kemiska stationerna borde upprätthållas tillsvidare.

Hallands läns landstings förvaltningsutskott avstyrker på i huvudsak samma grunder som länets hushållningssällskaps förvaltningsutskott indragning av statsunderstöd till den kemiska stationen i Halmstad.

Kalmar läns södra landstings förvaltningsutskott påyrkar fortsatt statsunderstöd till den kemiska stationen i Kalmar.

Örebro läns landstings förvaltningsutskott erinrar om det starka intresse för stationen därstädes från landstingets och hushållningssällskapetets sida, vilket tagit sig uttryck i beviljande av betydande anslag till stationens drift, samt om den avsevärda omfattningen av stationens verksamhet och avstyrker indragning av statsunderstöd till stationen.

Västmanlands läns landstings förvaltningsutskott tillstyrker nedläggande av stationen i Västerås, under förutsättning att central statlig anstalt kommer till stånd i Stockholm.

Gotlands läns landstings förvaltningsutskott, som tidigare hyst den åsikten att kemisk station i Visby icke vore erforderlig, har i avgivet yttrande över utredningsmännens förslag anført, att stationen därstädes på senare tid tagits i anspråk i avsevärt större utsträckning än förut samt att med hänsyn härtill, och då stationen ansetts äga betydelse även ur militär synpunkt, stationen bör bibehållas. Utskottet framhåller vidare önskvärdheten av att stationens analysutlåtanden tillerkännas samma vitsord som de större stationernas utlåtanden.

Styrelsen för kemiska stationen i Visby påpekar vissa speciella omständigheter för behovet av kemisk station i Visby.

Från och med år 1936 hade kemiska stationen på anmodan av Gotlands betodlareförening åtagit sig kontrollen vid Roma sockerfabrik av fabriken analyser å sockerbetsnitsel och betmassa. Betodlareföreningen gjorde samtidigt försök med att försända prov till betodlarnas centrallaboratorium i Svalöv. Dessa analyser blevo emellertid ej fullt tillförlitliga på grund av den långa transporten. Därtill komme, att jämväl uttagandet och avvägandet av proven vid fabriken fordrade en utbildad kemist för att fabriken skulle kunna godkänna proven. Att denna kontroll vore av mycket stor betydelse för Gotlands betodlare framginge därav att 0.1 procent felaktighet i analysmedeltalet å betsnitseln under betkampanjen motsvarade ett belopp av omkring 16,000 kronor. En ändring i betmassans vattenhalt av 1 procent motsvarade ungefär samma belopp. Från betodlarhåll hade därför livligt förordats bibehållandet av stationen i Visby.

Vattenförsörjningsfrågan spelade för Gotland stor roll. På grund av berggrundens sprickighet och den ringa förekomsten av filtrerande material vore förorening av vatten vanlig såväl på landsbygden som framför allt i staden. Från landsbygden hade under senare år allt flera analyser begärts. I Visby hade hälsovårdsnämnden ägnat samma fråga stor uppmärksamhet. Åt kemiska stationen hade sålunda uppdragits att utöva kontinuerlig kontroll av vattnet i stadens vattenledning. Även de i Visby fortfarande så vanliga privata brunnarna hade varit föremål för undersökning, varvid i många fall synnerligen svårt förorenade brunnar påträffats. Därför hade dessa undersökningar ytterligare intensifierats, varför stationen måst utöka sin utrustning för dessa analyser. Representanter för Visby stads hälsovårdsnämnd hade framhållit, att en indragning av stationen skulle icke blott vara menlig för dess verksamhet utan även avsevärt fördyra kontrollen, eftersom hälsovårdsnämnden såsom stor uppdragsgivare till stationen åtnjote rabatt, vilken kunde uppskattas till 1,000 å 1,500 kronor per år. Vattenproven kunde visserligen försändas till annan ort, men avsevärda tekniska svårigheter vore förenade därmed.

Visby stad hade icke eget gasverk, utan gasverket ägdes av ett privat bolag, som på grund av kontrakt med staden levererade gasen. Fordringarna på gasens kvalitet vore kontraktsenligt fastställda. Drätselkammaren i Visby hade uppdragit åt kemiska stationen att utöva kontrollen av gasens beskaffenhet. Ekonomiskt spelade detta stor roll för stadens invånare, då en sänkning av gasens värmevärde med endast 5 procent, av sänkning som knappast skulle kunna konstateras av förbrukarna, motsvarade över 5,000 kronor. Vad gasprov anginge torde det knappast vara tekniskt möjligt att försända dem för analys vid en på annan ort belägen anstalt.

En annan synnerligen viktig synpunkt för bedömande av förevarande fråga vore den militära. Styrelsen hade från militärbefälhavaren på Gotland infordrat yttrande beträffande utredningsmännens förslag och ville hänvisa till detta yttrande. Militärbefälhavaren framhåller däri, att i militärt hänseende ett upphörande av stationens verksamhet skulle vara allvarlig redan i fredstid. I händelse av en avspärrning av Gotland bleve en indragning av stationen ödesdiger. Behovet av en kemisk station å Gotland hänförde sig dels till försörjningsfrågan, dels och framför allt till den militära sjukvårdens område.

Såvitt styrelsen kunde finna vore dessa av militärbefälhavaren framhållna synpunkter av mycket vägande betydelse. Man torde icke kunna undgå att taga hänsyn till de för Gotland speciella förhållanden, som därvid berördes.

Kemistsamfundet yttrar, att om inrättandet av den föreslagna centrala kontrollanstalten måste anses väl motiverat, anordningen av de lokala stationerna kan diskuteras. Enligt samfundets mening är det ur flera synpunkter önskvärt, att dessa stationer helt förstatligas och ställas under gemensam ledning med den centrala anstalten. Därest sådan anordning ej ifrågakommer, bör tillses att landsting och hushållningssällskap i de län, där station indrages, på ett eller annat sätt lämna bidrag till station på annat håll, och att därigenom garanti erhålles för att de kvarvarande stationerna skola kunna utöva sin verksamhet efter beräkning. Samfundet betonar vikten av, att högre standard hos de kemiska stationerna än den hittillsvarande uppnås. Även de lokala stationerna böra enligt samfundets mening erhålla sådan auktoritet, att deras analyser värdesättas lika högt som den statliga anstaltens och kunna godkännas även vid tvister med utländska avlastare av fodermedel m. m.

Svenska foderämnes- och spannmålsimportörernas förening framhåller, att statsunderstödda anstalter för lantbrukskemiska analyser böra upprättas i städerna Göteborg och Malmö.

Nämnda städer utgjorde båda betydelsefulla centra för landets fodermedelsimport. Till Göteborg vore sålunda importen av fodermedel för västra Sverige koncentrerad, och Malmö vore landets största importhamn i branschen. För att stationer borde förläggas till de viktigaste importhamnarna talade förutom nyttan för importfirmorna att hava tillgång till kemisk station på platsen även den omständigheten, att härigenom provtagningen kunde i största möjliga utsträckning ombesörjas under betryggande kontroll av stationerna själva och på detta sätt de bästa garantier skapas för tillfredsställande analysering. Även torde förläggningen till importhamnarna vara ägnad att stärka stationernas auktoritet gentemot utländska avlastare.

Även *svenska lantmännens riksförbund* förordar inrättandet av kontrollanstalter i Göteborg och Malmö. Förbundet förutsätter tillkomsten av fodermedelslag och yttrar i anslutning härtill följande.

Från fodermedelshandelns sida måste det anses vara ett berättigat önskemål, att de genom fodermedelslagen obligatoriska undersökningarna icke blott komme till utförande utan onödig tidsutdräkt, utan även bleve fullt vederhäftiga. Det stora antalet fodermedelsanalyser, som finge antagas bliva en följd av den ifrågasatta lagens ikraftträdande, torde emellertid icke på ett tillfredsställande sätt kunna utföras på allenast en kontrollanstalt.

Ytterligare två kontrollanstalter borde därför enligt förbundets mening inrättas och lämpligen placeras i Göteborg och Malmö. Helst borde även dessa båda anstalter vara helt statliga, men om kostnadsfrågan härvidlag skulle lägga hinder i vägen, anslöte sig förbundet till de sakkunnigas förslag, att till dessa stationer i varje fall skulle lämnas statsunderstöd, såväl med engångsanslag för deras förseende med erforderlig modern teknisk utrustning, som med årligt anslag för uppehållet av verksamheten. En dylik anordning torde sannolikt till en början vara tillräcklig. Sedan finge erfarenheten visa, om deras förstatligande bleve nödvändigt eller icke.

Beträffande den av de sakkunniga verkställda utredningen av fördelningen av analyserna vid de olika stationerna framhåller svenska lantmännens riksförbund, att denna utredning torde vara missvisande, om man härav vill

draga några slutsatser angående lämpligheten av förläggningsplatser för de olika anstalterna.

I många fall torde en stations geografiska läge ej hava varit utslagsgivande för dess utnyttjande som analysställe. Om en viss station gjort sig känd för vederhäftiga analyser och snabb expedition, anlitas densamma även för undersökningar av partier inkomna till hamnar, så belägna att ur geografisk synpunkt andra stationer bort äga företräde. En utredning varifrån proverna för undersökning sänts, hade sannolikt givit en annan bild av platsfördelningen för de olika undersökningarna.

Sveriges utsädesförening har i avgivet yttrande uttryckt farhågor för menlig inverkan för jordbruket av allt för stark begränsning av antalet kemiska stationer.

Med ledning av mångårig erfarenhet från liknande verksamhet ville föreningen framhålla vikten av, att omorganisationen ordnades på ett sådant sätt, att möjlighet för en nära kontakt mellan respektive laboratorier och jordbrukarna förefunnnes. Om den föreslagna inskränkingen i antalet anstalter genomfördes, komme emellertid denna mycket betydelsefulla kontakt att i hög grad minskas. Det förtjänade särskilt framhållas, att denna samverkan måste anses viktig icke blott för jordbrukets utövare utan även för undersökningsanstalterna själva. Härutinnan kunde exempelvis framhållas, hurusom diskussionen av enskilda analysresultat, rådgivningen åt enskilda jordbrukare, samarbetet med intresserade jordbrukareorganisationer samt upplysningen om undersöknings- och kontrollverksamhetens betydelse vore nödvändiga led uti strävandena att erhålla uppslag till nya undersökningar och kontrollåtgärder m. m. Dessutom förefunnnes många lokalt viktiga undersökningar och kontrollintressen, som knappast kunde fullt tillfredsställande utföras och medföra önskade resultat, om icke en anstalt, som hade nära beröring med båda de intresserade parterna, hade hand om uppgifterna. Exempel härpå utgjorde kontrollen i samband med sockerbetsodlingen i Skåne och angränsande provinser, undersökningar och kontroll i anslutning till bränneriindustri och stärkelsefabrikation o. s. v. Lokala anstalter kunde också genom personlig kontakt med uppdragsgivarna bättre stimulera dessa till ökat intresse för undersökningar än en långt avlägsen, för dem mindre känd anstalt.

Med tanke på vad förut anförts om betydelsen av lokala anstalter synes det föreningen, som det av utredningsmännen föreslagna antalet dylika anstalter vore för knappt tilltaget, ävensom att jämväl i övrigt önskvärd hänsyn ej tagits till de faktiskt föreliggande förhållandena. Ett slopande av anstalten i mellersta Norrland, särskilt i tider, då man från statens sida övervägde åtgärder till det norrländska jordbrukets höjande, vore icke välbetänkt. Skäl talade ock för att förlägga tvenne anstalter till de sydligaste provinserna med dess intensiva och delvis starkt rationaliserade jordbruk, sålunda förutom en i Kristianstad jämväl en i Malmö. Härvid borde av naturliga skäl Malmö komma i främsta rummet. Vidare kunde det, som nyss antytts, ifrågasättas, om icke fördelningen på olika delar av landet av anstalter borde bliva en annan än den av utredningsmännen föreslagna. Föreningen funne sålunda, att Örebrostationen, som vore belägen inom ett utpräglat jordbruksområde av delvis säregen prägel, borde bibehållas framför Jönköpingsstationen. Den av utredningsmännen framhållna större närbelägenheten till Stockholm borde därvid icke tillmätas avgörande betydelse.

Utsädesföreningen framhåller vidare, att analyser vid utsädesföreningens kemiska laboratorium i avsevärd omfattning utförts även för utomstående räkning.

Utförda undersökningar för statliga och privata institutioner samt för föreningar och enskilda hade otvivelaktigt haft stor betydelse för utsädesföreningens förädlingsverksamhet, framförallt på grund av den ökade erfarenhet i kvalitetsfrågor i allmänhet, som den gäve förädlingsledarna. Men även i sin egenskap utav allmän jordbruksinstitution hade föreningen en viss nytta av denna analysverksamhet genom den intima kontakt, som genom densamma skapades med jordbruket och dess utövare samt med de industrier, vilka arbetade med jordbruksprodukter.

Genom denna kombination av egen analysverksamhet med sådan för utomstående uppdragsgivare i den form, som den förefunnes hos utsädesföreningen, hade uppstått ett mycket stort laboratorium med stark specialisering på jordbruksprodukter. Denna organisationsform hade också visat sig vara synnerligen lämplig, när det gällt att åstadkomma god arbetsekonomi för laboratoriet. Dessutom hade densamma den väsentliga fördelen, att dessa extra undersökningar icke medfört några kostnader för statsverket, utan i stället på grund av den ovan omnämnda specialiseringen och goda arbetsökonomien ett avsevärt förbilligande av utsädesföreningens egna analyser för dess växtförädlingsverksamhet.

Även om den utav utredningsmännen föreslagna organisationsformen för den med statsmedel understödda kemiska undersöknings- och kontrollverksamheten för jordbruket och dess binärningar komme till stånd, kunde sålunda det av Sveriges utsädesförening vid sidan om sin egen verksamhet bedrivna omfattande kemiska undersökningsarbetet icke anses vara överflödigt, ty stora delar av denna verksamhet förutsatte alldeles speciella insikter och stor erfarenhet samt i mångt och mycket en speciell utrustning, t. ex. bland annat fullständigt bakkingslaboratorium med kvarnutrustning. Utsädesföreningen funne i stället, att den kunde vara värd att understödja på det sättet, att analysresultaten från densamma erhöles samma vitsord som de från statlig anstalt. Detta skulle nämligen vara av mycket stor betydelse för verksamheten och för ett framgångsrikt fortsättande av densamma. Denna skulle också, om en sådan statlig auktorisering erhöles, få ännu större värde för jordbruket, än vad nu vore fallet, i synnerhet i fråga om viss kontrollverksamhet samt i fråga om undersökningar, vilka rörde export och import av jordbruksprodukter, särskilt brödsäd och mjöl.

Med hänvisning till det anförda har utsädesföreningen hemställt om åtgärd för att föreningens kemiska och cereal-laboratorium måtte erhålla samma auktorisering som de statsunderstödda kemiska undersökningsanstalterna.

Utredningsmännens förslag om anordnande i orterna av särskilda provtagare förordas i de yttranden, i vilka denna fråga särskilt beröres. Det har emellertid i vissa av yttrandena anmärkts, att närmare upplysning om auktorisering av provtagare saknas.

I en del yttranden upptagas till skärskådande frågor om analysavgifter och rabattsystem. Ur dessa yttranden må anföras följande.

Lantbruksstyrelsen finner det betänkligt att enligt utredningsmännens förslag nuvarande rätt till särskilt billiga avgifter för analyser åt jordbrukare icke skulle stå öppen vid anlitanande av den centrala statliga anstalten.

En av huvudorsakerna till att staten och hushållningssällskapen hittills stött vissa kemiska stationer, hade givetvis varit en önskan att tillgodose jordbrukets behov av billigare analyser. Att utredningsmännen syntes hava gått ut ifrån att de s. k. lokala anstalterna, som stöddes av hushållningssällskapen, skulle bibehålla samma särställning som hittills i taxehänseende, syntes lantbruksstyrelsen icke göra förslaget mera tillfredsställande. Fördelen av billigare analysavgifter skulle då tillkomma endast de delar av landet, där verksamheten tillgodosåges av kemiska stationerna i Skara, Jönköping och Kristianstad. En sådan olikhet i taxebestämmelserna mellan den statliga och de lokala anstalterna torde endast komma att verka skadlig. Emellertid borde enligt lantbruksstyrelsens förmenande och enligt grunder, som kunde finnas skäliga, en särställning tillförsäkras jordbrukets utövare.

Västmanlands läns landstings förvaltningsutskott har ej kunnat undgå att finna föreslagen procedur om insändande av prov genom särskild provtagare för erhållande av större rabatt besvärlig för många enskilda.

Statens provningsanstalt påyrkar, att frågan om rabatter upptages till förnyad granskning. Särskilt finner anstalten de föreslagna rabattsatserna för »övriga större uppdragsgivare» börja vid alltför låga belopp och vara alltför djupgående.

Svenska lantmännens riksförbund framhåller vikten av att analysavgifterna ej bliva för betungande och instämma i utredningsmännens förslag att utövare av jordbruk böra åtnjuta rabatt. Förbundet finner det även rimligt, att för handels utövare taxor och rabatter avpassas på sådant sätt, att de i den förutsatta fodermedelslagen obligatoriska undersökningarna icke draga för stora kostnader.

I vissa yttranden framhålles behovet av riktlinjer för annan offentlig analytisk verksamhet än den som avser jordbruket och dess binärningar. I avslutning härtill beröres frågan om auktorisering av analytiker. Ur ifrågasvarande yttranden må återgivas följande.

Kemistsamfundet uttalar förhoppningen om att den kemiska livsmedelskontrollen skall finna en tillfredsställande lösning och erinrar om statens provningsanstalts verksamhet för tillgodoseende i viss utsträckning av behovet av kemiska undersökningar på andra områden.

I övrigt hade industrien, handeln och enskilda hittills haft tillgång dels till de med statsmedel understödda kemiska stationerna, dels till mer eller mindre privata kemiska laboratorier. Om de statsunderstödda kemiska stationernas arbetsområde i framtiden begränsades på nu föreslaget sätt, kunde man vänta, att de privata laboratorierna komme att anlitas i större utsträckning och även att nya sådana laboratorier komme att uppstå. En sådan utveckling vore i och för sig icke att beklaga, men det vore uppenbart, att behovet av och kraven på en statlig auktorisering av icke statsunderstödda laboratorier i så fall skulle växa. Analytiska sektionen hade påpekat, att 1913 års arsenikkommision uttalat önskvärdheten av ett allmänt stadgande om vissa kompetensvillkor för behörighet att utfärda attest om kemisk undersökning av vad slag som helst. Att uppfylla detta önskemål vore att gå för långt, men sektionen framhölle behovet av att frågan om behörighet att för allmänhetens räkning utföra kemiska analyser erhöles en rationell lösning. Den erinrade i samband härmed i synnerhet om analysattester avsedda att

företes inför domstol, och uttalade, att blott förmedelst legitimering genom ett statens organ av inom skilda fack verkligt kompetenta undersökningsanstalter och analytici vore det möjligt att skapa auktoritet hos och förtroende för den analytiska verksamhet, som förtjänade detta. Kemistsamfundet ville betona, att denna fråga vore av stor vikt ej blott för den analytiska verksamheten utan också för industri, handel och enskilda uppdragsgivare, och dess lösning borde ej få uppskjutas till en oviss framtid. Auktorisering borde också innebära krav på behövlig laboratorietrustning.

Sveriges kemiska industrikontor framhåller, att nedläggandet av ett betydande antal kemiska stationer samt indragande från kvarvarande kemiska stationer av icke jordbruksbetonade analyser innebär en väsentlig förändring i landets kemiska kontrollväsende.

Industrikontoret vore dock icke av den åsikten, att detta förhållande skulle medföra svårigheter för stationernas tidigare uppdragsgivare inom handel och industri, åtminstone icke beträffande möjligheten att få nödvändiga analyser utförda. För vissa industriföretag, särskilt sådana som bedreve export, vore det emellertid av stor vikt att gent emot sina utländska avnämare kunna erhålla analysintyg från auktoriserade analytiker. De hittillsvarande kemiska stationerna vore dylika auktoriserade analysanstalter, vilka dessutom tack vare sina låga taxor flitigt toges i anspråk av industri och handel, medan statens provningsanstalt med sina betydligt högre taxor i huvudsak anlätades för mera kvalificerade skiljeanalyser. I och med att det offentliga kontrollväsendet enligt utredningsmännens förslag skulle inskränkas till att omfatta uteslutande analysarbete för jordbrukets behov, ägde frågan om auktorisering av analytiker ingen aktualitet för utredningsmännen, varför densamma icke berörts i betänkandet. Emellertid vore det enligt kontorets mening av stor vikt att även efter omorganisationens genomförande ett tillräckligt antal auktoriserade analytiker funnes att tillgå för handelns och industriens behov.

I det av länsassessor Rolander framlagda betänkandet med utredning och förslag angående *uppdelning av kemisk-växtbiologiska anstaltens i Norrbottens län arbetsuppgifter* har utredningsmannen förordat, att anstaltens nuvarande arbetsuppgifter från och med 1 januari 1939 upptagas på följande sätt:

*Norrbottens-
utredningen.*

Staten, som enligt tidigare beslutad anordning från och med den 1 januari 1939 skulle övertaga anstalten tillhörande Alträskis försöksgård, borde från samma tidpunkt förvärva jämväl anstaltens försöksgård Sunderbyn, varefter båda försöksgårdarna jämte försöksfält, som kunde anslutas till försöksgårdarna, borde ställas under ledning av en föreståndare med biträde under vegetationsperioderna av assistent.

Försöksverksamheten vid Norrbottens läns lantmannaskolor borde organiseras och understödjas enligt förutsättningarna för utbekommande av statsbidrag av anvisat anslag för fast försöksverksamhet vid statsunderstödda lantbruks- och lantmannaskolor.

Den lokala försöksverksamheten, till vars anordnande Norrbottens läns hushållningssällskap redan erhållit bidrag ur anvisat anslag för lokala gödslings-, sort- och ogräsförsök, förutsattes även framdeles komma att bedrivas enligt grunder, som fastställts för erhållande av sådant bidrag.

Enligt kungörelsen den 21 maj 1937 (nr 239) för lokal försöksverksamhet förutsatt försökskommitté borde erhålla, utöver sin egentliga uppgift, befo-

genhet att hos den statliga försöksverksamhetens ledning väcka förslag rörande planläggning och handhavande av den fasta försöksverksamheten i Norrbottens län.

I stället för den vid kemisk-växtbiologiska anstalten förefintliga avdelningen för kemisk analysverksamhet borde i Luleå inrättas en fristående kemisk station med tillsvidare viss förenklad organisation, varjämte föreslagits särskilda bestämmelser för möjliggörande i lämplig utsträckning av rayonindelning för analysanstalters mottagande av analysprov.

Fortsatt upprätthållande av frökontrollanstalt i Luleå förordades.

Utredningsmannen, som sålunda föreslår inrättandet av statsunderstödd kemisk station i Luleå, har i utredningen rörande analysverksamheten lämnat följande uppgifter om frekvens av analyser vid anstaltens kemiska laboratorium under 10-årsperioden 1927—1936:

	Medeltal prov för 10-års- perioden	Antal prov år 1936
Jordprov	127	489
Jordförbättringsmedel	8	0
Gödselmedel	4	1
Fodermedel och skördeprodukter	165	193
Närings- och njutningsmedel	35	32
Mjök	9,542	11,999
Mejeriprodukter	33	25
Vatten	112	88
Tekniska råvaror och produkter	108	77
Mineral och bergarter	57	5
Giftprov och medicinsk-kemiska undersökningar	13	4
Övriga föremål	3	3

Analysinkomsterna under angivna 10-årsperiod framgå av följande uppställning:

År	Analys- inkomst
1927	3,376
1928	2,561
1929	3,802
1930	4,062
1931	2,726
1932	2,082
1933	2,790
1934	3,490
1935	3,029
1936	4,334

Efter en redogörelse över nuvarande anordning av det kemiska analysväsendet och den av huvudutredningen föreslagna organisationen anför utredningsmannen i huvudsak följande rörande behovet av kemisk station i Luleå.

Varken med hänsyn till analysfrekvensen eller analysavgifternas storlek kunde den kemiska analysverksamheten vid kemisk-växtbiologiska anstalten anses i och för sig betydande. Lämnade siffror härom överträffade dock avsevärt motsvarande tal vid den kemiska stationen i Härnösand. Det hade in-

om utredningen vitsordats, att analysverksamheten vid kemisk-växtbiologiska anstalten bedrevs på ett ur teknisk synpunkt fullt tillfredsställande sätt.

Även om stationen i Härnösand skulle komma att fortbestå, bleve avståndet dit från Norrbottens län allt för stort för att stationen skulle kunna med fördel anlitas av befolkningen i detta län. Frånsett den längre och besvärligare transporten av analysobjekt till en mera avlägset liggande station, vore det fara värt att avsaknaden av en mera närliggande station kunde medföra minskad kännedom i orten om analysverksamhetens värde för jordbruksproduktionen. Vidare framhölls, att det för jordbruksnäringens utöware vore en stor fördel, att laboratoriepersonalen, såsom fallet finge anses vara vid en lokal station, vore orienterad i avseende å verksamhetsområdets jordmåns- och brukningsförhållanden. Härigenom och genom den större möjligheten av personlig kontakt mellan analyspersonalen och jordbrukarna kunde de senare mången gång erhålla värdefulla upplysningar angående analysresultatens tillämpning för växtodlingen eller husdjurskötseln.

Beträffande analysverksamheten för försöksgårdarnas räkning erinrades att vid planläggningen av de nuvarande statliga försöksgårdarna avsetts, att dessa skulle utrustas med mindre laboratorier för undersökningar genom försöksgårdspersonalen. Sådant laboratorium hade kommit till stånd vid Lanna försöksgård, men ännu icke vid Offers försöksgård. I samband med gjorda anordningar för statens övertagande av Gisselås försöksgård hade tillsetts, att utrymme kunde erhållas för inrättande av mindre laboratorium för försöksgården. Särskilda belopp beräknades i försöksgårdarnas stater för laboratorieverksamhet. I större utsträckning än resurserna vid centralanstaltens kemiska laboratorium medgäve, torde det blivande driftslaboratoriet vid lantbrukshögskolans kemiska avdelning kunna mottaga analysprov från försöksgårdarna. Behovet för försöksgårdarnas ledning av ett närbeläget kemiskt laboratorium för utförande av åtskilliga analyser, som krävde nära samarbete mellan analyspersonal och försöksgårdspersonalen, komme likväl att kvarstå. Med hänsyn härtill vore det för de båda i Norrbottens län verksamma försöksgårdarna av största intresse att, därest särskilt laboratorium ej anordnades för deras räkning, äga tillgång till annat laboratorium på platsen. En kemisk station i Luleå skulle härvid kunna bliva av stor betydelse för försöksgårdarnas verksamhet. Under förutsättning att även Sunderbyns försöksgård införlivades med det statliga försöksgårdssystemet, syntes erforderliga analyser för försöksgårdarnas räkning kunna erhållas genom att för dem gemensamt beräkna en analyskostnad av 1,200 kronor om året.

De huvudsakliga skäl, som enligt vad nyss angivits talade för bibehållande av kemisk station i Luleå, gällde med ökad styrka, om den i förberörda betänkande den 18 september 1936 förordade organisationen av den kemiska analys- och kontrollverksamheten vunno tillämpning. Härigenom skulle i hela Norrland ej finnas annan kemisk station än den i Luleå förutsatta.

Utredningsmannen förordar ett gemensamt utnyttjande av kemisk station för Norrbottens och Västerbottens län. Han anför härom följande.

En gemensam kemisk station för dessa båda län torde vara betingad ej blott av länens geografiska sammanhang med varandra, utan även av jordbrukets i huvudsak gemensamma produktionsriktning och den nära överensstämmelsen i uppkommande undersökningsbehov. Även för andra delar av landet torde en indelning av stationernas verksamhetsområden kunna ifrågasättas. Den avsedda statens lantbrukskemiska kontrollanstalt borde givetvis kunna räkna med hela landet som sitt verksamhetsområde, men därav torde

ej behöva följa att anstalten skulle vara skyldig mottaga alla slags analysprov från alla delar av landet. Det kunde visa sig rationellt att kontrollanstalten ej utan inskränkningar belastades med analysprov från områden, vilkas behov kunde tillgodoses genom av staten understödd lokal kontrollstation. På samma gång skulle härigenom en kontrollstation med svaga analysinkomster men fullt tillfredsställande förmåga att utföra förekommande uppdrag kunna erhålla nödig förbättring i sina ekonomiska villkor. Utredningen föreslog, att blivande bestämmelser rörande det statliga och statsunderstödda kemiska analys- och kontrollväsendet utformades på sådant sätt, att de möjliggjorde genomförandet av en anordning som den nu antydda. För de två nordligaste länens vidkommande skulle härigenom förutsättning erhållas att till kemisk station i Luleå koncentrera huvuddelen av analysproven från länen.

Yttranden. I avgivna yttranden över betänkandet med förslag angående uppdelning av kemisk-växtbiologiska anstaltens i Norrbottens län arbetsuppgifter har behovet av statsunderstödd kemisk station i Luleå ifrågasatts av statskontoret, som funnit de av huvudutredningen gjorda uttalandena häntyda på att det kemiska stationsväsendet är av jämförelsevis ringa betydelse för Norrlands vidkommande. Emellertid finnas enligt statskontoret vissa skäl, som tala för bibehållande av kemisk station i Luleå. Bland dessa nämns det långa avståndet från den avsedda centrala anstalten samt de från riket i övrigt artschilda förhållanden, varunder jordbruket drives i de nordligaste länen.

Norrbottensutredningens förslag om gemensamt nyttjande av kemisk station för Norrbottens och Västerbottens län har ej mött invändning. Lämpligheten av fastställd rayonindelning understrykes av *styrelsen för kemisk-växtbiologiska anstalten*.

Frågan om rayonindelning beröres även i yttrande av *Västerbottens läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott*, som finner det tydligt att en del analyser från Västerbottens län kunna verkställas vid kemisk station i Luleå. Utskottet förklarar sig icke hava anledning motsätta sig den föreslagna lösningen i förevarande hänseende.

Emellertid ville utskottet framhålla, att hushållningssällskapet icke kunde vara villigt att understödja denna verksamhet genom årsanslag för verksamhetens upprätthållande. Däremot skulle sällskapet såsom hittills i vissa fall vilja understödja viss analysverksamhet för tillgodoseende av länets jordbrukares intresse att erhålla jordbruksanalyser till billigast möjliga kostnad, och sålunda till Luleåstationen hänvisa analysuppdrag, som sällskapet plögade ekonomiskt understödja. Därigenom torde stationen i Luleå tillföras arbetsuppgifter, som jämte de i Norrbottens län föreliggande kunde motivera dess bibehållande. Om därför Norrbottens läns landsting och hushållningssällskapet anvisade erforderligt ortsanslag, syntes staten ej böra undandraga sin medverkan, därest systemet med lokala stationer komme att bibehållas.

*Departements-
chefen.*

Av utredningsmännen föreslagna åtgärder för effektivisering av den kemiska analysverksamhet, som hittills utövats av de statsunderstödda kemiska stationerna, avse huvudsakligen begränsning av arbetsuppgifterna samt höjande av de för uppgifternas fullgörande behövligen resursernas kvalitet såväl med hänsyn till personal som laboratorieutrustning. För vinnande av avsett

syfte föreslås, att nämnda verksamhet inskränkes till i huvudsak analyser för jordbruket och dess binäringar, samt att anstaltsväsendet omlägges på det sätt, att en central analys- och kontrollanstalt upprättas och drives av staten, och att de lokala kemiska stationernas antal avsevärt minskas.

Den begränsning av arbetsuppgifterna för ifrågavarande analysverksamhet, som sålunda av utredningsmännen föreslagits, kan jag i det väsentliga biträda. Jag erinrar härvid, att analyser och undersökningar av brännmaterialier, oljor, torrdestillationsprodukter och dylikt ävensom undersökningar av tekniska produkter av organisk natur, såsom asfalt, cellulosa, gummi, läder, garvämnen och dylikt, samt kemiska och mekaniska undersökningar av papper och textilier fullgöras vid statens provningsanstalts kemiskt-tekniska avdelning. Undersökningarna där må dock ej avse närings- och njutningsmedel. Sistnämnda ämneskategorier torde emellertid, därest av Kun gl. Maj:t framlagt förslag till inrättande av ett statens institut för folkhälsan vinner riksdagens godkännande, komma att upptagas till undersökning vid detta institut. Då enligt sistnämnda förslag undersökning och kontroll av vitaminer avses skola centraliseras till institutet för folkhälsan och därvid även undersökning av fodermedlens vitaminhalt beräknas tillhöra institutets arbetsuppgifter, synas för närvarande särskilda åtgärder för anordnande av vitaminkontroll i samband med den för jordbruket och dess binäringar avsedda kemiska analysverksamheten ej böra vidtagas.

Den sålunda godtagna principen om arbetsuppgifternas begränsning till att avse analyser för jordbruket och dess binäringar efter omorganisationens genomförande torde emellertid av praktiska skäl ej undantagslöst böra tillämpas. Till frågan härom återkommer jag i det följande.

Vad angår anstaltsväsendets anordnande torde utredningsmännens förslag om inrättande och drivande genom staten av en central analys- och kontrollanstalt säkrast föra till det eftersträfvade målet att erhålla en institution av sådan kvalitet, att dess analysresultat kunna med tillförsikt godtagas såväl av enskilda som vid offentligt utövad kontroll. Jag finner mig därför böra förorda inrättandet av en statlig central analysanstalt.

Utöver den centrala anstalten föreslå utredningsmännen, att allenast två av de nuvarande statsunderstödda kemiska stationerna samt ytterligare en kemisk station, som hittills icke erhållit statsbidrag, samtliga belägna söder om Stockholm, skola efter omorganisationens genomförande ingå i det av staten kontrollerade analysväsendet på ifrågavarande område. I särskild utredning rörande uppdelning av kemisk-växtbiologiska anstaltens i Norrbottens län arbetsuppgifter har därjämte föreslagits, att efter nedläggande av denna anstalt en fristående kemisk station i Luleå med i viss mån förenklad organisation skulle erhålla understöd av staten.

För tillgodoseende av det lokala analysbehovet har från olika håll gjorts gällande, att statliga filialstationer borde förläggas å lämpliga orter i landet, särskilt sådana som äga stor betydelse för importen av fodermedel och gödselmedel m. m. Jag finner mig icke för närvarande kunna biträda så vittgående förslag. Det intresse, som hittills visats av hushållningssällskap och

landsting för drivande av analysverksamhet med understöd av statsmedel, torde allttjämt böra i viss utsträckning tillvaratagas vid analysväsendets omläggning. Erfarenhet bör i allt fall vinnas om resultatet av ett blandat helstatligt och statsunderstött analysväsende, innan statens samverkan på detta område med hushållningssällskap och landsting helt brytes.

Såväl av utredningsmännen som i åtskilliga av de inkomna yttrandena hava diskuterats vilka förläggningssorter som böra ifrågakomma för de lokala stationerna och i samband därmed frågor om bibehållande eller indragning av statsunderstödda kemiska stationer. I vissa yttranden framkomna förslag om förläggning av kemiska stationer till de betydande hamnstäderna Göteborg och Malmö torde under angivna förutsättningar för upprätthållande av statsunderstödd kemisk station för närvarande ej kunna realiseras, då hushållningssällskap eller landsting i vederbörande län ej genom åtgärder eller utfästelser visat sig beredda att åvägabrunga stationer av ifrågavarande art i nämnda städer.

På skäl, som anförts av huvudutredningen, förordar jag, att efter omorganisationens genomförande statsbidrag utgå till kemiska stationer i Skara, Jönköping och Kristianstad, samt att nu utgående statsbidrag till stationerna i Kalmar, Halmstad, Örebro, Västerås och Härnösand indragas. Jag biträder vidare norrbottensutredningens förslag att statsbidrag må utgå till kemisk station i Luleå efter förutsatt nedläggande av kemisk-växtbiologiska anstalten i Norrbottens län.

Det synes mig för närvarande ej vara fullt klart huruvida av huvudutredningen framställt förslag om indragning av statsunderstöd till kemiska stationen i Visby må kunna för Gotland med dess i viss mån isolerade läge medföra avsevärt menliga följder. Jag förordar därför, att provisoriskt, intill dess närmare erfarenhet vunnits huruvida det gotländska lantbrukets behov av kemiska analyser må kunna fyllas utan väsentlig olägenhet genom andra föreslagna analysinstitutioner, särskilt den centrala anstalten, fortsatt statsunderstöd åt kemiska stationen i Visby beräknas under något år, var-efter frågan om statsunderstödet bibehållande eller indragning bör upptagas till ny prövning. Understöd till denna kemiska station utgår för närvarande med lägre belopp än understöden till övriga stationer. Även i fortsättningen torde en sådan anordning vara motiverad. Såsom jag senare skall omnämna torde denna station jämväl i andra avseenden böra intaga en särställning i förhållande till större stationer.

Beträffande den närmare planläggningen av analysinstitutionernas arbetsuppgifter bör den av mig förordade principen om ifrågavarande analysverksamhets begränsning till att avse jordbruket och dess binärningar, såsom ock utredningsmännen torde hava åsyftat, undantagslöst tillämpas vid den statliga centrala anstalten, vars hela verksamhet bör vara inriktad på tillgodoseende av jordbruksdriftens egna analysbehov. Framför allt bör å denna anstalt kunna ställas stora anspråk på tillförlitlighet vid analyser, som begäras av institutioner och enskilda. Den

offentliga fodermedelskontrollen lärer bliva en av anstaltens viktigaste uppgifter. På den centrala anstalten bör vidare läggas ansvaret för utarbetande eller prövning av nya analysmetoder samt viss kontroll och ledning av de lokala stationernas verksamhet. De anspråk, som härigenom ställas på anstalten, torde nödvändiggöra att i viss utsträckning även vetenskaplig forskning inom anstaltens verksamhetsområde ingår i anstaltens arbetsuppgifter.

De lokala analysstationernas arbetsuppgifter böra givetvis i första hand avse analyser för jordbruket och dess binäringar, och det torde kunna emotses, att genom stationernas begränsade antal sådana analyser skola i huvudsak upptaga analyspersonalens tid, under förutsättning att laboratoriernas kapacitet ej avsevärt ökas. I den mån jordbruksanalysernas behöriga verkställande så medgiver, torde det ej böra vara förbjudet för dessa lokala stationer att i viss utsträckning, därom särskilda bestämmelser dock torde böra meddelas av Kungl. Maj:t, emottaga andra analysuppdrag än sådana, som avse jordbruket och dess binäringar. Jag förutsätter härvid, att tillgängliga resurser medgiva tillförlitliga resultat även beträffande nu avsedda analyser. Särskild tillsyn torde i allt fall böra åvägbringas till förebyggande, att stationernas huvuduppgift icke av ekonomiska eller andra skäl genom en dylik anordning eftersättes.

Beträffande tillämpningen av en blivande fodermedelslag torde det få förutsättas, att förutom den centrala anstalten de föreslagna större stationerna i Skara, Jönköping och Kristianstad skola äga förmåga att i allmänhet fullgöra härför erforderliga undersökningar. Det lär emellertid få förutsättas att även härutinnan närmare föreskrifter meddelas av Kungl. Maj:t. Jag tillåter mig i detta sammanhang förutskicka, att utredningsmännen i händelse av fodermedelslagens tillkomst funnit ett oavvisligt behov föreligga att anställa särskild specialist å den centrala anstalten för verkställande av mikroskopiskt-botaniska undersökningar av vissa kraftfoderblandningar. Dylik expertis torde ej med visshet kunna påräknas hos de lokala stationerna.

Föreslagna villkor för statsbidrag till lokala stationer skilja sig endast oväsentligt från nu gällande och föranleda ej erinran.

Mot utredningsmännens förslag att som gemensam benämning å statsunderstödda kemiska stationer användes uttrycket »lokala lantbrukskemiska kontrollstationer» har jag icke något att erinra. Däremot synes mig ett realiserande av utredningsmännens förslag att ifrågasvara stationer, därest de så önska, må kunna benämnas sig »statens lantbrukskemiska kontrollstationer» innebära en oegentlighet och vara ägnat att framkalla missuppfattning om stationernas ställning.

Av Sveriges utsädesförening väckt förslag att föreningens kemiska och cereal-laboratorium måtte erhålla auktorisering som statsunderstödd kemisk station föranleder ej nu särskilt yttrande. Ej heller finner jag för närvarande anledning upptaga i vissa yttranden framställda förslag om auktorisering av enskilda utövare av analytisk verksamhet.

Såsom ersättning för de olägenheter för orterna, den föreslagna indragningen av lokala stationer kan innebära, föreslå utredningsmännen, bland annat, att särskilda provtagare anställas av därför intresserade hushållningssällskap. Utredningsmännen förutsätta, att provtagare skall hava skyldighet att hålla sig noga underrättad om vilka undersökningar de kemiska stationerna utföra samt om gällande analystaxor. Däremot föreslås ej viss kompetens eller auktorisation av sådan provtagare. Jag erinrar härvid, att enligt föreliggande förslag till fodermedelslag, särskilda bestämmelser om sättet för provtagning för tillsyn å lagens efterlevnad förutsätts komma att meddelas av Kungl. Maj:t. Det torde ligga i sakens natur att vid all offentligt anordnad analyskontroll provtagningen anförtros allenast person, som förklarats därtill behörig. Hur önskvärt det än må vara, att även eljest analyser vid statliga eller statsunderstödda analysinstitutioner utföras efter provtagning av person med garanterad sakkunskap, synes såsom villkor för den enskilde att erhålla analys vid sådana institutioner ej i allmänhet kunna föreskrivas att provtagning skett av auktoriserad person. Då utredningsmännen föreslå, att provtagare, som anställs av hushållningssällskap, skall äga rätt att i taxehänseende jämföras med kund och därigenom för sina uppdragsgivares räkning komma i åtnjutande av rabatt, synes mig en dylik anordning lämplig, men för att dylika rabattförmåner skola utgå, torde det vara skäligt att provtagarens kompetens prövats av offentlig myndighet.

Mot de av utredningsmännen anförda grunderna för rabatter å lantbrukskemiska analyser har jag icke något att erinra. Samma rabattsystem torde böra tillämpas vid den centrala och de lokala anstalterna. Definitiva bestämmelser härom torde emellertid böra utfärdas i administrativ väg utan bundenhet i detaljerna vid det framlagda förslaget.

Något bestämt förslag om fördelning av arbetsuppgifterna mellan de olika analysinstitutionerna föreligger icke. Huvudutredningen synes dock icke stå främmande för en gruppering av länen i förhållande till analysanstalterna. I norrbottensutredningen påyrkas uttryckligen en rayonindelning av landet med hänsyn till det lantbrukskemiska analysväsendet. I vissa yttranden framställas ock yrkanden härom.

Även jag finner en begränsning av analysinstitutionernas verksamhetsområden påkallad för vinnande av jämnare fördelning av analysuppgifterna och därigenom säkrare ekonomi för institutionerna. Den centrala anstalten bör i likhet med de lokala stationerna tilldelas ett begränsat område, inom vilket den i huvudsak skall hava att mottaga lantbrukskemiska analysuppgifter av samma slag som de lokala stationerna. Men därjämte bör denna anstalt med dess rikare utrustning kunna tjänstgöra som speciallaboratorium för vissa analysuppgifter med hela landet som verksamhetsområde. Det torde icke vara uteslutet att vissa av de lokala stationerna kunna utveckla en eller annan specialitet. Även för sådant fall bör ett större område än det eljest för stationen anvisade kunna draga nytta av stationens fackinriktning.

Nu föreslagna grunder för analysverksamhetens lokalisering och specialisering kräva givetvis närmare undersökning för att kunna utmyнна i detal-

jerade föreskrifter. Jag förutsätter, att det får ankomma på Kungl. Maj:t att närmare förordna härom liksom eljest om reglementariska föreskrifter för analysväsendet.

3. Befattningshavare och organisation.

Utredningsmännen föreslå i första hand inrättande av följande befattningar vid statens lantbrukskemiska kontrollanstalt nämligen

*Utrednings-
männen.
(Huvudutred-
ningen.)*

1	föreståndarbefattning,	lönegrad B 30				
2	förste kemistbefattningar,	»	B 22			
1	kanslibitrådesbefattning,	»	7	för extra ordinarie befattningshavare		
1	vaktmästarbefattning,	»	7	»	»	»

Befattningarna som föreståndare och förste kemist hava ansetts böra tillsvidare uppföras å extra stat.

Som motivering till föreslagen lönegradsplacering för sistnämnda befattningshavare åberopa utredningsmännen beträffande föreståndaren arbetsuppgifternas beräknade omfattning och de fordringar, som böra ställas å honom, samt hänvisa därtill att jämförliga befattningshavare, såsom föreståndaren för statens veterinärbakteriologiska anstalt och för statens centrala frökontrollanstalt, erhållit den för lantbrukskemiska kontrollanstaltens föreståndare föreslagna lönegradsplaceringen.

Beträffande de förutsatta två förste kemisterna hava utredningsmännen beräknat, att den ene av dessa borde vara specialist å fodermedel, den andre å gödselmedel, jordarter m. m. Såsom närmast jämförbara tjänster hava angivits tjänster i lönegraden B 24 vid statens centrala frökontrollanstalt samt i lönegraden B 26 vid lantbrukshögskolan. Med hänsyn härtill böra, säga utredningsmännen, förste kemisterna till en början placeras lägst i lönegraden B 22.

Kanslibitrådet beräknas få till uppgift att föra anstaltens räkenskaper samt verkställa erforderlig renskrivning.

Vaktmästaren anses böra jämte expeditionsvaktjänst anlitas för visst biträde i laboratoriet.

Ytterligare har påräknats extra biträden å laboratoriet för ett årligt belopp av 2,400 kronor.

Därest en fodermedelslag genomföres, anses härav följa behov av en befattningshavare för mikroskopisk-botaniska undersökningar, erforderliga för fastställande av de i möjliga kraftfoderblandningar ingående fodermedlens procental. En befattningshavare med härför erforderliga kvalifikationer anses kunna erhållas genom inrättande av befattning i lönegraden 18 för extra ordinarie befattningshavare.

Angående befattningshavare vid de lokala lantbrukskemiska kontrollstationerna föreslå utredningsmännen ej någon obligatorisk förändring i nu gällande stadganden, enligt vilka vid statsunderstödd kemisk station skola finnas fast anställda en föreståndare och

minst en assistent. De framhålla emellertid som önskvärt att en befattningshavare, förste kemist, med större kvalifikationer och högre lön än som plägar utgå till assistent kunde anställas. En dylik befattningshavare, som anses böra hava specialiserat sig på fodermedelsanalyser, tros emellertid med hänsyn till förefintliga ekonomiska förutsättningar till en början ej kunna påräknas vid annan lokal station än stationen i Kristianstad. Förslag angående avlöningen till befattningshavare vid lokala stationer hava ej framställts.

För närmare upplysningar om detaljer avseende befattningshavares åligganden hänvisas till betänkandet.

Beträffande kompetensfordringar anföra utredningsmännen följande:

För behörighet att vinna anställning som föreståndare vid statens lantbrukskemiska kontrollanstalt och vid de lokala lantbrukskemiska kontrollstationerna borde särskilda fordringar ej uppställas. Genom sådan anordning, som tillämpades bland annat vid statens centrala frökontrollanstalt, hade den myndighet, som skulle tillsätta tjänsten, möjlighet att utöver examensmeriter tillgodoräkna sökande vissa för föreståndartjänsten värdefulla egenskaper, såsom stor analytisk skicklighet, auktoritet, erfarenhet av laboratoriets skötsel och erkänd förmåga att utnyttja det vetenskapliga arbetet i jordbrukets tjänst, vilka meriter vid sidan av goda examensbetyg måste tillmätas den största betydelse.

Vad härefter anginge befattningarna såsom förste kemist vid den statliga eller de lokala anstalterna borde enligt utredningsmännens mening för behörighet att vinna sådan anställning uppställas fordran å teoretiska kunskaper i kemi motsvarande minst filosofie kandidatexamen med kemi såsom huvudämne vid rikets universitet eller högskolor, agronomie licentiatexamen, vari inginge ämnet lantbrukskemi, eller ingenjörsexamen vid tekniska högskolans kemiska avdelning. Därjämte borde sökande äga vana vid utförande av lantbrukskemiska analyser.

Behörig att vinna anställning såsom assistent (andre kemist) vid det lantbrukskemiska kontrollväsendet borde endast den vara, som avlagt lägst avgångsexamen å kemisk linje vid tekniskt gymnasium eller innehade annan därmed fullt jämställd utbildning.

I avseende å tjänstetillsättning förorda utredningsmännen att vid statens lantbrukskemiska kontrollanstalt föreståndaren utses av Kungl. Maj:t, förste kemisterna av lantbruksstyrelsen samt övrig personal av föreståndaren. Beträffande de lokala kontrollstationerna föreslås, att föreståndare-, förste kemist- och assistentbefattningar tillsättas och entledigas på i huvudsak samma sätt som nu sker vid de statsunderstödda kemiska stationerna.

Utredningsmännen föreslå vidare, att vid utseendet av de första innehavarna av befattningarna som föreståndare och förste kemister vid statens lantbrukskemiska kontrollanstalt Kungl. Maj:t bör hava möjlighet att, där så befinnes lämpligt, besätta eller låta besätta tjänsterna med kvalificerade befattningshavare från nedlagda kemiska stationer utan anlitanande av eljest förutsatt ansökningsförfarande.

Någon särskild styrelse för statens lantbrukskemiska

kontrollanstalt anses av utredningsmännen ej åtminstone till en början behöva ifrågakomma. De föreslå i stället att anstalten ställas under lantbruksstyrelsens direkta överinseende och ledning.

De föreslagna lokala kontrollstationerna hava ansetts böra organiseras på i huvudsak samma sätt som de nuvarande kemiska stationerna. Nu gällande bestämmelser rörande utseende av styrelse, dennas åligganden, räkenskapernas förande samt revision hava ansetts lämpligen kunna tillämpas å kontrollstationerna.

Det föreslagna lantbrukskemiska kontrollväsendet bör enligt utredningsmännens mening stå under lantbruksstyrelsens överinseende och ledning. Utredningsmännen anse emellertid, att lantbruksstyrelsen vid utövandet av kontroll över verksamheten bör äga tillgång till sådan speciell sakkunskap, som erfordras för avgörande av vissa med förevarande verksamhet sammanhängande frågor. De anföra härom följande.

Vid utövandet av kontroll över verksamheten borde lantbruksstyrelsen biträdas av en sakkunnig inspektor. Härutöver torde emellertid lantbruksstyrelsen behöva tillgång till en sakkunniginstitution, förslagsvis benämnd »lantbruksstyrelsens lantbrukskemiska råd», med uppgift att avgiva yttrande till lantbruksstyrelsen i vissa viktigare frågor rörande det lantbrukskemiska kontrollväsendet, såsom anställandet och entledigandet av vetenskaplig personal samt utarbetandet av analysföreskrifter och taxebestämmelser m. m. Utredningsmännen ville förorda, att i detta råd inspektor för de kemiska stationerna och föreståndaren för statens lantbrukskemiska kontrollanstalt skulle ingå såsom självskrivna ledamöter. I övrigt borde i rådet ingå en professor i kemi vid något av rikets universitet eller högskolor, en representant för de lokala lantbrukskemiska kontrollstationerna samt två representanter för det praktiska jordbruket. Av dessa ledamöter borde professorn i kemi och representanten för de lokala lantbrukskemiska kontrollstationerna utses av lantbruksstyrelsen samt den ene representanten för det praktiska jordbruket av hushållningssällskapens ombud och den andre av Sveriges allmänna lantbrukssällskap.

Ifrågavarande sakkunniga borde erhålla resekostnads- och traktamentsersättning för bevästat sammanträde enligt härför vanliga grunder. Härav föranledda kostnader torde kunna bestridas från de medel, som stode till lantbruksstyrelsens förfogande för inkallande av sakkunniga.

Utredningsmännen finna det vidare önskvärt att lantbruksstyrelsens befogenhet att meddela föreskrifter rörande kemisk stations skötsel ökas. Sålunda framhålles, att lantbruksstyrelsen bör äga förelägga huvudmännen att utbetala löner efter lämpliga normer samt att, om det visar sig erforderligt, anställa ytterligare personal eller anskaffa ytterligare utrustning.

Beträffande befattningshavarnas antal och löneställning i den centrala kontrollanstalten framhålles i vissa yttranden, att antalet i förslaget beräknats väl lågt, och att lönegradsplacementen för förste kemistbefattningarna icke skulle erbjuda tillräcklig lockelse för dugande analytiker.

Yttranden.

Mot föreslagen löneställning för föreståndaren framställes ej erinran i vi-

dare mån än att allmänna civilförvaltningens lönenämnd funnit det tveksamt, om så hög placering som B 30 bör ifrågakomma, särskilt med hänsyn till ovissheten rörande den blivande verksamhetens omfattning.

Ur de avgivna yttrandena må anföras följande.

Lantbruksstyrelsen, som finner personalen för knappt beräknad, framhåller särskilt, att ökade arbetskrafter böra tillföras anstalten, sedan väntad foddermedelslag trätt i verksamhet. Med hänsyn till krav på akademisk eller däremot svarande utbildning för förste kemisterna anser lantbruksstyrelsen den löneställning, som tillkommer motsvarande befattningshavare vid statens centrala frökontrollanstalt, B 24, vara den lägsta, som bör ifrågakomma.

Lantbruksakademien framhåller liknande synpunkter som de av lantbruksstyrelsen anförda och yttrar vidare, att behovet av biträdande personal i den centrala anstaltens laboratorium torde få förutsättas bliva avsevärt större än utredningsmännen beräknat.

Kemistsamfundet understryker även vikten av att tjänsterna som förste kemist vid den centrala anstalten bliva så avlönade, att verkligt dugande personer lockas att söka dem. Samfundet finner en placering av dessa tjänster i 24:e lönegraden väl motiverad.

Beträffande de vetenskapligt utbildade befattningshavarnas antal anses detta av kemistsamfundet för litet.

Då ju utan tvivel föreståndaren helst borde vara den allmänna auktoritet i hithörande ting, som bland annat borde medföra hans förordnande till inspektor för de övriga stationerna och övriga därmed sammanhängande allmänna arbeten, kunde det därför befaras att den centrala analysinstitutionen i realiteten endast komme att förfoga över två arbetande kemister med verklig fackutbildning, de tvenne första kemisterna, och att därför den nya anstaltens effektivitet ej bleve avsevärt förbättrad i jämförelse med de hittillsvarande kemiska stationernas.

Kemistsamfundet uttalar i anslutning härtill, att om en verklig förbättring skall uppnås genom den nya organisationen, antalet vetenskapligt utbildade kemister bör utgöra, förutom föreståndaren, tre i stället för föreslagna två.

Frågan om avlöningar åt befattningshavarna vid de lokala stationerna beröres i yttranden av allmänna civilförvaltningens lönenämnd samt lantbruksakademien.

Allmänna civilförvaltningens lönenämnd uttalar, att avlöningsförmåner till dessa befattningshavare böra utgå enligt grunder, som fastställas av lantbruksstyrelsen, samt att bestämmelser härom böra införas i blivande reglemente för de kemiska stationerna.

Lantbruksakademien påpekar, att det särskilt ur rekryteringssynpunkt torde vara lämpligt att en viss relation åvägbringas mellan befattningshavare vid den statliga och de statsunderstödda anstalterna, samt föreslår, att för sådan lönereglering det allmänna avlöningsreglementet för statstjänstemän får tjäna till ledning.

Beträffande föreslagna kompetensföreskrifter framhålles i yttranden av *kommerskollegium* och *styrelsen för Chalmers tekniska insti-*

tut att en från sistnämnda institutts högre avdelnings kemiska fackskola ut-examinerad även bör tillerkännas kompetens som förste kemist.

De föreslagna formerna för tjänstetillsättning hava mött in-vändningar av statskontoret och kemistsamfundet.

Statskontoret uttalar, att extra ordinarie personal vid den föreslagna statliga kontrollanstalten bör tillsättas av lantbruksstyrelsen samt att, därest 24:e lönegraden skulle bestämmas för förste kemisterna vid nämnda anstalt, dessa befattningshavare böra utnännas av Kungl. Maj:t.

Kemistsamfundet förordar, att sakkunnigbedömning må föregå tillsättning av föreståndare vid den centrala statliga anstalten samt ifrågasätter lämpligheten av utredningsmännens förslag att tillsätta förste innehavaren av denna viktiga post utan ansökningsförfarande.

Mot utredningsmännens förslag att särskild styrelse för den centrala statliga anstalten ej skall utses och att i stället anstalten skall ställas under lantbruksstyrelsens direkta tillsyn och ledning hava gensagor anmälts av lantbruksstyrelsen och lantbruksakademien.

Lantbruksstyrelsen yttrar, att överensstämmelse härutinnan med statens centrala frökontrollanstalt bör eftersträvas och föreslår i anslutning därtill, att kontrollanstalten ställes under ledning av en särskild styrelse, men under lantbruksstyrelsens tillsyn med rätt för lantbruksstyrelsen att utfärda instruktion och taxor m. m. för anstalten. Därest frågan om anstaltens ledning ordnas på sådant sätt och kemisk sakkunskap blir företrädd inom anstaltens styrelse anser lantbruksstyrelsen det föreslagna lantbrukskemiska rådet obehövt, helst som lantbruksstyrelsen äger befogenhet att i allmänhet och sålunda även vid behandling av lantbrukskemiska frågor anlita erforderlig speciell sakkunskap.

Lantbruksakademien anför i huvudsak liknande synpunkter som lantbruksstyrelsen. Akademien ifrågasätter sålunda även huruvida särskilt lantbrukskemiskt råd behöver inrättas.

Ansåges en sådan åtgärd likväl böra vidtagas, torde det vara ändamålsenligt att rådets uppgifter begränsades och väl preciserades. Efter tillkomsten av en central lantbrukskemisk kontrollanstalt torde det få anses naturligt, att föreståndaren för nämnda anstalt erhöle en i fackligt hänseende ledande ställning inom den lantbrukskemiska kontrollverksamheten och det förefölle ligga nära till hands, att sagda föreståndare jämväl bleve inspektor för de lokala kontrollstationerna.

I vissa yttranden har inrättandet av ett lantbrukskemiskt råd förordats men särskilda önskemål om rådets sammansättning framkommit.

Kemistsamfundet anför, att lantbruksstyrelsen inom sig torde äga full sakkunskap beträffande det praktiska jordbruket och att ifrågavarande sakkunniginstitutions uppgift bör vara att lämna råd i speciella kemiska frågor. Med hänvisning härtill föreslår samfundet, att det lantbrukskemiska rådet sammansattes av inspektor för de kemiska stationerna, professorn i kemi vid lantbrukshögskolan, en representant för allmän kemisk vetenskap, förestån-

daren för statens lantbrukskemiska kontrollanstalt och en representant för föreståndarna för de kemiska kontrollstationerna. Samfundet föreslår ytterligare, att i rådet beredes plats för en representant för handel och industri.

Svenska lantmännens riksförbund understryker vikten av att handeln blir representerad i rådet.

Svenska foderämnes- och spannmålsimportörernas förening framhåller, att då ifrågavarande analysverksamhet kommer att hava sin huvuduppgift inom foderämneskontrollens område, plats i rådet bör beredas representanter för handeln med fodermedel.

*Norrbottens-
utredningen.*

I betänkandet rörande uppdelning av kemisk-växtbiologiska anstaltens i Norrbottens län arbetsuppgifter har beträffande *a n s t a l t s l e d n i n g e n* ej föreslagits avvikelse från nu gällande bestämmelser för statsunderstödda kemiska stationer.

Beträffande *p e r s o n a l e n* har med hänsyn till den relativt låga analysfrekvensen föreslagits, att fackutbildad assistent tillsvidare ej skall erfordras vid stationen. Däremot har utredningen förutsatt, att föreståndaren för stationen ständigt skall äga tillgång till kunnigt laboratoriebiträde.

Yttranden.

Mot utredningens förslag i nu berörda hänseenden hava erinringar ej framställts i inkomna yttranden.

*Departements-
chefen.*

I åtskilliga yttranden har framhållits, att de för statens lantbrukskemiska kontrollanstalt föreslagna befattningarna äro för fåtaliga för att möta de betydande och ansvarsfulla uppgifter, som beräknas påvila anstalten. Vidare har anmärkts att förste kemistbefattningarna i förslaget upptagits i allt för låg lönegrad.

De erinringar, som sålunda framställts, äro enligt min mening värda beaktande. Innan verksamheten vid anstalten varit i gång någon tid och erfarenheten framvisat ökat behov, torde det emellertid vara svårt att intaga någon annan ståndpunkt än utredningsmännen i avseende å arbetskrafternas omfattning. Jag ansluter mig sålunda härutinnan till utredningsmännen, därvid särskilt torde få påpekas, att, med hänsyn till föreliggande förslag om fodermedelslag, i personalen för anstalten bör ingå av utredningsmännen under sådan förutsättning beräknad specialist för mikroskopisk-botaniska undersökningar.

Mot föreslagna löneställningar för olika befattningshavare vid anstalten samt beräknat anslag till extra biträden har jag ej annan erinran, än att utredningsmännens jämförelser mellan ifrågavarande och nu befintliga tjänster vid statens centrala frökontrollanstalt och lantbrukshögskolan närmast torde häntyda på en löneplacering av förste kemisterna i 24:e lönegraden. Jag erinrar vidare, att förste kemist vid det blivande kemiska laboratoriet för försöksverksamheten enligt riksdagens beslut 1937 hänförts till lönegraden B 24. Det torde knappast, såsom utredningsmännen synas åsyfta, vara lämpligt att nu bestämma en lönegrad, som senare avses skola höjas. Den lockelse för dugliga aspiranter, som en högre löneställning utgör, torde böra

verka redan i samband med första tillsättningen av tjänsterna. Jag anser mig därför böra föreslå lönegraden B 24 för ifrågavarande förste kemister.

Efter nu angivna grunder och med iakttagande av minskningar i avlöningsbeloppen svarande mot avdrag enligt civila tjänstepensionsreglementet samt allmänna familjepensionsreglementet böra årsavlöningar vid statens lantbrukskemiska kontrollanstalt beräknas för tjänstemän å extra stat, nämligen 1 föreståndare, B 30, och 2 förste kemister, B 24, till $(10,680 + 8,058 + 8,058 =)$ 26,796 kronor eller i runt tal 26,800 kronor, för extra ordinarie tjänstemän, nämligen 1 befattningshavare för mikroskopisk-botaniska undersökningar, i 18:e lönegraden, 1 kanslibitråde, i 7:e lönegraden, samt 1 vaktmästare, i 7:e lönegraden, till $(4,248 + 2,376 + 2,376 =)$ 9,000 kronor, samt för tillfälliga arbetskrafter 2,400 kronor, eller tillhopa sålunda $(26,800 + 9,000 + 2,400 =)$ 38,200 kronor. Härjämte bör beräknas såsom särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän ett belopp av 2,200 kronor. Avlöningsstaten för kontrollanstalten beräknas därigenom sluta å ett belopp av $(38,200 + 2,200 =)$ 40,400 kronor.

Utredningsmännens förslag angående befattningshavare vid lokala stationer innebär, såsom jag redan omnämnt, icke någon obligatorisk förändring i nu gällande reglemente för kemiska stationer. Alltså förutsattes normalt att jämte föreståndare skall vara anställd en analytiskt utbildad befattningshavare. Såsom önskemål uttalas, att sistnämnde befattningshavare bör innehava förste kemists ställning. Mot utredningsmännens förslag härutinnan har jag ej erinran. Undantag härifrån torde emellertid tillsviðare böra kunna i enlighet med norrbottensutredningens förslag av Kungl. Maj:t medgivas beträffande stationen i Luleå. I avseende å stationen i Visby förutsätter jag, att under föreslaget provisorium förändring i därvarande organisation ej sker i nämnvärd omfattning.

Mot utredningsmännens förslag till behörighetsföreskrifter för tillsättning av förste kemist och assistent har jag icke något annat att erinra, än att examen vid Chalmers tekniska instituts högre avdelnings kemiska fackskola jämväl bör medföra kompetens för förste kemistbefattning.

Beträffande föreståndare vid statens lantbrukskemiska kontrollanstalt samt vid de lokala lantbrukskemiska stationerna föreslå utredningsmännen, att särskilda fordringar ej uppställas för behörighet till dessa befattningar, och motivera förslaget därmed, att tillsättningsmyndigheten vid sådan anordning erhåller möjlighet att utöver examensmeriter tillgodoräkna sökande vissa för föreståndartjänst värdefulla egenskaper. Det torde enligt min mening under alla omständigheter vara tillsättningsmyndighetens plikt att aktgiva på att sökande utöver examensmeriter äger sådan erfarenhet och sådana egenskaper som göra honom lämplig såsom föreståndare. Men tillräckligheten av hans teoretiska utbildning inom ett fackområde som det ifrågavarande bör vara på betryggande sätt konstaterad. Ett motsatt förhållande torde lätt kunna leda till svårigheter för tillsättningsmyndigheten. Med hänsyn härtill föreslår jag, att samma behörighetsföreskrifter i avseende å

avlagd examen skola gälla för föreståndare vid lokal lantbrukskemisk kontrollstation som de för förste kemist angivna.

Med hänsyn till de arbetsuppgifter, som beräknas tillkomma föreståndaren för statens lantbrukskemiska kontrollanstalt, i vilka jämväl ingår ledningen av anstalten åliggande vetenskaplig forskning inom verksamhetsområdet, synes tillsättningen av denne befattningshavare böra ske efter sakkunnigförfarande till vinnande av garanti att den, som må bli utnämnd, fyller måttet i vetenskapligt hänseende. Bland de ur vetenskaplig synpunkt kompetenta sökandena bör den för befattningen som anstaltschef lämpligaste utses.

Befattningarna som föreståndare och som förste kemister vid den centrala kontrollanstalten torde böra tillsättas av Kungl. Maj:t efter förslag av den styrelse för anstalten, jag i det följande ämnar föreslå. Den extra ordinarie personalen bör tillsättas av anstaltsstyrelsen.

Av utredningsmännen framställt förslag att den centrala kontrollanstalten skall ställas under lantbruksstyrelsens direkta ledning och att sålunda särskild styrelse för denna ej skall anordnas synes mig organisatoriskt sett mindre tillfredsställande. Förslaget härom har ock avstyrkts av lantbruksstyrelsen liksom förslaget om inrättande av ett lantbrukskemiskt råd att ställas vid lantbruksstyrelsens sida. Enligt min mening bör anstalten erhålla särskild styrelse, så sammansatt att den inrymmer representanter för lantbrukskemisk och annan jordbruksforskning samt praktisk sakkunskap. Styrelsen torde lämpligen böra bestå av sju personer. Av dessa böra anstaltsföreståndaren och professorn i lantbrukskemi vid lantbrukshögskolan vara självskrivna ledamöter. De övriga torde böra utses av Kungl. Maj:t. Den praktiska sakkunskapen bör representera såväl jordbruksnäringen som handeln med sådana varor, vilka äro av vikt för jordbruksnäringen. Härigenom och genom tidigare angivet förslag om sakkunnigförfarande vid tillsättning av anstaltsföreståndare torde särskilt lantbrukskemiskt råd bli överflödigt.

Sekreterargöromålen hos kontrollanstaltens styrelse synas lämpligen kunna ombesörjas av föreståndaren.

Någon förändring i avseende å gällande föreskrifter om de lokala stationernas ledning synes i huvudsak ej behöva ske genom omorganisationen.

Lantbruksstyrelsens överinseende över det lokala analysväsendet torde böra bibehållas. Liksom hittills bör lantbruksstyrelsen vid utövningen av sin tillsyn hava till sitt förfogande en inspektör. Genom den ställning den centrala kontrollanstalten avses intaga i förhållande till de lokala stationerna får det anses lämpligt, att den centrala kontrollanstaltens chef utövar nämnda inspektörsverksamhet.

Det torde få beräknas att lantbruksstyrelsen utfärdar erforderliga föreskrifter i avseende å undersökningar och provtagningar i den mån Kungl. Maj:t ej förbehåller sig dylik befogenhet. Detsamma torde böra gälla om utfärdande av taxa å analysavgifter såväl till den centrala kontrollanstalten som till de lokala stationerna ävensom om auktorisering av sådan i det före-

gående omnämnd, av hushållningssällskap anställd provtagare, som i rabatt hänseende må likställas med kund.

Av utredningsmännen väckt förslag om utökning av lantbruksstyrelsens befogenhet i avseende å lokala stationers skötsel till att avse rätt att förelägga huvudmännen att utbetala löner efter lämpliga normer samt att anställa ytterligare personal torde knappast kunna realiseras, då huvudmännens villighet att driva stationen givetvis är i väsentlig grad beroende av kostnadernas storlek. Frågan om viss stations uppehållande eller nedläggande skulle därigenom kunna bliva beroende på lantbruksstyrelsens ställningstagande. En lämpligare anordning torde vara att lantbruksstyrelsen hos Kungl. Maj:t gör anmälan om sådana brister i avseende å personal och utrustning, som efter påpekanden i samband med verkställda inspektioner ej avhjälpas och som må vara av beskaffenhet att göra stationen otjänlig för sitt ändamål. Kungl. Maj:t lärer i sådan händelse få överväga inskränkning i stationens uppgifter eller förslag om indragning av fortsatt statsunderstöd till stationen.

De närmare omorganisationsföreskrifterna i de i denna avdelning avsedda hänseendena torde få lämnas av Kungl. Maj:t.

4. Lokaler och utrustning.

I det föregående har angivits att utredningsmännen föreslagit förläggning till Stockholm av statens lantbrukskemiska kontrollanstalt. Lokaler för kontrollanstalten hava ansetts lämpligen kunna erhållas i befintlig byggnad vid Experimentalfältet. Utredningsmännen anföra härom följande.

*Utrednings-
männen.
(Huvudutred-
ningen.)*

Statens lantbrukskemiska kontrollanstalt syntes böra förläggas till Experimentalfältet, där de lokaler, som nu disponerades av centralanstaltens försöksväsendet på jordbruksområdet driftlaboratorium, bleve lediga vid anstaltens överflyttning till Ultuna, vilken beräknades vara slutförd den 1 januari 1939. Övriga tänkbara möjligheter för anstaltens förläggning — såsom nybyggnad, förhvarande av lämplig lokal eller iordningställande av annan, staten tillhörig, byggnad — torde ej ens tillnärmelsevis kunna erbjuda samma förmåner i fråga om lokalfrågans tillgodoseende till relativt låga kostnader.

Ifrågavarande laboratorielokaler funnes inrymda i centralanstaltens institutionsbyggnad för kemi m. m. En äldre del av byggnaden ägdes av lantbruksakademien, under det att en senare tillbyggd del ägdes av staten.

Förslaget att statens lantbrukskemiska kontrollanstalt bleve förlagd till dessa lokaler förutsatte, att Kungl. Maj:t och lantbruksakademien kunde enas om det ekonomiska vederlag, som i så fall borde utgå till akademien.

Erforderliga värderingar och underhandlingar med lantbruksakademien borde verkställas av byggnadsstyrelsen, som därjämte borde verkställa beräkning av kostnaderna för nödiga reparations- och omändringsarbeten.

Beträffande lokaler för de kemiska stationerna förutsattes, att dessa såsom för närvarande tillhandahållas genom föranstaltande av stationernas huvudmän.

För utrustning av statens lantbrukskemiska kontrollanstalt har av utredningsmännen beräknats en kostnad av 40,000 kronor.

Utredningsmännen framhålla emellertid, att statsunderstöd erfordras även för tillgodoseende av de lokala stationernas utrustning. Härom yttra utredningsmännen följande.

Ett tillräckligt stort bidrag till utrustning skulle för stationerna möjliggöra anskaffandet av viss nödvändig, modernare apparatur såsom kvarnutrustning, apparatur för kvävebestämning, förbättrad optisk utrustning, analysvågar, platinautensilier för askbestämning och elektrisk laboratorieutrustning. Kostnaderna för erforderlig utrustning hade utredningsmännen efter samråd med vederbörande stationsföreståndare och i jämförelse med det tidigare för den centrala anstalten omnämnda kostnadsförslaget uppskattat till 10,000 kronor för varje kontrollstation. Det statliga bidraget till utrustning borde utgå i form av ett räntefritt lån att åtnjutas så länge verksamheten bedreves i enlighet med gällande föreskrifter. Såsom ytterligare villkor för lånets åtnjutande borde föreskrivas, att, därest vinst uppkomme å verksamheten, staten skulle erhålla del i denna i förhållande till lämnat årligt bidrag, intill dess ett belopp motsvarande utrustningslånet inlevererats till statsverket. För att uppkommen vinst på detta sätt skulle komma staten till godo borde lantbruksstyrelsen i erforderliga fall meddela föreskrift rörande anstalts inkomst- och utgiftsstat.

Vidare föreslå utredningsmännen, att, därest statsmakterna skulle finna lämpligt föreskriva viss ränta å utrustningslån, eljest utgående statsbidrag måtte ökas med belopp motsvarande räntan.

Yttranden. I fråga om lokaler för den centrala statliga kontrollanstalten hava byggnadsstyrelsen och lantbruksakademien yttrat sig.

Byggnadsstyrelsen tillstyrker utredningsmännens förslag att de lokaler vid Experimentalfältet, som disponeras av centralanstaltens för försöksväsendet på jordbruksområdet driftlaboratorium, sedan motsvarande laboratorium för försöksverksamhet upprättats vid lantbrukshögskolan, tages i anspråk för den avsedda statens lantbrukskemiska kontrollanstalt. Omfattningen av erforderliga arbeten för lokalernas iordningställande för det nya ändamålet har byggnadsstyrelsen ej ansett sig kunna bedöma utan en ingående utredning. Denna har av byggnadsstyrelsen ansetts lämpligen böra verkställas i samråd med en blivande föreståndare för kontrollanstalten, sedan denne satts i tillfälle att i detalj undersöka anstaltens olika behov av lokaler.

Beträffande värderingen av den del av lokalerna, som kan anses tillhöra lantbruksakademien, har byggnadsstyrelsen enligt yttrandet funnit viss hänsyn böra tagas till i vad mån byggnaden kan i oförändrat skick utnyttjas för kontrollanstalten. Denna värdering har därför ansetts böra verkställas i samband med berörd utredning angående lokalernas iordningställande. Med hänsyn därtill har byggnadsstyrelsen icke före yttrandets avgivande upptagit förhandlingar med lantbruksakademien om ekonomiskt vederlag till akademien.

Lantbruksakademien framhåller, att förslaget om disposition för den centrala kontrollanstalten av lokaler i avsedd byggnad vid Experimentalfältet förutsätter överenskommelse mellan staten och lantbruksakademien

om ekonomiskt vederlag till akademien. Något förslag om sådant vederlag framställes icke i yttrandet.

Mot utredningsmännens förslag rörande utrustning av den centrala anstalten och de lokala stationerna hava erinringar ej gjorts.

Under utredningen rörande kemisk-växtbiologiska anstaltens i Norrbotten län arbetsuppgifter verkställd undersökning av utrustningen å anstaltens kemiska laboratorium har, enligt vad utredningsmannen upplyser, utvisat, att laboratoriets utrustning i flera avseenden är bristfällig och omodern samt därför i användningen tidsödande. Sålunda har komplettering ansetts erforderlig beträffande kvarnutrustningen för provens förmalning, den optiska apparaturen samt apparaturen för kvävebestämning och annan fodermedelsanalys m. m. Med hänsyn därtill har utredningsmannen förordat, att för utrustning vid föreslagen lantbrukskemisk kontrollstation i Luleå beräknas lån å 10,000 kronor på villkor, som beträffande vissa andra stationer föreslagits i huvudutredningens betänkande.

*Norrbottens-
utredningen.*

Det i norrbottensutredningens betänkande framförda förslaget om utrustningslån å 10,000 kronor har i avgivna yttranden berörts av statskontoret och lantbruksstyrelsen.

Yttranden.

Statskontoret anför, att lånet till stationen i Luleå icke synes böra sättas lika högt som till de i huvudutredningens betänkande föreslagna större stationerna och föreslår en minskning av lånet till 6,000 kronor.

Lantbruksstyrelsen yttrar, att, därest statsmakterna ställa särskilda utrustningslån till förfogande för vissa kemiska stationer i andra delar av landet, även den föreslagna kemiska stationen i Luleå bör komma i åtnjutande av dylikt lån.

Medelsbehovet för dylik tidsenlig utrustning hade emellertid, såvitt lantbruksstyrelsen hade sig bekant, icke varit föremål för ingående utredning i varje särskilt fall, utan uppskattats till i runt tal 10,000 kronor för varje kemisk station. Innan medel för ändamålet ställdes till förfogande, syntes dock medelsbehovet för sagda ändamål för varje ifrågakommande kemisk station böra närmare utredas.

Såsom framgår av byggnadsstyrelsens yttrande har byggnadsstyrelsen ansett lämpligast, att utredning rörande iordningställande av ifrågasatta lokaler vid Experimentalfältet för den avsedda centrala kontrollanstalten verkställas i samråd med en blivande föreståndare för kontrollanstalten. Då vid värdering av den del av byggnaden, som ansetts tillhöra lantbruksakademien, en viss hänsyn enligt byggnadsstyrelsens mening bör tagas till i vad mån byggnaden kan i oförändrat skick utnyttjas för kontrollanstalten, hava av utredningsmännen förutsatta förhandlingar mellan byggnadsstyrelsen och lantbruksakademien ej kommit till stånd.

*Utredning
inom departe-
mentet.*

Efter förslag av lantbruksakademins förvaltningskommitté har emellertid en värdering av den för kontrollanstalten avsedda byggnaden, i den mån denna ansetts tillhöra lantbruksakademien, blivit verkställd genom

värderingsmän, av vilka en — disponenten Axel E. Larsson — utsetts av akademien, en — byggnadsingenjören Andreas Nordström — av mig och den tredje — majoren i väg- och vattenbyggnadskåren G. Ernst Eggert — av de båda förut nämnda värderingsmännen. Det har givetvis förutsatts, att värderingen icke skulle i någon mån vara bindande för parterna.

I avgivet utlåtande den 16 februari 1938 anföra värderingsmännen, att värderingen avsett västra äldre delen av lantbruksakademien tillhöriga stora institutionsbyggnaden med försöksgård och drivhus inom Experimentalfältets område. Jag torde få tillägga, att byggnaden i övrigt utgöres av en år 1926, med statsmedel verkställd tillbyggnad för centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet.

Vid värderingen hade hänsyn ej tagits till det förhållandet, att akademien vore tillförsäkrad besittning av ifrågavarande område endast intill dess Kungl. Maj:t och riksdagen annorlunda beslutade. Värderingsmännen förutsatte alltså, att byggnaden finge kvarstå i överskådlig tid framåt. De hade erfarit, att byggnadsdelen år 1926 genomgått viss ombyggnad beträffande entré m. m., vilket beaktats vid värderingen, i vilken även inginge en del inventarier, såsom laboratoriebord o. d.

Vid den 12 februari företagen okulärbesiktning av byggnaden hade konstaterats, att byggnadens yttre — såväl väggar av tegel som tak av plåt — vore väl underhållet, att bärande grund- och övriga murar liksom bjälklagen vore i gott stånd, att entrén och trapporna vore i bästa skick, att åtskilliga av rummens såväl golv som väggar och tak vore i behov av ganska grundlig översyn samt att fönstren i ett flertal fall vore undermåliga. Det inre vore överhuvud taget i rätt bristfälligt skick. Byggnaden vore försedd med nödig anläggning för värme, men ej för varmvatten. Givetvis funnes vatten, avlopp, gas och elektriskt ljus.

Byggnadsdelen upptog en markyta av omkring 320 kvm. Till densamma hade de räknat en obebyggd tomtyta av omkring 680 kvm., varigenom »tomten» skulle hava en total areal av omkring 1,000 kvm.

Till byggnaden hörde dels en försöksgård av järn och glas, såväl väggar som tak; golvet av cement, i en del, dels ett drivhus av järn, trä och glas å betonggrund.

Enligt tillgängliga uppgifter uppfördes byggnaden på redan tidigare befinnlig grund åren 1837—38 för en kostnad av 25,731 rdr bko, motsvarande 38,596 kr. vilket här avrundats till 39,000 kr.

Vid värderingen hade först beräknats en skälig hyresavkastning, vilken uppginge till 10,500 kr. Kapitaliserades detta belopp efter 8.5 %, bleve fastighetsvärdet i runt tal 123,500 kr. Då värderingsmännen uppskattade tomtvärdet efter 10 kr. pr kvm till 10,000 kr., bleve sålunda byggnadens värde 113,500 kr. Värdet å försöksgård och drivhus beräknades till sammanlagt 8,000 kr. Efter denna kalkyl bleve sålunda hela byggnadsvärdet 121,500 kr.

I en av majoren i väg- och vattenbyggnadskåren Rickard Smedberg den 4 juli 1937 på uppdrag av chefen för finansdepartementet verkställd utredning angående förberedelser till stundande fastighetstaxering hade angivits en indexserie för beräkning av nuvärdet av en tidigare utförd anläggning. Indextalet för år 1837 angäves där till 61, och för år 1938 hade värderingsmännen med hänsyn till senaste årens prisstegringsförhållande interpolerat fram en indexsiffra av 175. Byggnadsdelens värde bleve då

$$39,000 \frac{175}{61} = 111,900 = \text{avrundat } 112,000 \text{ kr.}$$

Värdet å försöksgård och drivhus hade förut angivits till 8,000 kr. Efter denna senare kalkyl bleve sålunda hela byggnadsvärdet 120,000 kr.

Detta värde stämde väl överens med ett med hänsyn till byggnadernas kvalitet och ålder kalkylerat byggnadsvärde per kbm.

Värderingsmännen hade med beaktande av vad förut anförts enats om ett värde å de tre byggnaderna med tillhörande inventarier av tillhoppa 120,000 kr.

Enligt vad jag inhämtat hava värderingsmännen med det i värderingsutlåtandet begagnade uttrycket inventarier närmast avsett fast inredning.

Byggnadsstyrelsen, som anmodats yttra sig över värderingsutlåtandet, har till departementet överlämnat och i huvudsak åberopat en av intendenten i styrelsen K. Bildmark upprättad promemoria innefattande vissa principiella erinringar i anledning av den verkställda värderingen.

I promemorian anföres följande.

Värderingsnämnden hade i första hand använt avkastningsprincipen och sålunda beräknat ett hyresvärde som kapitaliserats efter 8.5 %. Denna metod vore i och för sig den riktigaste, om man ville få fram ett fastighetsvärde och mot den använda procentsatsen syntes intet vara att invända. I saknad av detaljuppgifter vore det emellertid ej möjligt att bedöma huruvida den beräknade hyresavkastningen, 10,500 kronor, vore lämpligt avvägd med hänsyn till bland annat fastighetens belägenhet och byggnadens användbarhet. För att erhålla byggnadsvärdet hade nämnden på sedvanligt sätt uppskattat markvärdet. Detta vore därvid beräknat efter ett pris av 10 kr. pr m². Det kunde ifrågasättas, huruvida icke detta pris vore alltför lågt med hänsyn till att, vid uppläggandet av statens allmänna fastighetsfond, markvärdet i trakten skäligen uppskattades till 15 kr. pr m², vilket pris lades till grund för värdering av såväl skogshögskolans som riksmuséets områden. En höjning av markpriset för här ifrågavarande område medförde motsvarande sänkning av byggnadsvärdet. Av utlåtandet framginge icke tydligt om vid hyresberäkningen skäligen hänsyn tagits till de, efter vad det ville synas, ganska väsentliga brister på grund av slitage, som vidlådde byggnaden.

Det kunde måhända även anses som en lämplig utväg att, såsom värderingsnämnden alternativt gjort, taga anskaffningskostnaden som utgångspunkt vid värderingen och med tillämpande av i utlåtandet nämnd indexserie uträkna nuvärdet. Det borde emellertid observeras att man på så sätt finge fram ett värde, som väl finge antagas representera ett objekt i nytt skick och av den art, som anskaffades år 1838, d. v. s. för icke mindre än 100 år sedan. Som följd därav måste emellertid byggnadsvärdet reduceras med hänsyn till såväl byggnadens ålder som de konstaterade bristerna. En dylik reduktion kunde ske på två sätt, antingen genom en skäligen årlig avskrivning av byggnadsvärdet på grund av ålder och förslitning eller genom en beräkning av kostnaderna för behövliga iståndsättningsarbeten. Reduktionen komme emellertid i förra fallet att i viss mån uppvägas av under tidernas lopp eventuellt verkställda inredningsarbeten, exempelvis laboratorieinredningar o. dyl. om sådana förekomme, ävensom av utförda installationer av rörledningar och elektriska ledningar m. m.

Vid vilken värderingsmetod som än valdes, måste givetvis hänsyn tagas till byggnadens användbarhet. Om sålunda ändringsarbeten erfordrades för att få densamma i ett sådant skick, att den kunde nyttjas för något lämpligt

ändamål, måste kostnaderna härför inverka reducerande på byggnadens nuvärde. Å andra sidan måste tagas i betraktande den höjning av det blivande avkastningsvärdet, som bleve en följd av eventuellt höjt hyresvärde.

Efter förhandlingar, som på uppdrag av mig förts med ledamöter av lantbruksakademiens förvaltningskommitté, har lantbruksakademien å sammanträde den 21 februari 1938 för akademiens del godtagit den verkställda värderingen och alltså förklarat sig villig att från och med den 1 januari 1939 till staten överlåta akademiens andel i omförmälda institutionsbyggnad med försöksgård och drivhus mot en ersättning av 120,000 kronor. Anbudet gäller till utgången av juni månad 1942. För den händelse staten ej skulle vara beredd att nu taga ställning till frågan om ersättning till akademien för dess andel i byggnaden, har akademien förklarat sig villig att för möjliggörande av byggnadens användning efter centralanstaltens nedläggande för andra statliga uppgifter inom jordbrukets område upplåta akademiens andel i byggnaden åt staten för tiden från och med den 1 januari 1939 till och med den 30 juni 1942 eller intill dess dessförinnan uppgörelse angående statens övertagande av byggnadsdelen kommit till stånd. Såsom villkor härför har akademien angivit, att å den ersättningssumma för byggnadsdelens överlåtande, som må bliva tillerkänd akademien, skall beräknas ränta från den 1 januari 1939 till likviddagen med en procent utöver vid varje tid gällande depositionsränta. Vidare förutsattes, att staten skall under den tid, nämnda upplåtelse gäller, svara för underhållet av ifrågavarande byggnad, vidmakthålla gällande brandförsäkring eller eljest övertaga brandrisken gent emot akademien samt fullgöra den väghållningsskyldighet, som hittills åvilat centralanstalten.

*Departements-
chefen.*

Utredningsmännen föreslå, att den centrala kontrollanstalten inrymmes i den stora institutionsbyggnaden å Experimentalfältet, vilken byggnad består av tre våningar jämte källarvåning och för närvarande innehåller i andra och tredje våningarna lokaler för i huvudsak centralanstaltens husdjursavdelning samt i första våningen och källarvåningen lokaler för anstaltens analyslaboratorium. Jag finner ifrågavarande byggnad innefatta lämpliga lokaler för den lantbrukskemiska kontrollanstalten. Till en början skulle anstaltens behov av utrymme i denna byggnad kunna tillgodoses om för ändamålet toges i anspråk byggnadens nedre våning, viss del av andra våningen samt källarlokalerna. Återstående delen av byggnaden torde tillvidare och intill dess planerad byggnadsverksamhet vid lantbrukshögskolan fortskridit så långt, att erforderliga institutionslokaler där kan beredas de enligt statsmakternas beslut år 1936 med förläggning till högskolan avsedda anstalterna för jordbruks- och husdjursförsök böra få disponeras av den ena av dessa anstalter, nämligen anstalten för husdjursförsök, vilken utgör en motsvarighet till centralanstaltens husdjursavdelning. I en framtid skulle möjligen uppkommande behov av ökade utrymmen för statens lantbrukskemiska kontrollanstalt kunna tillgodoses inom samma byggnad. I den mån byggnaden sedermera ej helt kunde behövas för kontrollanstaltens uppgifter,

skulle förefintliga reservutrymmen säkerligen utan svårighet finna användning för andra statliga ändamål.

Emellertid äger, såsom framgår av den förut lämnade framställningen, staten endast en del av ifrågavarande byggnad, under det att den andra delen äges av lantbruksakademien.

Jag torde få erinra, att genom Kungl. Maj:ts brev den 14 juli 1814 till lantbruksakademien för försöks anställande i lanthushållningen upplåtits den vid den norra ändan av Djurgården belägna Skeppsbroängen med därå stående skog, vilket område sedermera benämndes Experimentalfältet. Upplåtelsen har sedermera vid olika tillfällen förnyats. Då centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet år 1907 trädde i verksamhet, övertog centralanstalten härför erforderlig del av Experimentalfältets område och erhöll i samband därmed rätt att begagna följande akademien tillhörande byggnader därå, nämligen huvudbyggnad jämte försökshus, inspektorsbyggnad, botaniska institutionens byggnad, äldre botaniska byggnaden med växthus, ladugård med fasta maskiner, tvätt- och bagarstuga, gasverkshus samt vissa skjul och andra smärre byggnader. I överensstämmelse med år 1907 gällande brandförsäkringsvärden hava enligt nämnda år upprättat instrument värden å ifrågavarande byggnader upptagits till sammanlagt 150,950 kronor, därav för huvudbyggnaden med tillhörande försökshus, motsvarande den av akademien nu ägda delen av stora institutionsbyggnaden, 66,000 kronor. I Kungl. Maj:ts brev den 22 december 1911 angivas omfattningen av och villkoren för lantbruksakademiens nuvarande nyttjanderätt till område å Djurgården. Området är enligt detta brev upplåtet avgiftsfritt, tillvidare intill dess Kungl. Maj:t med riksdagens samtycke förordnar om områdets användande för annat ändamål med skyldighet för akademien att, så länge akademien innehar området och verksamheten vid centralanstalten upprätthålles med statsmedel, för denna verksamhets bedrivande kostnadsfritt upplåta de delar av området, som disponeras av anstalten, jämte därå befintliga, akademien tillhöriga och för ändamålet erforderliga byggnader.

Såsom förut omnämnts hava av utredningsmännen förutsatta förhandlingar med lantbruksakademien genom byggnadsstyrelsen om vederlag för statens förvärvande av akademiens andel i den för lokaler åt statens lantbrukskemiska kontrollanstalt avsedda institutionsbyggnaden å Experimentalfältet ej kommit till stånd. Däremot har inom departementet bedrivits undersökning i syfte att säkerställa erforderliga arbetslokaler åt kontrollanstalten i ifrågavarande byggnad. Jag har förut omnämnt, att en företagen värdering givit till resultat, att akademiens andel i ifrågavarande byggnad med därtill hörande försöksgård och drivhus uppskattats till 120,000 kronor, samt att akademien förklarat sig villig att från och med den 1 januari 1939, då centralanstaltens verksamhet upphör, till staten överlåta akademiens andel i byggnaden jämte försöksgård och drivhus mot ett vederlag av nämnda belopp. Vid detta anbud står akademien fast till och med den 30 juni 1942. Efter undersökning inom byggnadsstyrelsen har riktats viss kritik mot grunderna för den verkställda värderingen. Även jag finner det kunna

ifrågasättas, huruvida de använda beräkningsmetoderna äro tillfredsställande, men härtill kommer att fullt tillförlitlig utredning nu ej kunnat vinnas om omständigheterna vid byggnadens tillkomst och i vilken utsträckning akademien under tidernas lopp av statsmedel erhållit bidrag till byggnadens underhåll med flera förhållanden, som må påverka frågan i vilken mån ersättning av staten för byggnadsdelens övertagande är skälig. Jag finner vidare lämpligast, att frågan om lantbruksakademiens nyttjanderätt till område å Djurgården göres till föremål för allsidig undersökning och att därvid även förefintliga mellanhavanden mellan akademien och staten i avseende å byggnader m. m. utredas. Jag förutsätter, att lantbruksakademien i samband därmed hos Kungl. Maj:t anmäler de behov av markupplåtelse å Djurgården, som i fortsättningen anses föreligga för akademien. Även frågor om dispositionen av staten tillhöriga för centralanstaltens behov anvisade institutionslokaler och andra byggnader böra därvid upptagas.

Jag är sålunda ej beredd att nu framlägga förslag om visst vederlag till lantbruksakademien, därest vederlag skall ifrågakomma, för överlåtelse till staten av den byggnad å Experimentalfältet, i vilken statens lantbrukskemiska kontrollanstalt enligt vad jag förut anfört lämpligen bör inrymmas. Däremot biträder jag det efter förhandlingar med akademien framkomna alternativet om upplåtelse på angivna villkor av den av akademien ägda delen av byggnaden åt staten för tiden från och med den 1 januari 1939, då centralanstalten nedlagts, till och med den 30 juni 1942 eller intill dess dessförinnan uppgörelse träffats angående statens övertagande av byggnadsdelen. Förutom att för lantbrukshögskolans försöksverksamhet härigenom erhållas lokaler intill dess institutionsbyggnad för försöksverksamheten plan enligt blivit uppförd å Ultuna, vinnes genom ifrågavarande anordning möjlighet för statens lantbrukskemiska kontrollanstalt att i jämförelsevis tillfredsställande lokaler bedriva avsedd verksamhet, intill dess definitiv överenskommelse träffats med akademien om statens övertagande av akademiens andel i byggnaden och därefter erforderlig restaurering av byggnaden verkstälts. Förslag till sådan överenskommelse samt anslagsbehov för restaureringens genomförande torde efter förutsatt utredning få anmälas för Kungl. Maj:t.

Utredningsmännens beräkning av kostnader för utrustning av kontrollanstalten vill jag biträda. Jag erinrar, att i årets statsverksproposition, i överensstämmelse med utredningsmännens förslag, för nästkommande budgetår beräknats ett reservationsanslag av 40,000 kronor för anstaltens utrustning. Detta anslag torde böra anvisas enligt beräkningen. Det torde få förutsättas, att, innan klarhet vunnits om statens övertagande av byggnaden och avsedd restaurering kommit till stånd, dessa medel i huvudsak ej tagas i anspråk för anordningar, som bliva onyttiga i andra lokaler eller i de nu ifrågavarande efter genomförd restaurering.

Jag biträder vidare huvudutredningens och norrbottensutredningens förslag om räntefria lån å 10,000 kronor till envar av de förutsatta lokala lantbrukskemiska stationerna i Skara, Jönköping och Kristianstad samt i Luleå.

Det torde dock böra ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag av lantbruksstyrelsen föreskriva grunder, enligt vilka medelst uppkommen årsvinst amortering av utlämnat lån må ske. För utrustning av stationerna i Skara, Jönköping och Kristianstad torde under fonden för låneunderstöd å kapitalbudgeten för nästa budgetår anvisas beräknade 30,000 kronor.

Då utrustningslån till den kemiska stationen i Luleå ej med hänsyn till anstaltens omedelbart förestående uppgifter synes trängande, torde detta lån beräknas utgå först under budgetåret 1939/1940.

5. Årliga driftkostnader.

Beräkningar hava utförts av utredningsmännen rörande årliga omkostnader för statens lantbrukskemiska kontrollanstalt. De anföra härom följande.

Utrednings-
männen.
(Huvudutred-
ningen.)

Då sådana fall kunde inträffa, som nödvändiggjorde, att föreståndaren och förste kemisterna å andra orter anordnade eller utförde undersökningar eller dylikt, syntes ett belopp av 500 kronor böra beräknas till reseersättningar. Ett belopp av 500 kronor borde vidare beräknas för publikationstryck. Från denna anslagspost skulle i första hand bestridas kostnader för publicering av nya analysmetoder, vetenskapliga rön eller dylikt. Till expenser torde ett belopp av 6,000 kronor bliva erforderligt. Av detta belopp borde för bränsle, lyse och vatten beräknas 3,500 kronor. Enligt införskaffad uppgift från centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet hade kostnaderna för uppvärmning och elektrisk energi till den ifrågasatta laboratoriebyggnaden under de senaste tio åren i medeltal uppgått till 1,350 kronor respektive 1,600 kronor för år. För vatten beräknades 550 kronor. Till övriga expenser, inberäknat böcker och tidskrifter, beräknades ett belopp av 2,500 kronor. Kostnaderna för underhåll av byggnaden hade enligt uppgift från centralanstalten under senare år uppgått till omkring 500 kronor för år. Reparations- och underhållsarbetena hade dock i avbidan på lokalernas framtida disposition inskränkts till minsta möjliga omfattning. Med hänsyn härtill och under förutsättning att byggnaden innan den upplätes till den centrala anstalten bleve försatt i fullgott skick, syntes ett belopp av 1,000 kronor bliva erforderligt för ändamålet. Slutligen hade årliga kostnaderna för inventarier och apparater samt förbrukningsmaterialier uppskattats till 3,000 kronor respektive 4,000 kronor.

En sammanfattning av utredningsmännens beräkningar i berörda hänseenden framvisar följande förslag till omkostnadsstat:

1. Reseersättningar, <i>förslagsvis</i>	kronor	500
2. Publikationstryck, <i>förslagsvis</i>	»	500
3. Expenser, <i>förslagsvis</i>	»	6,000
4. Övriga utgifter:		
a) underhåll av byggnader, <i>förslagsvis</i>	»	1,000
b) inventarier och apparater, <i>förslagsvis</i>	»	3,000
c) förbrukningsmaterialier, <i>förslagsvis</i>	»	4,000

Summa kronor 15,000.

Utredningsmännen hava vidare lämnat en uppskattning av kontrollanstaltens inkomster.

För att tjäna till ledning vid ett bedömande av den blivande centrala anstaltens räntabilitet hade utredningsmännen ansett erforderligt verkställa en

uppskattning av de inkomster anstalten kunde förväntas erhålla. Det måste dock förutskickas, att en sådan beräkning vore ytterst vanskelig och resultatet därav torde bli mycket approximativt.

Till grund för uppskattningen hade utredningsmännen lagt nettoanalysinkomsternas fördelning å olika analysgrupper under räkenskapsåret 1934/1935. Utredningsmännen hade ansett sig böra räkna med en tillfällig nedgång av analysfrekvensen inom nedlagd stations område beträffande mera lokalbetonade analysobjekt. Denna minskning hade beträffande jordarter, jordförbättringsmedel, gödselmedel, fodermedel och vatten uppskattats till 25 procent. Vad anginge mjölk- och mejeriprodukter torde de ökade avstånden till närmaste station medföra, att rutinanalyserna i ökad omfattning komme att övertagas av mjölkbedömningsföreningar och mejerier. Då emellertid dessa analyser lämnade en fämligen blygsam inkomst, syntes den beräknade inkomstminskningen för denna grupp kunna begränsas till 50 procent.

Under förutsättning att de kemiska stationerna i Visby, Örebro, Västerås och Härnösand nedlades och att med ovan omnämnd reduktion hela analysmaterialet från stationernas i Visby, Västerås och Härnösand verksamhetsområden samt $\frac{2}{3}$ av analysmaterialet från Örebrostationens verksamhetsområde tillfördes Stockholmsanstalten, skulle anstalten från dessa områden av landet tillföras nettoanalysinkomster på omkring 14,000 kronor, varav omkring 5,400 kronor för undersökningar åt statliga institutioner. Återstående del av analysmaterialet från Örebrostationen beräknades komma att tillfalla Skarastationen. Vidare torde anstalten kunna räkna med nytillkommande analysmaterial från omgivande län. Nettoinkomsten av dessa analyser torde till att börja med kunna uppskattas till minst 3,000 kronor.

Då analyser för statens räkning borde utföras vid anstalten utan ersättning, torde huvuddelen av detta analysmaterial komma att tillföras densamma. Vid nu förevarande räntabilitetsberäkning syntes dock bruttovärdet av dessa analyser böra gottskrivas anstalten. Med hänsyn till att nuvarande analysavgifter kunde anses motsvara självkostnadspriset, borde därvid bruttovärdet läggas till grund vid beräkningen. Såsom framginge av i betänkan- det intagen bilaga hade för räkenskapsåret 1934/1935 statliga inrättningar vid de kemiska stationerna åtnjutit rabatter till ett värde av omkring 16,500 kronor, vilket motsvarade en bruttoanalysinkomst på 33,000 kronor. Den nya anstalten torde kunna påräkna analyser från statliga institutioner till ett värde av omkring 30,000 kronor, under det att återstående analysmaterial torde komma att tillföras de föreslagna lokala stationerna.

Härefter upptaga utredningsmännen vissa spörsmål, som ansetts inverka på frågan om kontrollanstaltens räntabilitet. De anföra härvid följande.

Därest större uppdragsgivare i fortsättningen medgåves rabatter vid serieanalyser, vid vilka självkostnaderna kunde nedbringas, syntes detta vara berättigat ur affärssynpunkt. Med hänsyn härtill hade i denna kalkyl endast beräknats nettoinkomsterna från dessa uppdragsgivare.

Beträffande utövare av jordbruk med binärningar låge saken dock annorlunda till. Därest dessa, som i allmänhet endast insände enstaka prover, beviljades rabatter, borde dessa betraktas såsom statliga bidrag. Vare sig dessa uppdragsgivare erhöle rabatt eller ej borde sålunda, med hänsyn till att utredningsmännen utgått från nettoanalysinkomsterna, i denna kalkyl medräknas värdet av förmånen. Därest 25 procent av nettoanalysinkomsterna beräknades härröra från denna grupp uppdragsgivare, torde värdet av förmånen komma att uppgå till $[(14,000 - 5,400 + 3,000) \frac{25}{100}] = 2,800$ kronor.

Med de utgångspunkter, som ovan angivits, erhöle räntabilitetskalkylen följande utseende:

Nettoanalysinkomster från de förutvarande områdena för stationerna i Visby, Örebro, Västerås och Härnösand (14,000—5,400)	kronor	8,600
Nettoanalysinkomster från Stockholm med omnejd	»	3,000
Värdet av beviljade rabatter till idkare av jordbruk, trädgårds-skötsel och mejerihantering i ovannämnda områden	»	2,800
Bruttovärdet av undersökningar för statens räkning	»	30,000
	Summa kronor	44,400.

Under förutsättning att fodermedelslag kommer till stånd beräkna utredningsmännen att anstalten tillföres ytterligare analyser till ett värde av lågt räknat 25,000 kronor om året. Inkomsterna vid anstalten förutsättas komma att tillföras riksstatens inkomstsida.

För de lokala kontrollstationernas vidkommande hava siffermässiga beräkningar av utgifter och inkomster ej angivits i betänkandet. Utredningsmännen utgå emellertid från att var och en av stationerna tillerkännes ett statsbidrag av 6,000 kronor om året.

I en av utredningsmännen utförd jämförelse mellan statens nuvarande utgifter för det kemiska stationsväsendet och de kostnader, som beräknas uppstå efter omorganisationens genomförande hava utredningsmännen utgått från att för budgetåret 1934/1935 i statsbidrag till kemiska stationer utbetalats 41,625 kronor, samt att genom minskning av denna summa med värdet av staten tillerkända rabatter för samma budgetår eller i runt tal 16,500 kronor erhålles en nettoutgift för staten av 25,125 kronor.

Efter genomförande av föreslagen omorganisation beräknas av utredningsmännen statens nettoutgift på följande sätt.

Statens lantbrukskemiska kontrollanstalt:

Avlöningar	kronor	36,243
Omkostnader	»	15,000
Bidrag till tre lokala anstalter å 6,000 kronor	»	18,000
	Summa utgifter kronor	69,243

Häriifrån avdragas:

Slutsumman i förestående räntabilitetskalkyl	kronor	44,400
Rabatter till staten för analyser vid de lokala anstalterna ..	»	1,500
	Summa kronor	45,900.

Enligt denna beräkning skulle statens nettoutgift komma att uppgå till i runt tal 23,400 kronor. Därest en fodermedelslag kommer till stånd, räkna utredningsmännen med ett mindre överskott å verksamheten.

Vid beräkningarna har hänsyn ej tagits till hyresvärdet av föreslagna lokaler för statens lantbrukskemiska kontrollanstalt.

Mot utredningsmännens driftkostnadsberäkningar beträffande den centrala anstalten framställas vissa erinringar av *lantbruksstyrelsen*, som anser

Yttranden.

att tillräcklig hänsyn knappast tagits till de förändringar, som inträffat på analys- och kontrollverksamhetens område eller som kunna väntas bli följden av verksamhetens begränsning till enbart lantbrukskemisk analys- och kontrollverksamhet.

De goda inkomster, som kontrollen över mjölkpastöriseringen tidigare berett, komme givetvis att avsevärt minskas, därigenom att denna kontroll hädanefter huvudsakligen komme att ske vid mejerierna och endast i mindre utsträckning fullföljas vid kemisk kontrollanstalt. Vidare hade i räntabilitetskalkylen medräknats ett belopp av 30,000 kronor, motsvarande värdet av analyser, som utfördes direkt åt staten eller statliga institutioner. Analyser för statens räkning förutsattes i förslaget skola utföras utan ersättning. Detta kunde enligt lantbruksstyrelsens förmenande vara riktigt i fråga om den analysverksamhet, som erfordrades för övervakande av gällande författningsbestämmelsers efterlevnad, såsom efterlevnaden av eventuell lag om handel med fodermedel och av lagen om handel med margarin samt därmed jämförliga författningar. Att däremot den statliga anstalten skulle utan ersättning tillhandagå alla statliga institutioner med kemiska analyser, funne lantbruksstyrelsen icke lämpligt. En sådan anordning skulle givetvis komma att locka till anlitande av anstalten i en omfattning, som knappast vore nödvändig eller skälig.

Beträffande storleken av föreslagna statsbidrag hava särskilda uttalanden ej gjorts i vidare mån än att *statskontoret* funnit dem blygsamma vid jämförelse med tidigare framkomna förslag.

*Norrbottnens-
utredningen.*

I betänkandet med förslag angående uppdelning av kemisk-växtbiologiska anstaltens i Norrbottens län arbetsuppgifter har uppgjorts följande beräkning av utgifter och inkomster för den föreslagna kemiska stationen i Luleå.

Utgifter.

Avlöningar	14,000
Lokalkostnader inklusive uppvärmning, eldning och städning	3,500
Apparater och förbrukningsartiklar	1,500
Diverse utgifter	1,000
	Summa kronor 20,000

Inkomster.

Analysinkomster	4,200
Statsbidrag	6,000
Bidrag av hushållningssällskap och landsting (beräknat belopp)	9,800
	Summa kronor 20,000.

I enlighet med beräkningen har utredningsmannen förordat årligt statsbidrag till ifrågakvarande kemiska station med 6,000 kronor.

Yttranden.

I de över norrbottensutredningen avgivna yttrandena har invändning mot förslaget om statsbidragets storlek framställt av *statskontoret*, som finner ett bidrag av 4,000 kronor om året tillfyllest.

Det torde ligga i sakens natur, att, innan den föreslagna statliga centrala *Departements-* anstalten varit i verksamhet och erfarenhet vunnits om dess behov, årskostnaderna för anstaltens drift bliva i viss mån osäkra. Mot utredningsmännens beräkningar har jag ej erinringar att framställa från deras utgångspunkter. *chefen.*

Såsom i det föregående angivits föreslås emellertid av mig förändring i stationernas antal samt begränsning av den centrala anstaltens och de lokala stationernas verksamhetsområden m. m. Dessa förslag komma givetvis, därest de godtagas, att öva inverkan på inkomstberäkningen för den centrala anstalten. Några mera betydelsefulla förskjutningar i siffrorna lära dock knappast föranledas härav.

För de lokala stationernas vidkommande föreslår jag i likhet med huvudutredningen, att årsanslag tillsvidare efter omorganisationens genomförande beräknas med 6,000 kronor till var och en av stationerna i Skara, Jönköping och Kristianstad.

Beträffande stationen i Luleå har norrbottensutredningen förutsatt, att denna station skall i huvudsak betjäna både Norrbottens och Västerbottens län med analyser. Båda länens hushållningssällskap finna en sådan anordning lämplig. Dock förutsattes ej anslag av hushållningssällskap eller landsting i Västerbottens län. Med hänsyn till det betydande område, för vilket stationen torde komma att bli verksam, samt till det eventuella behovet av att stationen, som tillsvidare tänkes skola drivas med fåtaligare personal än som eljest är föreskrivet, framdeles erhåller en starkare organisation, synes dess utveckling ej från början böra stäckas genom allt för snäv medeltilldelning. Jag förordar därför norrbottensutredningens förslag, att även stationen i Luleå tilldelas årligt statsbidrag med 6,000 kronor.

Det geografiskt sett mindre betydande område, som avses för stationen i Visby, samt den begränsning av analysuppgifterna, som enligt de riktlinjer jag tidigare angivit torde få beräknas för denna station, synas mig böra medföra, att statsbidrag till stationen inskränkes till 3,000 kronor om året.

6. Omorganisationens genomförande och därav föranledda ersättningsfrågor.

I det av utredningsmännen den 18 september 1936 avgivna betänkandet har omorganisationens genomförande i huvudsak tänkts ske från och med budgetåret 1939/1940. Vissa undantag härifrån hava emellertid ansetts påkallade. Utredningsmännen anföra härom följande.

Den för statens lantbrukskemiska kontrollanstalt såsom lämplig förordade laboratorielokalen i centralanstaltens för försöksväsendet på jordbruksområdet institutionsbyggnad för kemi m. m. vid Experimentalfältet syntes bli tillgänglig först den 1 januari 1939. Med hänsyn till att vissa nödvändiga omändrings- och reparationsarbeten därefter lämpligen borde verkställas, ville utredningsmännen förorda, att kontrollanstalten trädde i verksamhet den 1 juli 1939. För att detta skulle kunna ske erfordrades dock, att föreståndaren tillsattes i god tid före verksamhetens påbörjande, förslagsvis från och med den 1 januari 1939, samt att utrustningsanslaget funnes tillgängligt vid denna tidpunkt.

Utrednings-
männens.
(Huvudutred-
ningen.)

De lokalutrymmen, som föreståndaren behöfve disponera under arbetet med upporganisierandet av kontrollanstalten, torde kunna upplåtas i den för anstalten föreslagna byggnaden, då erforderliga ombyggnads- och reparationsarbeten sannolikt ej behöfve verkställas i hela lokalen samtidigt. Under organisationstiden syntes föreståndaren vidare komma att behöva medel för anställande av tillfällig arbetskraft, bränsle, lyse och övriga expenser. För tillfällig arbetskraft torde komma att erfordras 1,200 kronor och för bränsle, lyse och övriga expenser 1,200 kronor. Anslagsbehovet för budgetåret 1938/1939 skulle under dessa förutsättningar komma att uppgå till $(5,910 + 1,200 =)$ 7,110 kronor för avlöningar, 1,200 kronor för omkostnader samt 40,000 kronor för utrustning.

Emellertid syntes det utredningsmännen nödvändigt, att — utan avvaktande av den centrala anstaltens inrättande — de till bibehållande föreslagna lokala anstalterna dessförinnan nyutrustades. Därför föresloges, att envar av dessa stationer — i Jönköping, Kristianstad och Skara — under budgetåret 1937/1938 erhöle ovan omförmälda lån för komplettering och modernisering av utrustningen å 10,000 kronor samt från och med sagda budgetår årligt statsbidrag å 6,000 kronor. Under tiden intill den 1 juli 1939 borde förevarande anstalter vara underkastade gällande bestämmelser för statsunderstödd kemisk station.

Övriga statsunderstödda kemiska stationer, med undantag av stationen i Härnösand, föresloges komma i åtnjutande av statsbidrag med nu utgående belopp intill den 1 juli 1939. Däremot syntes det med hänsyn till rörelsens begränsade omfattning och ringa lokala betydelse ur ekonomisk synpunkt knappast lämpligt eller försvarligt att efter den 1 juli 1937 utlämna statsbidrag till den kemiska stationen i Härnösand.

Utredningsmännen erinra att genomförandet av organisationsförslaget skulle medföra nedläggande av de kemiska stationerna i Kalmar, Visby, Halmstad, Örebro, Västerås och Härnösand. Ehuru de befattningshavare, som i anledning därav skulle komma att skiljas från sina tjänster, med hänsyn därtill att de äro anställda med viss uppsägningstid, formellt icke äro berättigade till ersättning för mistade löneförmåner, anse utredningsmännen dock att före den 1 juli 1931 anställd befattningshavare, vilken innehar tjänst som anmälts till delaktighet i statens pensionsanstalt och vilken ej kan beredas sysselsättning vid den nya organisationen, av billighetsskäl bör erhålla ersättning enligt vissa normer. I samband härmed åberopa utredningsmännen precedensfall, som beskrives i 1930 års statsverksproposition, åttonde huvudtiteln, punkt 243, samt riksdagens skrivelse samma år nr 8.

Det finge erinras att enligt det för statens pensionsanstalt gällande reglementet rätt till genast börjande tjänstepension inträdde vid avgång från befattningen för befattningshavare, som uppnått pensionsåldern eller entledigades på grund av sjukdom. Pensionen vore lika med befattningens tjänstepensionsunderlag (hel pension), om den avgående räknade det härför stadgade antalet tjänsteår. Om tjänsteårens antal vore mindre, avkortades pensionen i förhållande därtill (avkortad pension). Rätt till *uppskjuten tjänstepension*, vilken utginge med ett i förhållande till inbetalda pensionsavgifter avvägt belopp, tillkomme den, som avginge från sin befattning utan att vara berättigad till genast börjande tjänstepension.

Enligt utredningsmännens mening borde intill pensionsålderns inträdande utgå ersättning till förenämnda befattningshavare med ett årligt belopp motsvarande den »genast börjande tjänstepension» jämte pensionsförhöjning och

dyrtidstillägg, som skulle hava tillkommit befattningshavaren, därest han kvarstått i tjänst intill pensionsålderns inträdande, att bestridas till hälften av staten och till hälften av vederbörande huvudman.

I övrigt borde följande villkor föreskrivas:

1. Skulle ersättningsberättigad befattningshavare genom huvudmans eller statens medverkan erbjudas annan anställning i allmän eller enskild tjänst med lika stora eller större löneförmåner än som vid tiden för stationens nedläggning tillkomme honom, med den jämkning, som kunde föranledas av minskning eller ökning av vid tiden för den nya anställningens erhållande utgående dyrtidstillägg, skulle ersättning till honom icke vidare utgå.

Skulle den sålunda erbjudna nya anställningen vara förenad med mindre löneförmåner än de befattningshavaren vid kemisk stations nedläggning tillkommande löneinkomster, skulle ersättning till ifrågavarande befattningshavare därefter utgå med det lägre belopp, som Kungl. Maj:t efter därom av vederbörande huvudman gjord framställning funne skäligt bestämma

Efter därom av vederbörande huvudman i förekommande fall gjord framställning, skulle Kungl. Maj:t äga besluta, om och i så fall med vilket belopp sådan ersättningsberättigad befattningshavare, som utan huvudmans eller statens medverkan vunne ny anställning i allmän eller enskild tjänst, finge fortfarande åtnjuta ersättning.

2. Vunne ersättningsberättigad befattningshavare befordran vare sig i statens eller enskild tjänst, skulle han vara skyldig att underkasta sig den minskning eller indragning av utgående ersättningsbelopp, som därav kunde föranledas.

3. Ersättningsberättigad befattningshavare skulle vara skyldig att beträffande ändring i sitt anställningsförhållande omedelbart lämna meddelande till vederbörande huvudman.

4. Utbetalning av ersättning skulle ske genom vederbörande huvudman månadsvis i efterskott.

I följande tablå hava utredningsmännen angivit de belopp, varmed befattningshavare, varom här är fråga, enligt vad utredningsmännen inhämtat hos statens pensionsanstalt, skulle äga att, på grund av inbetalade avgifter, från inträdet i pensionsåldern, 65 år för man och 60 år för kvinna, erhålla pension jämte pensionsförhöjning:

Kemiska stationen i	Befattningshavare	Uppskjutna pensionsbelopp	Pensionsförhöjning	Summa
Kalmar	Assistenten S. E. Rahlén	2,903	373	3,276
Visby	» G. Lyttkens	2,349	303	2,652
Halmstad	Föreståndaren R. S. Ohlén	1,112	—	1,112
»	Assistenten O. T. Åkerberg	818	—	818
»	» I. M. Thulin	444	—	444
Örebro	» K. H. Stenman	2,307	297	2,604
»	Laboratorietjänaren E. F. Johansson ..	601	119	720
Västerås	Assistenten S. Y. Lodin	3,106	410	3,516
Härnösand	» T. Tholin	2,170	278	2,448
»	Vaktmästaren O. F. Ekelin	1,248	204	1,452

Vidare hava utredningsmännen, enligt beräkningar av statens pensionsanstalt, upprättat följande tablå över föreslagna ersättningar till ifrågavarande befattningshavare intill pensionsålderns inträdande.

Befattningshavare	Födelse- år	Tjänste- pensions- underlag	Genast börjande tjänstepen- sionsbelopp	Pensions- tillägg	Summa
Assistenten Rahlén	1888	3,800	3,800	496	4,296
› Lyttkens.....	1898	3,800	3,800	496	4,296
Föreståndaren Ohlsén	1875	5,000	1,181	—	1,181
Assistenten O. T. Åkerberg	1875	3,800	844	—	844
› Thulin	1881	1,560	491	—	491
› Stenman.....	1881	3,800	3,800	496	4,296
Laboratorietjänaren Johansson ..	1899	1,200	1,200	204	1,404
Assistenten Lodin	1885	3,800	3,800	496	4,296
› Tholin.....	1893	3,800	3,800	496	4,296
Vaktmästaren Ekelin	1878	1,360	1,360	248	1,608
Summa		31,920	24,076	2,932	27,008

Å de i tablåerna upptagna beloppen avses dyrtidstillägg skola beräknas.

Utredningsmännen anmärka, att befattningshavarna vid den kemiska stationen i Halmstad anmäls till delaktighet i statens pensionsanstalt först år 1927, samt att huvudmännen ej inbetalat den engångsavgift, som erfordras för att befattningshavarna skola äga tillgodoräkna tidigare tjänstgöring.

Yttranden. Beträffande övergången till den nya organisationen anför *lantbruksstyrelsen*, att det synes böra övervägas huruvida icke under en övergångstid av exempelvis tre år statsunderstöd bör enligt nu gällande grunder beredas väl utrustade kemiska stationer, där fast anställd föreståndare finnes.

Frågan om ersättning till personal, som ställes utan sysselsättning vid organisationsförslagets genomförande, beröres av statskontoret, statens pensionsanstalt, lantbruksstyrelsen samt åtskilliga hushållningssällskaps och landstings förvaltningsutskott. Ur de inkomna yttrandena må återgivas följande.

Statskontoret finner i likhet med utredningsmännen billigt och skäligt, att ifrågavarande befattningshavare erhålla gottgörelse för förlorad anställning.

Utredningsmännens förslag innebure emellertid, att samtliga ifrågavarande anställningshavare skulle, oavsett levnads- och tjänsteålder, beredas årlig ersättning intill uppnådd pensionsålder eller tills dess de genom huvudmans eller statens medverkan erbjödes viss annan anställning i allmän eller enskild tjänst. I tidigare fall, då ersättning beretts personer inom eller utom statsförvaltningen, vilka på grund av genom statlig tillskyndan vidtagna organisatoriska förändringar gått förlustig innehavd anställning, torde i allmänhet hava bestämts, att årlig ersättning finge utgå, under förutsättning att an-

ställningshavare vid entledigandet uppnått viss levnadsålder ävensom visst antal tjänstår. Därest dessa förutsättningar icke varit för handen, hade ersättningen fastställts i form av engångsersättning. Med beaktande härav ville statskontoret ifrågasätta, huruvida icke den årliga ersättningen i förevarande fall borde begränsas till befattningshavare vid kontrollstationerna, som vid entledigandet uppnått ålder av lägst 50 år och därjämte innehåft minst 15 anställningsår. I anslutning därtill borde engångsersättning utgå till övriga befattningshavare.

Med denna utgångspunkt funne sig ämbetsverket i huvudsak kunna ansluta sig till det av utredningsmännen förordade beräkningssättet för bestämmande av ifrågasatt ersättning. Ämbetsverket ville dock för sin del ifrågasätta en korrigerig av detsamma vad anginge ersättningarna till befattningshavarna vid Halmstadsstationen. För sistnämnda befattningshavare hade, såsom de sakkunniga anmärkt, icke erlagts den engångsavgift, som erfordrats för att de skulle äga tillgodoräkna tjänstgöring i tiden, innan de vunnit delaktighet i anstalten, vilken omständighet medförde att en »genast börjande pension» vid pensionsåldern för dem endast uppginge till en mindre del av tjänstepensionsunderlaget. Det synes statskontoret rimligt, att ersättningarna vid Halmstadsstationen bestämdes efter de pensioner, som från statens pensionsanstalt kunnat erhållas, därest erforderlig engångsavgift erlagts för tillgodoräkning av jämväl tjänstetid före vunen delaktighet i pensionsanstalten.

Skulle, på sätt statskontoret ifrågasatt, ersättning till vissa entledigade befattningshavare anses endast böra ifrågakomma såsom engångsersättning, syntes densamma lämpligen kunna bestämmas att motsvara en årslön eller det av utredningsmännen såsom årlig ersättning föreslagna beloppet.

I samband härmed ville statskontoret erinra om att ersättningsberättigad befattningshavare skulle vara skyldig att beträffande ändring i anställningsförhållande omedelbart lämna meddelande till vederbörande huvudman. Med hänsyn till statens intressen borde anmälan jämväl göras till statskontoret, som torde böra erhålla i uppdrag att övervaka tillämpningen av de föreskrifter i nämnda hänseende, som i anslutning till de sakkunnigas förslag komme att meddelas.

Även *lantbruksstyrelsen* finner det rimligt, att någon ersättning beredes de befattningshavare, som genom omorganisationen förlora sina anställningar.

Då det emellertid icke kunde anses påkallat, att sådan ersättning utginge till befattningshavare, som vunne annan anställning — vilket i vissa fall torde komma att bli fallet, exempelvis därigenom att ett eller annat hushållningssällskap fortfarande upprätthölle lokal verksamhet på området utan statsbidrag — syntes rätten till ersättning, varom här vore fråga, böra bli beroende av Kungl. Maj:ts prövning i varje särskilt fall. Att märka vore, att vederbörande befattningshavare alltid kunde i enlighet med gällande bestämmelser för pension från statens pensionsanstalt draga nytta av inbetalda pensionsavgifter i form av s. k. uppskjuten tjänstepension.

Lantbruksstyrelsen ansåge sig emellertid i detta sammanhang även böra erinra därom, att tidigare vid indragande av statsunderstöd några särskilda åtgärder från statens sida för tillgodosende av personal, som härigenom blivit utan arbete, i allmänhet icke förekommit inom lantbruksstyrelsens förvaltningsområde. Lantbruksstyrelsen erinrade i sådant avseende om skedda upprepade indragningar av anslag till lantbruks-, lantmänna- och lanthushållsskolor, ävensom om tidigare indragning av statsunderstödda lokala frökontrollanstalter.

Statens pensionsanstalt uttalar, att det föreslagna sättet för bestämmande av ersättningar skulle komma att verka ojämnt.

Detta torde framgå vid en jämförelse av ersättningarna vid Halmstadsstationen med ersättningarna vid övriga stationer. Då, såsom utredningsmännen anmärkt, för befattningshavarna vid Halmstadsstationen, vilka erhållit delaktighet i pensionsanstalten först år 1927, ej inbetalats den engångsavgift, som erfordrats för att befattningshavarna skulle äga tillgodoräkna tidigare tjänstgöring, komme de vid tillämpning av den av utredningsmännen förordade regeln för ersättningens bestämmande i en väsentligt ogynnsammare ställning än övriga. Ett mera rättvist resultat skulle erhållas, om ersättningarna vid Halmstadsstationen bestämdes efter de pensioner, som från statens pensionsanstalt kunnat erhållas, om erforderlig engångsavgift erlagts för tillgodoräkande av jämväl tjänstetid före år 1927. Pensionsanstalten ville emellertid ifrågasätta, om det icke vore lämpligast att — i likhet med vad som i kungörelsen den 9 oktober 1931 (nr 344) föreskrivits beträffande vissa lärarinnor vid upphörda statsunderstödda enskilda läroanstalter — ställa ersättningen i mera direkt förhållande till den förut åtnjutna avlönningen samt att även i någon mån taga hänsyn till den vid entledigandet uppnådda åldern, av vilken möjligheten att erhålla ny anställning ju måste vara starkt beroende.

Oavsett vilka normer, som sålunda tillämpades vid bestämmandet av den ersättning för mistade löneförmåner, som här kunde ifrågakomma, ville det förefalla statens pensionsanstalt skäligt, att — i likhet med vad som skedde vid förutnämnda entlediganden vid vissa enskilda läroanstalter samt i samband med nedläggandet av vissa småskoleseminarier — de befattningshavare, som komme i åtnjutande av dylik ersättning och således kunde sägas stå på indragningsstat, bereddes möjlighet att med avseende å pension bibehållas vid de rättigheter och skyldigheter, som varit förbundna med deras befattningar vid de kemiska stationerna. Avgiftsplikt i hittills gällande omfattning torde härvid böra åvila ej blott befattningshavarna själva utan även vederbörande huvudmän. Därest den utgående ersättningen för mistade löneförmåner skulle komma att indragas, borde i samband med beslutet därom övervägas, om den fortsatta avgiftsbetalningen skulle upphöra eller icke. Hade indragningen av ersättningen skett på grund av att vederbörande erhållit annan befattning, som vore förenad med pensionsrätt, torde den med ersättningen förbundna avgiftsbetalningen till statens pensionsanstalt böra upphöra. Vore däremot den erhållna befattningen i avsaknad av pensionsrätt, borde fortsatt delaktighet med avgiftsbetalning till pensionsanstalten kunna ifrågakomma, detta i synnerhet om den tillträdda anställningen vore knuten till en statlig eller statsunderstödd institution. Vad särskilt Halmstadsstationens befattningshavare anginge syntes det kunna vara anledning att förvänta, att dessa av huvudmannen bereddes viss pensionsfyllnad, svarande mot tjänstetiden före år 1927, för vilken ju — på grund av huvudmannens uraktlåtenhet att härför erlagga erforderliga retroaktivavgifter — någon pension ej vore att emotse från pensionsanstalten.

Hallands läns landstings förvaltningsutskott uttalar, att ersättningsbeloppen för tiden intill pensionsålderns inträde böra omräknas efter de verkliga pensioner, vartill befattningshavarna äro berättigade.

I vissa yttranden påyrkas, att staten skall antingen helt bestrida ersättningarna till de av omorganisationen berörda befattningshavarna eller ock bidra till dessa ersättningar med större andel än vad utredningsmännen

föreslagit. Vidare har ifrågasatts vidtagande av sådana åtgärder att befattningshavarna vid uppnådd pensionsålder kunde komma i åtnjutande av en mot tidigare anställning svarande full pension, eventuellt genom att befattningshavarna själva inbetalade de avgifter, som erfordrades för erhållande av oavkortad pension.

Beträffande omorganisationens genomförande hava utredningsmännen ut- *Departement's-
chefen.* gått ifrån, att de för statens lantbrukskemiska kontrollanstalt avsedda lokalerna i stora institutionsbyggnaden å Experimentalfältet bliva tillgängliga omedelbart efter centralanstaltens för försöksväsendet på jordbruksområdet nedläggande eller från och med den 1 januari 1939, samt att från denna tidpunkt omändrings- och reparationsarbeten skulle kunna utföras, varefter från och med den 1 juli 1939 den lantbrukskemiska kontrollanstaltens verksamhet skulle kunna taga sin början.

Såsom jag förut berört kunna planerade byggnader för de med förläggning till Ultuna avsedda anstalterna för jordbruksförsök och för husdjursförsök icke beräknas bliva färdiga till den 1 januari 1939, till följd varav centralanstaltens nuvarande lokaler i viss utsträckning en tid framåt bliva behövlige för försöksanstalterna. Jag har tidigare angivit, att lokaler för anstalten för husdjursförsök böra beräknas i stora institutionsbyggnaden å Experimentalfältet, intill dess anstalten kan överflyttas till planerad institutionsbyggnad vid Ultuna. För försöksanstalterna arbetande kemiskt analyslaboratorium beräknas under tiden 1 januari—30 juni 1939 komma att i huvudsak vara inrymt i de lokaler i stora institutionsbyggnaden, som nu disponeras av centralanstaltens driftlaboratorium. Från och med den 1 juli 1939 skulle dessa, i nedre våningen och källarvåningen belägna, lokaler liksom ytterligare erforderlig del av andra våningen kunna ställas till den lantbrukskemiska kontrollanstaltens disposition, enär försöksverksamhetens analyslaboratorium då beräknas hava överflyttat sin verksamhet till lantbrukshögskolans kemiska institution å Ultuna. Då ju försöksanstalterna alltjämt en tid framåt bliva förlagda till Experimentalfältet, förutsätter överflyttningen till Ultuna av försöksverksamhetens analyslaboratorium, att analysprov i stor utsträckning försändas från Experimentalfältet till Ultuna. Det torde emellertid icke bliva möjligt att helt blottställa försöksanstalterna i avseende å analyspersonal på platsen. Med hänsyn härtill torde få beräknas, att under tiden innan försöksanstalternas överflyttning till Ultuna verkställts, högst två befattningshavare vid försöksverksamhetens analyslaboratorium bedriva analysarbete i lantbrukskemiska kontrollanstaltens lokaler för försöksanstalternas räkning. Enligt vad jag inhämtat, anses avsevärda olägenheter härigenom ej uppstå under den begränsade tid, varom här är fråga.

Jag förordar, att verksamheten vid statens lantbrukskemiska kontrollanstalt tager sin början den 1 juli 1939, då erforderliga lokaler kunna ställas till anstaltens disposition.

Utredningsmännens förslag om anställande av föreståndare för anstalten från och med 1 januari 1939 samt om beräkning i övrigt av vissa avlöningar och omkostnader för anstalten under tiden 1 januari—30 juni 1939 bygger på förutsättningen att tillgång till lokaler för anstalten skulle erhållas redan vid början av år 1939. Då nämnda förutsättning brister samt därtill kommer, att förutsatta omändrings- och reparationsarbeten måste uppskjutas i avvaktan på statens förvärvande av lantbruksakademiens andel i stora institutionsbyggnaden på Experimentalfältet, torde skäl ej föreligga att i nu berörda hänseende följa utredningsmännens förslag. Åtskilliga åtgärder torde emellertid böra före anstaltens trädande i funktion vidtagas såsom utseende av befattningshavare, anskaffning av nödig utrustning, upprättande av stadgar och andra föreskrifter m. m. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att närmare förordna om sättet för nyorganisationens bedrivande. I o r g a n i s a t i o n s k o s t n a d e r torde böra för budgetåret 1938/1939 beräknas ett förslagsanslag av 4,000 kronor.

Då med hänsyn till det nu anförda avlöningar och omkostnader för statens lantbrukskemiska kontrollanstalt ej torde ifrågakomma under nästkommande budgetår, bortgå ur statberäkningen å nionde huvudtiteln i årets statsverksproposition under punkt 103 till nämnda anstalt för avlöningar beräknat förslagsanslag av 7,100 kronor samt under punkt 104 till samma anstalt för omkostnader beräknat förslagsanslag av 1,200 kronor.

Beträffande genomförandet av föreslagen o m o r g a n i s a t i o n i a v s e n d e å d e l o k a l a s t a t i o n e r n a torde jämväl denna böra ske från och med budgetåret 1939/1940. Ett undantag härifrån torde emellertid böra göras beträffande stationen i Luleå, som bör träda i verksamhet från och med den 1 januari 1939, då kemisk-växtbiologiska anstalten i Norrbottens län beräknas skola nedläggas. För denna station bör under tiden 1 januari—30 juni 1939 gälla samma föreskrifter som för nu befintliga kemiska stationer, såväl beträffande villkor för statsunderstöds åtnjutande som eljest.

Statsunderstöd till station i Kristianstad bör i överensstämmelse med det anförda beräknas först från och med budgetåret 1939/1940.

Mot förslaget om höjning för budgetåret 1938/1939 av nu utgående statsunderstöd till var och en av de kemiska stationerna i Skara och Jönköping från 5,875 kronor till 6,000 kronor synes icke något vara att anmärka.

Jag torde få erinra, att, ehuru omorganisationen av det kemiska analysväsendet eljest är avsedd att träda i tillämpning från och med den 1 juli 1939, utrustningsanslag för den statliga anstalten och vissa lokala stationer i det föregående förslagits skola utgå redan under nästkommande budgetår.

Ehuru staten ej kan anses äga skyldighet att utgiva ersättning till personal, som i anledning av föreslagen omorganisation ställs utan systerställning, synes, såsom utredningsmännen anført, billigheten fordra, att staten bidrager till viss gottgörelse åt sådan personal. I likhet med statskontoret finner jag emellertid, att utgivande av årlig ersättning bör begränsas till att avse personal, som vid entledigandet uppnått en levnadsålder av 50 år och

då har att tillgodoräkna minst 15 anställningsår. Jag biträder även därutinnan statskontorets förslag, att till övrig personal må utgå en engångsersättning motsvarande av utredningsmännen såsom årlig ersättning föreslaget belopp. Då beviljandet av ifrågasatta ersättningar förestavas av billighetsskäl, synes vid ersättningsbeloppens bestämmande ej, såsom utredningsmännen förslagit, hänsyn böra tagas till huruvida av anstalternas huvudmän verkställt erforderliga inbetalningar till statens pensionsanstalt för befattningshavarnas rätt att tillgodoräkna tidigare tjänstgöring eller icke. Sålunda böra befattningshavarna vid den kemiska stationen i Halmstad, för vilka dylika inbetalningar ej fullgjorts, erhålla ersättningar efter samma grund som befattningshavarna vid övriga stationer.

Med dessa förändringar har jag icke något att erinra mot de av utredningsmännen angivna grunderna för ersättningsbeloppens bestämmande.

Den på statsverket enligt förslaget belöpande andelen eller hälften av ersättningen bör enligt min mening utgå allenast under förutsättning att stationens huvudman erlägger motsvarande belopp. Detta förbehåll torde böra gälla även i avseende å engångsersättning.

De kostnader statsverket genom sålunda utgående ersättningar skulle hava att vidkännas hava frånsett dyrtidstillägg beräknats till i runda tal:

Engångsersättningar	kronor	2,900
Årliga ersättningar	»	11,300.

Av utredningsmännen föreslagna villkor rörande tjänsteställnings inverkan på ersättnings utgående kan jag i huvudsak biträda. Utbetalning av statsverkets andel i ersättning bör dock ej ske genom huvudman, utan genom statskontoret, som torde hava att övervaka tillämpningen av de föreskrifter rörande ersättningarnas utgående, som i huvudsaklig överensstämmelse med angivna grunder lära få utfärdas av Kungl. Maj:t.

Det av statens pensionsanstalt framförda förslaget att befattningshavare, vilka komma i åtnjutande av ersättning, böra beredas möjlighet att med avseende å pension bibehållas vid de rättigheter och skyldigheter, som varit förbundna med deras befattningar vid de kemiska stationerna, vill jag biträda beträffande befattningshavare, som tillerkännas årliga ersättningar. Även härom torde närmare föreskrifter få utfärdas av Kungl. Maj:t.

7. Understöd åt kemiska stationer för budgetåret 1938/1939.

Såsom understöd åt kemiska stationer för jordbrukets och näringarnas behov är i riksstaten för budgetåret 1937/1938 uppfört ett anslag av 43,000 kronor.

L a n t b r u k s s t y r e l s e n har i skrivelse den 31 augusti 1937 förordat, att i avvaktan på statsmakternas beslut om den kemiska analysverksamhetens omorganisation understöd till kemiska stationer måtte för budgetåret 1938/1939 utgå med oförändrat belopp, 43,000 kronor.

Departementis-
chefen.

Enligt vad jag förut anfört torde föreslagen omorganisation av den kemiska analys- och kontrollverksamheten för jordbrukets behov böra träda i tillämpning från och med den 1 juli 1939. Med hänsyn härtill böra samtliga nu understödda kemiska stationer erhålla understöd även under budgetåret 1938/1939. Härtill kommer, att vid beräknat upphörande från och med den 1 januari 1939 av anslag till kemisk-växtbiologiska anstalten i Norrbottens län och inrättande från samma tidpunkt av fristående statsunderstödd kemisk station i Luleå bidrag för denna station bör utgå i avseende å tiden $\frac{1}{1}-\frac{30}{6}$ 1939.

Anslagen till stationerna i Kalmar, Halmstad, Örebro, Västerås, Härnösand och Visby böra under budgetåret utgå med oförändrade belopp, eller med tillhoppa 31,250 kronor. I överensstämmelse med vad jag förut anfört torde för var och en av stationerna i Skara och Jönköping böra beräknas bidrag å 6,000 kronor eller för dessa stationer tillhoppa 12,000 kronor, samt för stationen i Luleå beträffande tiden $\frac{1}{1}-\frac{30}{6}$ 1939 3,000 kronor.

Till understöd åt kemiska stationer för budgetåret 1938/1939 torde alltså böra i avrundat tal utgå $(31,250 + 12,000 + 3,000 =)$ 46,300 kronor.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

1) besluta, att kemisk analys- och kontrollverksamhet för jordbrukets behov skall anordnas i huvudsaklig överensstämmelse med av mig i det föregående tillstyrkt förslag;

2) godkänna av mig framlagda förslag till grunder för ersättningar åt personal vid kemiska stationer, vilkas statsunderstöd indragas, samt för bibehållen pensionsrätt åt sådan personal;

3) för budgetåret 1938/1939 under nionde huvudtiteln anvisa

a) till *Statens lantbrukskemiska kontrollanstalt: Organisationskostnader* ett förslagsanslag av 4,000 kronor,

b) till *Statens lantbrukskemiska kontrollanstalt: Utrustning* ett reservationsanslag av 40,000 kronor,

c) till *Kemiska stationer m. m.: Understöd åt kemiska stationer* ett anslag av 46,300 kronor;

4) för budgetåret 1938/1939 å kapitalbudgeten under fonden för låneunderstöd anvisa till *Lån för utrustning av lokala kemiska stationer* ett reservationsanslag av 30,000 kronor;

5) bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda de bestämmelser, som vid genomförande av framställt organisationsförslag må befinnas erforderliga.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-

Regenten bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Sven Ros.
